

ส่วนที่บ้านพิษณุโลก ทราบว่าจำนวนประมาณ 1,130 แผ่น เหล่านี้ไม่มีผู้ผลิตสิทธิ์ในประเทศ เพราะฉะนั้น ไม่ใช่เป็นการผลิตโดยละเมิดลิขสิทธิ์ใดๆ ในประเทศ ไม่ได้เถื่อน เพราะผลิตละเมิดสิทธิ์ในประเทศ แต่ถ้าจะเป็นการลักลอบจากต่างประเทศเข้ามา โดยเสียภาษีหรือไม่อย่างไร ไม่มีรายละเอียด แต่มูลค่าแผ่นเหล่านี้ อยู่ที่ประมาณแผ่นละ 100 กว่าบาท ถ้า 1,000 กว่าแผ่นดังกล่าวนี้ ก็มีมูลค่าแสนกว่าบาท พิกัดอัตราศุลกากรเกี่ยวกับแผ่น ซี.ดี. เหล่านี้อยู่ที่ประมาณ 20 เปอร์เซนต์ ถ้าแสนกว่าบาทก็แปลว่า ถ้าหากฟังว่าเป็นการลักลอบจริง ก็เป็นการลักลอบที่มีมูลค่าทางภาษีอยู่ที่ประมาณ 20,000 กว่าบาทเท่านั้น แต่ว่าถ้าฟังดู 1,000 กว่าแผ่น ก็ดูเหมือนหนึ่งมาก แต่ผมทราบเรียนว่าในรอบปีที่ทางศุลกากร ทำการจับกุมมาเฉพาะที่เป็นแผ่นซีดี ในด้านศุลกากรทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ซี.วี.ดี. หรือ ซี.ดี. หรือเป็นดิสก์เทปคาสเซ็ท หรือเป็น วีดีโอต่างๆ ทั้งหมดแล้ว เราจับมามากกว่า 2 แสนแผ่นแล้วครับ เพราะฉะนั้น สิ่งเหล่านี้มันจะปรากฏเกลื่อนกลาดอยู่ในเมืองไทยหลายๆ แห่ง ไม่ว่าจะจับจากด่านปาดังเบซาร์ ด่านจากศุลกากร ภาค 4 ภาค 5 จากสนามบินดอนเมือง...เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะเกิดที่บ้านพิษณุโลกจะเป็นอย่างไรก็ตาม แต่มันก็มีสิ่งที่เกิดขึ้นกลาดเกลื่อนทั่วไป เหมือนกับสินค้าที่ห้างสรรพสินค้า หรือที่ศูนย์การค้าฯ หลายๆ แห่ง ศุลกากรเคยจับจากในที่ต่างๆ ครับ ในทุกพื้นที่เลยครับ แต่ละครั้ง เจอครั้งละหลายๆ พันแผ่น และเป็น 10,000 แผ่น 40,000 แผ่นต่อครั้ง ก็ยังเคยเจอ²⁶²

หรือในกรณีที่ ส.ส. ฝ่ายค้านกล่าวหาในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งเดียวกันว่า การอนุมัติสินเชื่อของนายศิรินทร์ นิมมานเหมินท์ กรรมการผู้จัดการใหญ่อธนาคารกรุงไทยฯ น้องชายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นไปอย่างหละหลวม ขาดหลักประกันที่ครบถ้วน ให้ความพอใจเป็นเกณฑ์ที่ตั้ง ปล่อยปะละเลย ไม่ดูแลการอนุมัติสินเชื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของทางราชการ โดยเฉพาะกรณีปล่อยกู้ให้ผู้กู้รายหนึ่ง จำนวน 75 ล้านบาท โดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ไม่นำโฉนดที่ดินของผู้กู้ไปจดจำนองให้เรียบร้อย ทำให้ธนาคารเสียหาย ไม่สามารถติดตามหนี้ได้ เพราะโฉนดที่ดินก็ถูกศาลอายัดโดยการฟ้องร้องของเอกชนอีกรายหนึ่งไปแล้ว ปรากฏว่าในวันที่ 16 ธันวาคม 2542 ซึ่งเป็นวันแรกที่มีการอภิปรายถึงเรื่องนี้ นายพิเชษฐ อภิปรายชี้แจงหนักไปในทาง ที่ว่า ไม่มีหลักฐานว่ามีการทุจริตเกิดขึ้นในกรณีนี้ และอภิปรายโดยไม่ได้เอ่ยถึงแม้แต่ชื่อของผู้กู้ว่า การพิจารณาเรื่องดังกล่าวย่อมมีความผิดพลาดได้ โดยการพิจารณาในสถานการณ์ปกติ อาจมีความหละหลวม แต่ไม่ได้กระทำผิด เพราะจากรายงานการตรวจสอบธนาคารกรุงไทยฯ ของธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2537, 2538, 2539, 2540 และ 2541 ปรากฏผลรายงานว่าอยู่ในระดับดี และพอใช้ เพียงแต่ในช่วงหลังที่ผลการรายงานระบุว่าถดถอย ซึ่งก็เหมือนกับธนาคารอื่นๆ ที่ประสบ ปัญหาถดถอย จนต้องมีการตั้งสำรองหนี้ แต่ไม่มีรายงานฉบับใดที่ระบุว่าพบเหตุทุจริตหรือประพฤติ มิชอบในธนาคาร

กรุงเทพฯ ดังนั้น การเรียกร้องให้มีการตรวจสอบธนาคารกรุงเทพฯ ทั้งๆ ที่ไม่มีการรายงานความผิดแต่เป็นเพียงเพราะมีบุคคลที่มีนามสกุลนิมมานเหมินท์ปรากฏในธนาคาร กรุงเทพฯ จะเป็นการไม่ยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการกระทำผิดจริง ก็จะดำเนินการและดำเนินคดีอย่างแน่นนอนโดยไม่ละเว้น แต่ขณะนี้ยังไม่มีมีการรายงานว่ามีการทุจริต การกล่าวหาว่า นายศิริพันธ์ุทุจริต ยังไม่มีสิ่งใดบ่งชี้ว่านายศิริพันธ์ุ กระทำการแสวงหาผลประโยชน์อันมิควรได้ โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนเองและผู้อื่น

อย่างไรก็ตาม พอถึงวันที่ 17 ธันวาคม นายพิเชษฐได้อภิปรายในเรื่องเดียวกันนี้อีก แต่ดูเหมือนว่าจะได้เปลี่ยนแนวการชี้แจง จากการปฏิเสธความผิด หรือความทุจริตไปเป็นการอธิบายความหนักเบาของความผิดและความเสียหายแทน โดยกล่าวว่า

อีกบางบริษัทที่พูดถึง กรณีที่เป็นของสุภาพสตรีท่านหนึ่ง คุณจุริศม์ ขอภัยที่ผมขออนุญาตเอ่ยนาม ที่บอกว่า มีการจำนองขอกู้เงินไป 75 ล้านบาท ไม่ใช่ครับ เป็นเรื่อง ที่ออกตัวเงินซื้อที่ดินและให้ธนาคารเป็นผู้ค้ำประกันตัว ธนาคารไม่ได้จ่ายเงินตามตัว เพราะตัวมันกำหนดที่จะชำระ 3 เดือน 6 เดือน 9 เดือน ในช่วงหน้า สุดท้ายเมื่อเกิดกระทบขึ้นมา ธนาคารก็ได้รับชดใช้หนี้มา 62 ล้านบาทเศษๆ 52 ล้านบาทกว่าบาท ถ้าส่วนที่อาจจะกระทบกับธนาคารในหนี้ที่อาจจะยังมีปัญหาต้องติดตามอยู่ในขณะนี้ก็เพียงแค่ 10 กว่าล้านบาท ไม่ใช่ว่าวงเงิน 70 กว่าล้านบาท เสียหายหมด²⁶³

มีข้อน่าสังเกตว่า ในวันที่ 19 ธันวาคม นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ ก็ออกมากล่าวแก้ให้กับน้องชายของตนเองในลักษณะเดียวกัน คือ อธิบายว่าความเสียหายมิได้ร้ายแรงตามที่กล่าวหา (ถึงแม้ว่าตัวเลขความเสียหายจะแตกต่างไปจากของนายพิเชษฐถึงสองเท่าก็ตาม)

ส่วนกรณีของเงินให้กู้ยืมของนางจุริศม์นั้นเป็นการอาวัล (Aval) ตัว ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจ ของกรรมการผู้จัดการใหญ่ที่อนุมัติได้โดยมีบุคคลค้ำประกัน และมอบอำนาจจำนอง ให้แก่ธนาคารเพิ่มไว้แต่เดิม ธนาคารได้มีการทวงถามตามหนี้มาโดยตลอด และธนาคาร ได้จดจำนองในสิทธิที่ดินไว้ประมาณ 55 ล้านบาท ในส่วนที่เหลืออีก 20 ล้านบาท ขณะนี้ กำลังดำเนินการทางกฎหมาย²⁶⁴

ที่น่าสนใจและอาจถือว่าเข้าอยู่ในข่ายของการที่ฝ่ายรัฐบาลทำให้ข้อกล่าวหาของฝ่ายค้านดูรุนแรงจนเกินไปอีกกรณีหนึ่งเกิดขึ้นในระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งเดียวกัน เมื่อ ส.ส. ฝ่ายค้านอภิปราย ในประเด็นจริยธรรมของนักการเมืองว่า พรรคประชาธิปัตย์ทำผิดกฎหมายพรรคการเมืองด้วยการรับ ชาวเขาเผ่าม้งที่ไม่ได้มีสัญชาติไทย เข้าเป็นสมาชิกพรรค ถึง 1,035 คน จึงเรียกร้องให้พรรคประชาธิปัตย์ โดยเฉพาะกรรมการบริหารพรรคต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ต่อข้อกล่าวหา นี้ นายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ชี้แจง

ว่าเรื่องดังกล่าวเป็นเพียงข้อบกพร่องเล็กๆ น้อยๆ ในระดับเจ้าหน้าที่ของพรรคที่เข้าใจเหตุผลได้ ซึ่งก็ได้รับการแก้ไขไปแล้ว โดยไม่มีการยอมรับโดยตรงว่า สิ่งที่ได้ทำไปแล้วเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายจริง และไม่มีการพูดถึงว่าใครต้องแสดงความรับผิดชอบในกรณีเช่นว่าแต่อย่างใด

พรรคประชาธิปไตยของผมนั้น ท่านประธานต้องยอมรับว่าเป็นพรรคเก่าแก่ที่ตั้งมายาวนานเป็นพิเศษ สมาชิกก็เยอะครับ แล้วในช่วงระยะเวลาหลังๆ ในเวลาที่มีการเปิดรับสมาชิกเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้น ในหลายครั้งหลายหนเราพบความจริงว่า ชาวบ้านเอง บางครั้งก็ไม่พร้อม ถ้าจะเข้มงวดกวัดข้นถึงขนาดว่า ต้องขอจดทะเบียนบ้าน ต้องขอคูบัตรประจำตัวประชาชนก่อน บางครั้งก็ซุกซลักได้เหมือนกัน แล้วด้วยเหตุอย่างนี้ครับ สาขาของเราที่จังหวัดตาก คืออำเภอพบพระ ที่ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ท่านได้หยิบยกขึ้นมาเป็นข้อพิพาทนั้น ก็ถือความสะดวกเป็นที่ตั้ง ก็รับสมาชิกจำนวนหนึ่งเข้ามาเป็นสมาชิกพรรค ในเวลาต่อมาก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีการร้องเรียนกันไปยังคณะกรรมการการเลือกตั้งครับ คณะกรรมการการเลือกตั้งก็ส่งเรื่องมายังพรรค เราก็ได้มีการตรวจสอบก็พบความจริงว่า ในบรรดาสมาชิกของสาขาจังหวัดตาก ซึ่งได้รับเข้าเป็นสมาชิกจำนวนมากนั้น มีอยู่หลายคนพอสมควรทีเดียวครับ ยังไม่ได้รับสัญชาติไทย ก็ได้มีการสอบถามไปยังสาขาเหมือนกันว่า ทำไมถึงบกพร่อง ไม่ระมัดระวังให้รอบคอบ ตามสมควร ก็ได้รับคำชี้แจง ซึ่งกระผมคิดว่าฟังขึ้นครับ คำชี้แจงประการแรกก็คือว่า ถ้าเราเข้มงวดกวัดข้นถึงขนาดต้องขอคูบัตรประจำตัวประชาชนบ้าง ต้องขอทะเบียนบ้านบ้าง ก็อาจจะซุกซลัก แล้วก็ด้วยความมั่นใจว่าคนเหล่านั้นซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอพบพระ มาเป็นระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนานเป็นพิเศษ ทางราชการเองก็ได้จัดดำเนินการให้ได้รับสัญชาติไทยบ่อยๆ ก็มีกันอยู่เป็นประจำ แต่ว่าอย่างไรก็ตาม เมื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ กระผมขอเรียนให้ท่านสมาชิกที่กล่าวหา ได้รับความสบายใจว่า ก็มีการลบชื่อท่านสมาชิกเหล่านั้นออกไปจากทะเบียนพรรคการเมืองแล้ว แล้วยิ่งไปกว่านั้น เราก็ยังพยายามใช้ความตรวจสอบต่อ ด้วยความรู้สึกว่าข้อบกพร่องเช่นนี้ อาจจะเกิดขึ้นได้ นอกเหนือจากจะมีการลบชื่อของสมาชิกที่ได้ถูกกล่าวหาเช่นนั้น ว่าไม่มีสัญชาติไทยแล้ว ก็ยังได้มีการลบชื่อสมาชิกอื่นๆ ที่พบความจริงว่า ไม่ได้สัญชาติไทย ออกไปอีกด้วย กระผมยังคิดว่าเรื่องทำนองนี้ ลองตรวจสอบให้ดูเถิดครับ ยังคิดว่า ทำยที่สุด อาจจะไม่เป็นเพียงพรรคประชาธิปไตยเท่านั้นครับ พรรคอื่นซึ่งใช้ความขยันขันแข็งเป็นพิเศษในการบอกรับสมาชิกเข้าพรรคเป็นจำนวนมากในเวลานี้ ถึงขนาดบางครั้งก็ใช้หนังสือเชื้อเชิญทางทะเบียนบ้านบ้าง ใช้สมาชิกพรรคขอรับกันทางไปรษณีย์บัตรบ้างนั้นนะ ผมคิดว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ อาจจะเกิดขึ้นได้เหมือนกัน²⁶⁵

จะเห็นได้ว่า นายบัญญัติไม่ได้เอ่ยถึงจำนวนตั้ง 1,035 คน ของชาวเขาเผ่าม้ง ที่พรรคประชาธิปัตย์รับเข้าเป็นสมาชิกพรรคแต่อย่างใด แต่ใช้คำที่เบากว่านั้นมากคือ "สมาชิกจำนวนหนึ่ง" นอกจากนั้น ยังมีคำอธิบายราวกับเป็นการวิจารณ์กฎเกณฑ์ของทางราชการว่า ถ้าต้องตรวจสอบกันอย่างเข้มงวด ก็คงจะกลายเป็นเรื่องผิดปกติวิสัย และยังตอบได้ว่า อันที่จริงแล้ว พรรคอื่นๆ โดยเฉพาะพรรคของ ส.ส.ฝ่ายค้านที่กล่าวหาตน ก็อาจจะกระทำด้วยเป็นเรื่องปกติ ในเรื่องเดียวกันนี้ นายชวน หลีกภัย ในฐานะหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้ชี้แจงเพิ่มเติมการมองว่าเป็นเรื่องปกติในลักษณะเดียวกันว่า

ความจริงเรื่องสมาชิกที่อำเภอพบพระนี้ ไม่ได้เป็นสาระสำหรับการอภิปรายในที่นี้เลย อาจจะเกิดขึ้นได้กับทุกพรรค อย่างที่ท่านรองหัวหน้าพรรคนายบัญญัติได้กราบเรียนท่านประธานครับ . . . และก็เมื่อเราตรวจสอบแล้ว ก็เห็นว่ามิใช่ข้อบกพร่องในเรื่องนี้อยู่ ทางเจ้าหน้าที่ก็ได้ทำเรื่องเสนอกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อขอยกเลิกบุคคลเหล่านี้ กระผมได้รับรายงานตอนหลังว่า มีบางคนอยู่ในระหว่างขอสัญชาติไทย แล้วหลังจากนั้นรู้สึกบางคนจะได้รับไปแล้ว แต่ว่าจะเป็นใครบ้างนี้ ก็ยังไม่ทราบ ก็อาจจะเป็นเรื่องของท้องถิ่นนะครับ บ้านนอกชนบทนั้น ก็อาจจะมีคนเข้าใจในเรื่องเหล่านี้ ที่แตกต่างกับพวกเราบ้าง ก็เป็นเรื่องธรรมดา และก็เมื่อเห็นว่าเกิดแล้วก็ยกเลิกไป²⁶⁶

น่าสังเกตว่า นอกจากคำชี้แจงของนายชวนจะเน้นความเป็นปกติธรรมดาของ "ข้อบกพร่อง" ในการ รับสมาชิกพรรค และไม่เอ่ยถึงจำนวนสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ที่ไม่มีสัญชาติไทยถึง 1,035 คน เช่นเดียวกับ นายบัญญัติแล้ว ยังมีการเสริมให้ข้อกล่าวหาเบาบางลงไปอีกด้วยการพูดถึงกระบวนการ ขอสัญชาติไทยของชาวเขาเหล่านั้น แม้จะเป็นเพียง "ความรู้สึก" เท่านั้นว่า บางคนจะได้รับ (สัญชาติไทย) "ไปแล้ว"

5.2 การยอมรับว่าจริง แต่ก็ไม่ได้เสียหายอะไร การยอมรับข้อเท็จจริงของข้อกล่าวหา แต่ชี้แจงว่าแท้จริงแล้ว ไม่ได้มีผลเสียหายอย่างทีกล่าวกัน เป็นสิ่งที่นักการเมืองไทยกระทำกันในหลากหลายรูปแบบ เช่น ในปี พ.ศ. 2525 เมื่อมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ถูกอภิปรายว่าผลผลิตทางการเกษตรของไทย ตามความเป็นจริงแล้ว ตกต่ำเฉลี่ยแล้วเพียง 30 ถึงต่อไร่เท่านั้น ทำให้อายุได้ของเกษตรกรน้อย ยิ่งการส่งออกมีปัญหาด้วย ก็ทำให้เกษตรกรขาดทุนมาโดยตลอด ในเรื่องนี้ นายชวนได้ชี้แจงยอมรับความจริง แต่ก็ตอบว่า โดยเฉลี่ยอีกเช่นเดียวกัน คือ ถ้าเปรียบเทียบประเทศที่พัฒนาแล้ว ผลผลิตของเราต่ำ แต่ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ผลผลิตของเกษตรกรไทย ก็ถือว่าไม่เลวนัก ดังคำอภิปรายว่า

ท่าน ส.ส. จังหวัดร้อยเอ็ด หัวหน้าพรรคชาติประชาธิปไตย ท่านอดีตนายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงผลผลิตต่อไร่ ซึ่งท่านเห็นว่าประเทศไทยยังผลิตพืชผลต่อไร่ต่ำมาก ท่านยกตัวอย่างเรื่องข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง กระผมขอตอบเป็นหลักการว่า ข้อนี้เป็นความจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบผลผลิตต่อไร่ของผลิตผลทางเกษตรของประเทศไทยกับประเทศอื่น เรายังอยู่ในฐานะที่ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ แต่ถ้าเปรียบเทียบกับประเทศที่กำลังพัฒนา สถานะความสามารถ ในการผลิตของประเทศไทยไม่ได้ด้อยจนเกินไป²⁶⁷

การยอมรับในข้อเท็จจริง แต่ปฏิเสธว่า อันที่จริงแล้ว ความเสียหายอาจไม่ได้เป็นอย่างที่กล่าวอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การอ้างแหล่งอ้างอิงที่ให้ข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 ได้มีการโจมตีโดย ส.ส. ฝ่ายค้าน ถึงสถานะอันตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยใช้แหล่งอ้างอิงจากต่างประเทศ ประเมินสถานบันจัดอันดับต่างๆ กัน ในเรื่องนี้ นายอานวย วีรวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้ชี้แจงโดยอ้างสถาบันอื่นที่จัดอันดับประเทศไทยดีกว่าแหล่งที่ฝ่ายค้านอ้างว่า

เรื่องของการจัดอันดับการแข่งขันต่างประเทศก็เช่นเดียวกัน ก็เป็นประการต่อไป ก็มีผู้ที่จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยอยู่หลายสำนักด้วยกัน ความจริงก็มีอยู่สองสำนัก สำนักหนึ่งที่ได้มีการนำมากล่าวกันก็คือ ไอ.เอ็ม.ดี. (I.M.D.) หรือที่เขาเรียกว่าสถาบันเพื่อการบริหารในการพัฒนา แต่สถาบันนี้เขาจัดอันดับประเทศไทยไว้ในปีนี้ว่าอยู่ในอันดับ 30 ในบรรดาประเทศที่เขาจัดอันดับรวมประมาณ 45-46 ประเทศด้วยกัน ในขณะที่เดียวกันก็มีอีกสถาบันหนึ่งชื่อว่า ชมรมเศรษฐกิจของโลก เวิลด์ อีโคโนมิคส์ ฟอรัม (World Economics Forum) ซึ่งทุกคนที่อยู่ในวงการเศรษฐกิจหรือทุกคนที่อยู่ในวงการการเมืองระดับนานาชาติ ระดับโลกจะทราบดีว่า เวิลด์ อีโคโนมิคส์ ฟอรัม มีชื่อเสียง มีเกียรติคุณอย่างไร เป็นสถาบันที่มีการวิจัยเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก เขาเองเขาก็ได้จัดอันดับประเทศไทยไว้ว่ามีขีดความสามารถในการแข่งขันอยู่ในอันดับที่ 14 กระผมไม่อยากจะนำเรื่องนี้มากล่าวว่าอันดับที่ 14 เป็นเรื่องที่เราภาคภูมิใจ หรืออันดับที่ 30 เราเห็นว่าเขาจัดไม่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็อันดับใด การที่ เราเป็นผู้บริหารงานประเทศของแผ่นดิน ในฐานะมีผู้รับผิดชอบ ผมก็เชื่อว่าทุกๆ ท่านต้องการที่จะเห็นประเทศไทยอยู่ในอันดับต้นๆ อยู่ในอันดับหมายเลขหนึ่ง ถ้าเป็นไปได้ ก็เป็นเรื่องที่ว่าบางครั้งบางคราว การจัดอันดับนั้นก็เป็นความคิดเห็นของสำนักแต่ละสำนัก²⁶⁸

นอกจากการใช้แหล่งอ้างอิงที่ต่างกัน ซึ่งให้การประเมินหรือการจัดอันดับที่แตกต่างกันออกไปแล้ว นักการเมืองยังสามารถใช้แหล่งอ้างอิงที่ต่างกัน เพื่อการประเมินสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ

โดยรวม ที่ทำให้สถานการณ์ดูไม่เลวร้ายจนเกินไปอีกนักด้วย ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายของ นายอานวย ในการอธิบายไม่ไว้ว่างใจครั้งเดียวกันนั้นว่า

สถาบันวิจัยที่เรียกว่า คอสมบี้ รีเสิร์ช อันนี้ก็เช่นเดียวกัน กระผมก็เอาตัวเลข เพราะไม่ใช่ เป็นตัวเลขของทางราชการ ถ้าตัวเลขทางราชการก็อาจจะออกมาในทางเอาใจรัฐบาล แต่ คอสมบี้ รีเสิร์ชเอง ที่ออกมาแล้วก็เป็เนกสารซึ่งออกมาเผยแพร่เป็นสถาบันกลางๆ คือเขาทำการศึกษาสำรวจสถานะเศรษฐกิจของประเทศไทย เขากล่าวว่าเศรษฐกิจไทยไม่ได้อยู่ในสถานะชะงักงัน คือไม่ได้อยู่ในสถานะรีเซสชัน (recession) เพราะ กล่าวว่าการลงทุนในประเทศไทยในปัจจุบันนั้น เป็นอยู่ในระยะของการปรับตัวไปสู่ สถานะปกติ เขากล่าวว่า การส่งออกของเรามันลัมเหลว ก็เป็นเรื่องที่ไม่เป็นไป เป็น ความจริงในลักษณะนั้น แล้วก็เชื่อว่าประเด็นเงินเฟ้อ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ไม่สามารถจะ ควบคุมได้ คือสามารถที่จะควบคุมได้ แล้วขณะนี้ก็เห็นว่า เริ่มที่จะชะลอตัวลงไป เช่นเดียวกัน เพราะฉะนั้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ การขาดดุลบัญชี เติ่นสะพัด แล้วก็มองเห็นภาพกันอยู่ในระยะที่จะปรับแก้ได้²⁶⁹

การยอมรับความจริงของ “ตัวเลข” แต่เสนอมุมมองในแง่ของการเปรียบเทียบ เพื่อชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่ถูกกล่าวหา ไม่ได้ร้ายแรงอย่างที่คิด ก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่นักการเมืองนิยมใช้อธิบายกัน เช่น เมื่อฝ่ายค้านโจมตีนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ว่าทุ้มงบประมาณของกระทรวงคมนาคมให้กับจังหวัดสุพรรณบุรีสูงสุดในประเทศไทย นั้น นายวันมูหะมัด นอร์มะทา ในฐานะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ได้ชี้แจงว่า

จังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับงบประมาณปี 2539 สำหรับเส้นทางใหม่ 43 ล้านบาท ซึ่งผูกพัน ต่อไปในปีงบประมาณ 2539 อีก 1,789 ล้านบาท ส่วนงบประมาณที่ผูกพันเดิมของ ปี 2538 จำนวน 975 ล้านบาท แล้วงบสำรวจออกแบบอีก 1 ล้านบาท เพราะฉะนั้นปี 2539 จังหวัดสุพรรณบุรีได้รับงบประมาณ 1,019.8 ล้านบาท สำหรับงบประมาณปี 2540 เป็นงบประมาณสร้างทางใหม่ 421.5 ล้านบาท งบผูกพันที่กระผมได้กราบเรียน ว่าที่ได้ตั้งไว้ต่อจากปี 2539 จำนวน 1,789 ล้านบาท รวม 2,211 ล้านบาท เมื่อดูสัดส่วน ปีงบประมาณ 2540 กรมทางหลวง ได้รับงบประมาณจากสถานีทั้งหมด 77,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับจังหวัดต่างๆที่ได้รับ และยังน้อยกว่าบางจังหวัดเมื่อ เปรียบเทียบ ซึ่งกระผมจะได้เรียนตัวเลขเพื่อความต้องการเฉพาะบางจังหวัด เพื่อ ประหยัดเวลาและครั้ง ในปี 2540 ในงบประมาณกรมทางหลวง 77,000 ล้านบาทนั้น กรุงเทพมหานครได้รับ 11,245 ล้านบาท จังหวัดนนทบุรีได้รับงบประมาณ 4,514 ล้านบาท จังหวัดปทุมธานี ได้รับงบประมาณ 3,593 ล้านบาท จังหวัดสมุทรปราการ 3,457 ล้านบาท จังหวัดอยุธยาได้รับงบประมาณ 3,332 ล้านบาท จังหวัดสุพรรณบุรี ดังที่กระผมได้ กราบเรียนตอนต้นว่า ได้รับงบประมาณ 2,211 ล้านบาท²⁷⁰

ในการทำงานเดียวกัน สำหรับข้อกล่าวหาที่ว่าเสาไฟฟ้าที่จังหวัดสุพรรณบุรีราคาสูงมาก ถึงต้นละสี่แสนบาทนั้น นายวันมูหะมัด นอร์ มะทา ได้ชี้แจงว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานของกรมทางหลวงทุกอย่าง และได้มีเฉพาะที่สุพรรณบุรีเท่านั้น

การติดตั้งไฟสว่างตามถนนนั้น กรมทางหลวงมีมาตรฐานว่า ถ้าถนนสองเลนตรงทางแยก จะติดไฟขนาดใหญ่ ถ้าสี่เลนขนาดไหน หกเลนเป็นอย่างไร แล้วสิบสองเลนจะเป็นอย่างไร ที่สุพรรณบุรีนั้น เนื่องจากถนนสี่เลน จึงได้ติดตั้งไฟสูงขนาด 30 เมตร ราคาสี่แสนกว่าบาทอย่างที่ท่านสมาชิกได้กล่าวไว้จริงครับ แต่อย่างไรก็ตาม เสาไฟสูงชนิดนี้ไม่ได้ติดตั้งเฉพาะจังหวัดสุพรรณบุรีเท่านั้น ยังมีถนนอีกหลายสาย ซึ่งเข้าเกณฑ์ที่กรมทางฯ ได้กำหนดนั้น ได้ติดไว้ ซึ่งผมอยากจะกราบเรียนเพื่อความเข้าใจ เช่น ที่รังสิต-สระบุรี ได้ติดความสูงขนาด 25 เมตร ต้นละ 320,000 บาท ตั้งแต่ปี 2535 เส้นทางหาดใหญ่-พัทลุง ตรงสี่แยกคูหาสูง 25 เมตร ติดราคาต้นละ 480,000 บาท เช่นเดียวกัน²⁷¹

5.3 การยอมรับว่าจริง แต่ก็ดีกว่าไม่ทำอย่างที่ได้อำนาจแล้ว ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐมนตรีเป็นรายบุคคลระหว่างวันที่ 10-11 มิถุนายน 2536 ส.ส. ฝ่ายค้านได้อภิปรายโจมตีการทำงานของนายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ว่าส่อแววทุจริตในการขายข้าวให้กับบริษัทนายหน้าในราคาเพียงต้นละ 185 เหรียญ ในขณะที่ราคาซื้อขายตลาด เอฟ.โอ.บี. ที่กรุงเทพฯ ในวันเดียวกัน ขายต้นละ 210 เหรียญ อีกทั้งบริษัทนายหน้าที่ซื้อไป ยังอ้างว่าจะไปขายต่อในราคาต้นละ 265 เหรียญ ซึ่งแตกต่างกันมาก ทำให้จุดราคาข้าวไทยในตลาดโลกให้ต่ำลงไปอีก ในเรื่องนี้ นายอุทัย ชี้แจงว่า

ท่านประธานที่เคารพ หันกลับมาดูข้าวที่ท่านพูดถึงอีกครั้งหนึ่ง เรามาคิดดูว่าข้าวที่เราขายไป 185 เหรียญ ตอนนั้น ที่เราว่าขายดีราคา ทำให้ข้าวตกมาจนเดี๋ยวนี้ ถามว่าถ้าเราเก็บไว้ถึงวันนี้ เราจะขายได้เท่าไร เราจะขายได้ประมาณ 170 เหรียญ เท่านั้นเอง แล้วก็ยังหาตลาดไม่ได้ แล้วไม่นับถึงค่ารักษาอีก ถึงบัดนี้ ไม่รู้ว่าจะขายได้เท่าไร นี่ก็กราบเรียนให้ท่านประธานทราบ แล้วการที่บริษัทเอกชนที่ว่า หรือบริษัทนายหน้า เอาไปขายให้กับอิรักได้ในราคาสูง ผมเรียนแล้วว่า มันบอกความเสี่ยง บอกค่าเรือ ค่าอะไรต่างๆแล้วและบทเรียนจากประเทศไทยก็มี มันมีอย่างไร ผมว่า ท่านเพื่อนสมาชิกที่เคยเป็นรัฐมนตรีขณะนี้ ได้ไปทำหน้าที่ซัพพลายเออร์ในะครับ ก็คงจะเป็นพยานได้ ว่าท่านเคยพาพ่อค้าไทยไปขายที่อิรักสองครั้งสองครา เวลานี้เงินที่พ่อค้าที่ท่านพาไปด้วยอิรักติดหนี้อยู่เป็นเงิน 1000 กว่าล้านบาท ยังตามไม่ได้ ยังตามไม่ได้ เพราะฉะนั้นความเสี่ยงของที่อิรักสูงมาก . . . แล้วก็รู้ว่าเราอัดเต็มที ข้าวซื้อมาๆ เราก็ถูกโจมตีว่าขายไม่ได้สักทีหนึ่ง ไม่ยอมขาย ขายไม่เป็น ไม่มีปัญญาขาย เมื่อมีโอกาสขาย บวก

กับราคาตลาดที่ใกล้เคียง บวกกับค่ารักษาที่เราคิดว่ามันจะเกิดความเสียหาย การระบายออกไป โกดังจะได้โล่ง จะได้ซื้อเข้ามา นั่นคือเหตุผลในการซื้อขายของเรา²⁷²

5.4 การยอมรับว่าจริง แต่ไม่เสียหายอย่างที่กล่าวหา และอาจดีกว่าด้วย ข้อกล่าวหาที่ว่านายบรรหาร ศิลปอาชา บริหารงานแบบ “หลงจู” หรือชอบ “ล้วงลูก” นั้น เป็นเรื่องที่นายบรรหารในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้ชี้แจงคราวถูกอภิปรายไม่ไว้วางใจระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 ไว้ว่า แท้จริงแล้วเป็นการติดตามงานที่ได้ผลดีเสียด้วยซ้ำ

การที่กระผมเองถูกกล่าวหาลักษณะเป็นหลงจูหรือล้วงลูกนั้น ผมอยากจะเรียนด้วยว่าเป็นสมญานามอันหนึ่งที่ได้ แต่งตั้งหลายคนตั้งให้ ผมอยากเรียนว่าคงไม่ใช่การเรื่องล้วงลูก เป็นการติดตามงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้นในบางครั้งบางครั้งด้วยกัน เช่นเมื่อหลายชั่วโมงที่ผ่านมา มีเพื่อนสมาชิกได้บอกถึงคอนกรีตลักษณะ เคซอง (Caisson) กรอกลงไปดินเพื่อป้องกันไม่ให้ดินไหล บังเอิญผมไปดูมาแล้ว มันไม่จำเป็นเลย ใช้ทำมา 500 ล้านบาท ถึง 600 ล้านบาท ผมเรียนท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ว่าตรงนี้ตัดไปเถอะ ไม่เกิดประโยชน์ นี่คือวิธลักษณะของการติดตามงาน ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างด้วยกันอยู่²⁷³

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งเดียวกันนั้น ส.ส. ฝ่ายค้านโจมตีว่ารัฐบาลล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำลงมาก ดูได้จากจำนวนเช็คแดงที่มีมากถึง 4 แสนล้านบาท ซึ่งในเรื่องนี้ นายอานวย วีรวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ อธิบายให้เหตุผลว่า

ก็อยากจะทราบเรียนนะครับว่าปกติในแต่ละเดือนจะมีเช็คคืนประมาณ 4 แสนกว่าใบ เช็คคืน 4 แสนกว่าใบนี้จะเป็นเช็คแดงคือหมายความว่าไม่มีเงินประมาณ 1 ใน 4 คือประมาณ 120,000 ใบ นี่เอาตัวเลขล่าสุดของเดือนเมษายน ผมอยาก จะทราบเรียนก็เพราะว่าในเรื่องเหล่านี้ เช็คที่คืนนี้ส่วนใหญ่มันจะคืนเพราะว่าเป็นเรื่องลายเซ็น ไม่ถูกต้อง ลงวันที่ ล่วงหน้าหรือว่าเขียนตัวเลขและตัวหนังสือไม่ถูกต้อง แต่คืนเพราะ ไม่มีเงินก็มีจำนวนไม่มากอย่างที่กล่าวกันไว้ ในขณะเดียวกัน ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ ก็อยากจะทราบเรียนว่า เทียบปีนี้กับปีที่แล้วระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน คือเป็นตัวเลขที่เปรียบเทียบกันได้ ปี 2538 กับปี 2539 ในปี 2538 นั้นก็คืนอยู่โดยเฉลี่ยประมาณ 1.7 ถึง 1.8 เปอร์เซ็นต์ ส่วนในปี 2539 ในปัจจุบันนี้มากขึ้นครับ แต่ว่าไม่ได้มากมายถึงขนาดเป็นที่น่าวิตกกังวลนัก ก็คือว่าเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 2.05 ถึง 2.07 เปอร์เซ็นต์ เป็นตัวเลขที่ในระยะเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ถ้าคิดเป็นมูลค่าซึ่งผมคิดว่าสำคัญว่า มูลค่านั้นปี 2538 มูลค่าของเช็คแดงคือเช็คที่คืนเพราะไม่มีเงินเทียบกับเช็คที่เคลียร์ได้ทั้งหมด ในปี 2538 มีอัตราส่วนที่เป็นมูลค่าโดยเฉลี่ยประมาณ 0.21 ถึง 0.27 คือว่าเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ของ 1 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2538 ปีที่แล้ว และในปี 2539 นี้เช็คแดงเพราะไม่มีเงิน อัตราส่วนกับ

ตัวเลขที่ธนาคารแห่งประเทศไทยรายงานก็คือว่าน้อยกว่า 0.2 เปอร์เซนต์ คือ โดยเฉลี่ยประมาณตั้งแต่ 0.17 ถึง 0.19 ถ้าคิดตัวเลขในรูปของมูลค่าแล้วก็ไม่ได้มากขึ้นกว่าเดิม จริงๆ แล้วก็น้อยกว่าเดิมเสียอีก²⁷⁴

หรือเมื่อกล่าวถึงสภาพของเงินเพื่อที่ถูกโจมตีว่าเป็นผลจากการบริหารงานด้านเศรษฐกิจที่ขาดประสิทธิภาพ นายบรรหารได้ชี้แจงในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคราวเดียวกันนั้นว่า

ปัญหาที่สำคัญในขณะนี้คือปัญหาเศรษฐกิจของชาติ ผมยอมรับมันมีปัญหา ไม่ใช่ไม่มีปัญหา เศรษฐกิจของชาตินั้น ตอนที่เข้ามาใหม่ๆ นั้น เราบอกกันว่าอัตราการเจริญเติบโตนั้นประมาณ 7-8 เปอร์เซนต์ เงินเฟ้อสูงมากเมื่อเป็นเช่นนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยก็มีมาตรการในการจะควบคุมให้เงินเฟ้อลดลงให้ได้ ถ้าเฟ้อมากก็มีปัญหา จึงได้กำหนดสินเชื่อดำเนินการทางมาตรการดอกเบี้ย การจะเห็นผลอย่างทันตาภายในเดือนสองเดือนนั้นคงไม่มีทางที่จะเห็นได้ นอกจากให้ระยะเวลายาวพอสมควร แล้วถึงบัดนั้น คือเมื่อปลายปีที่แล้ว ถึงในขณะนี้ อัตราเงินเฟ้อก็ลงมาแล้ว ประมาณ 5.5-5.8 จากที่เรากลัวกัน²⁷⁵

5.5 การยอมรับว่าจริง แต่ถ้าทำอย่างอื่นจะเกิดผลเสียยิ่งกว่าที่เป็นอยู่เสียอีก ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่มีนายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีทั้งคณะ โดยฝ่ายค้านมุ่งโจมตีเฉพาะประเด็นการแจกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 เป็นหลัก ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 นั้น ตอนที่ ส.ส.ฝ่ายค้านได้โจมตีว่ารัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์กลัว ไม่กล้าถอดถอนสิทธิของนายทุน เศรษฐีที่ได้รับเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ไป ทั้งๆ ที่ได้มีคำพิพากษาของจังหวัดอุทัยธานีออกมาแล้วว่า ผู้ไม่มีสิทธิไม่สามารถฟ้องได้ ในเรื่องนี้ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ได้ชี้แจงว่าวิธีที่ฝ่ายค้านเสนอ จะทำให้เรื่องยุ่งยากมากกว่าที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัด เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดินของผมในจังหวัดต่างๆ ที่ทำมาด้วยนั้น ได้พิจารณาด้วยความรอบคอบ เจอเรื่องอย่างนี้ไม่ให้ มีกรณีอย่างนี้เยอะเยอะที่ไม่ให้ เขาจะฟ้องก็ยอมให้ฟ้อง แล้วศาลก็ได้พิพากษายกฟ้อง ท่านประธานครับ คุณเฉลิมก็เอาคำอย่างนี้มาอ้าง แล้วก็บอกว่าศาลพิพากษาไว้เป็นตัวอย่างแล้ว ที่ภูเก็ตจะไปกลัวอะไร ถอนคืนหน้าเลยสิ ฟ้องก็เป็นฟ้อง นั่นคุณเฉลิมพูด คนอื่นเขาใช้เหตุใช้ผล เขาก็ต้องดูข้อเท็จจริง ท่านประธานครับ เหมือนที่ผมเรียนเมื่อเช้า ถ้าคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินจังหวัดทุกจังหวัด ท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเดินหน้าเพิกถอนเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 โดยไม่ปราณีปราศรัย ใครก็ตามที่ไม่ใช่คนยากจน ใครก็ตามที่เคยมีที่ดินที่นาอยู่แปลงอื่น แล้วมาทำสวนยางอยู่ตรงนี้ มาทำสวนทุเรียนอยู่ตรงนี้ ไม่ให้ทั้งนั้น ไม่เข้าข่ายทั้งนั้น เอาอย่างที่ถูกกฎหมายดีกว่าความกันตรงๆแล้ว ท่านประธานที่เคารพ จะต้องมิ

คนอื่นหลายล้านคนเดือดร้อน ยุ่งยาก วนเวียนกันทั้งแผ่นดิน เพราะฉะนั้น การตรวจสอบจึงทำด้วยความระมัดระวัง อย่างน้อยที่สุด ไม่ให้กระทบกับความรู้สึกของพี่น้องประชาชน เหล่านั้น²⁷⁶

หรือในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 18-20 กันยายน 2539 ส.ส. ฝ่ายค้านได้อภิปรายโจมตีคำริของนายบรรหารที่จะเปิดให้มีการนำเอาเนื้อหมู จากต่างประเทศเข้ามาขาย โดยกล่าวว่า การกระทำดังกล่าวจะทำให้วงจรอาชีพของเกษตรกรใน แวดวงที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด ปลูกถั่วเหลือง รวมไปถึงปลาป่นต้อง กระทบหมด ในเรื่องนี้นายบรรหารตอบว่า

อย่างเรื่องอาหารแพง หลายคนบอกว่า ผมแก้ปัญหาหมูเฉพาะหน้า ประทานกราบ เรียนยอๆ นิดหนึ่ง มันเป็นเทคนิคของการทำงาน ตอนนี มติ ค.ร.ม.ยังอยู่ ตราบใด ที่ท่านขึ้นราคาหมู จะใช้มติ ค.ร.ม. อันนี้ แต่เราต้องช่วยเหลือเขา เพราะอาหารสัตว์มัน แพง ต้องช่วยเหลือ ตอนนีช่วยเหลืออาหารสัตว์เรื่องไก่ไปแล้ว ไก่จะต้องลดลงมาเหลือ กิโลกรัมละ 40 บาท จาก 48 บาท หมูเนื้อแดง 84 บาท ต้องลงมาเหลือ 75 บาท ถ้า ไม่ทำอย่างนี้อีก 3 เดือนข้างหน้านั้น หมูจะถึงกิโลกรัมละ 100 บาท ประชาชนพี่น้อง กรุงเทพมหานครที่ยากจนอยู่ไม่ได้หรอกครับ²⁷⁷

5.6 การยอมรับว่าจริง แต่อ้างว่าทำเพื่อความยุติธรรม กรณีที่นักการเมืองยอมรับ การกระทำตามข้อกล่าวหา แต่อ้างว่ากระทำไปเพื่อหลักการ เพื่อความยุติธรรม เพื่อความถูกต้อง ในระดับที่กว้างกว่านั้น ที่น่าสนใจมากได้แก่กรณีการแจกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 โดยเฉพาะ ข้อกล่าวหาที่ว่านายสุเทพ เทือกสุบรรณ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร และ สหกรณ์ ได้แก้ไขเงื่อนไขเวลาของผู้ที่สมควรจะได้รับแจกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 จากเดิมที่ กำหนดว่า เฉพาะผู้ที่บุกรุกป่าสงวนก่อนปี พ.ศ. 2524 เท่านั้นที่มีสิทธิ มาเป็นปี พ.ศ.2536 ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับนายทุนที่ไม่ได้เป็นเกษตรกรที่ยากไร้จริง และทำให้มีการบุกรุกป่าเพิ่มขึ้น ในเรื่องนี้นายสุเทพ นอกจากจะชี้แจงให้เหตุผลในแง่ของสิทธิตามกฎหมายของผู้กำหนดแล้ว ยังได้ พุดถึงการทำให้เพื่อ “ความเป็นธรรม” ในระดับที่กว้าง และเพื่อความเป็น “ประชาธิปไตย” ที่ถูกต้อง อีกด้วย

ท่านประธานที่เคารพ มีการกล่าวอ้าง คุณเฉลิมกล่าวหาผมว่า สมัยพลตรีสนั่น เขาได้ กำหนดเอาปี พ.ศ. 2524 เป็นเกณฑ์ว่า ถ้าใครบุกรุกป่าสงวนก่อนปี 2524 แล้ว จะได้รับ เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. แต่ผมมาแถลงฤทธิ์ คุณเฉลิมใช้คำว่าผมแถลงฤทธิ์ แถลงฤทธิ์ อย่างอ่อน เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2536 ไปแก้ไขประกาศที่พลตรีสนั่นได้ประกาศเอาไว้ แล้ววันที่ 25 มีนาคม 2536 ไปแถลงฤทธิ์อีก อย่างนี้เป็นการขวยโอกาส ขยายโอกาส

ให้คนบุกป่าเพิ่มขึ้น เพื่อเตรียมการวางแผนที่จะช่วยพวกพ้อง ผมขออนุญาตกราบเรียน
 กับท่านประธานว่า ผมได้ดำเนินการนำเรื่องการประกาศเวลาที่จะพิจารณาว่า ใครที่
 บุกป่าสงวนในช่วงไหน ถึงสมควรจะได้รับเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 เข้าไปหาหรือในที่
 ประชุมคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินกลาง ท่านประธานครับ คณะกรรมการปฏิรูปที่ดิน
 กลางทุกคน ยกเว้นท่านรองเลขาธิการกฤษฎีกาชื่อคุณชัยวัฒน์เท่านั้น ที่ไม่เห็นด้วย
 ว่า ควรจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง วัน เวลา กรรมการส่วนใหญ่ที่บอกว่าต้องเปลี่ยนวัน
 เวลา ก็ด้วยเห็นว่า เวลาที่กำหนดไว้คือปี พ.ศ. 2524 ท่านประธานครับ ตั้งแต่ 2524
 มาจนถึงปี 2536 นั้น 12 ปี ถ้าใครทำสวนทุเรียน สวนได้ผลแล้ว ถ้าใครทำสวนยาง
 มันกรี๊ดได้แล้ว มีคนเข้าไปอยู่เป็นหลักฐาน เป็นกิจจะลักษณะ เป็นหมู่บ้าน เป็นตำบล
 มากมายแล้ว กระทรวงมหาดไทยก็ได้ออกตัวเลข เลขที่บ้าน จัดทะเบียนหมู่บ้านให้
 จัดทะเบียนตำบลเพิ่มเติม ตั้งเป็นกิ่งอำเภอเพิ่มขึ้นมาอีกมากมาย ในช่วงระยะเวลา
 12 ปีนั้น เราจะทำอย่างไรกับประชาชนเหล่านั้น คนที่เข้าไปอยู่ในป่าสงวนหลังปี พ.ศ.
 2524 มาจนถึงปี พ.ศ. 2536 ท่านประธานครับ ผมมีความเชื่อตลอดเวลา 16-17 ปีที่
อยู่ในสถานที่ว่า เราในฐานะสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ เรามีหน้าที่เขียนกฎหมาย เพื่อให้
กฎหมายนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ และการปฏิบัตินั้น ก่อให้เกิดประโยชน์สุข ก่อให้
เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ผมทำกฎหมายด้วยความรู้สึกอย่างนี้ ผมเอากฎหมาย
ไปใช้ด้วยความรู้สึกอย่างนี้ ในเมื่อกฎหมายให้อำนาจ คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินกลาง
เป็นคนกำหนดวันไว้ว่า จะถือเกณฑ์เอาวันไหน เวลาใด ที่จะถือว่าคนที่เข้าไปอยู่ใน
ป่าก่อนหน้านั้นแล้ว ถึงจะได้รับเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ก็เป็นการปฏิบัติที่อยู่ในกรอบ
ของกฎหมาย ไม่ได้ ผ่าฝืนกฎหมาย ไม่ได้ทำผิดกฎหมาย อย่างที่ร้อยตำรวจเอกเฉลิม
อยู่บำรุง กล่าวหาผม ไม่ใช่เรื่องของการแถลงฤทธิ์ครับ ท่านประธาน แต่เป็นเรื่องของ
การแสดงความจริงใจ ความตั้งใจที่จะทำงาน เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อน ให้
ได้วงกว้างยิ่งขึ้น ไม่ต้องการให้คนแม้แต่เพียง 100,000-200,000 คน ในจำนวน 10
ล้านคนนั้น ต้องตกตกรถ ตกกระบวนไปด้วย ท่านประธานลองนึกดูสิครับว่า คนอื่นๆ ที่
อยู่รอบๆ เขาได้ ส.ป.ก.4-01 ไปหมดแล้ว แต่บังเอิญคนนี้เข้ามาอยู่ในปี 2525 ไม่ได้
อยู่หมู่บ้านเดียว ไม่ได้อยู่เพียงตำบลเดียว ไม่ได้อยู่เพียงอำเภอเดียว อะไรมันจะเกิดขึ้น
ในบ้านเมือง ท่านประธานครับ ผมได้รับการอบรมมาว่า ระบบประชาธิปไตยนั้น ไม่ใช่
เรื่องของการใช้คนหมู่มากไปข่มเหงคนหมู่น้อย เพราะฉะนั้น ผมคิดว่าราษฎรทุกคน
ทุกกลุ่ม แม้ว่าเขาจะเป็นคนที่อยู่ห่างไกลขนาดไหนก็ตาม ก็สมควรที่จะได้รับความดูแล
จากรัฐบาลโดยเท่าเทียมกัน ผมเรียนกับท่านประธาน แล้วว่า คนที่เข้าไปบุกป่าสงวนปี
2510 กับคนที่ไปบุกป่าสงวนเมื่อปี 2530 ทำความผิดเหมือนกัน ผิดกฎหมายเหมือนกัน
ถ้าเราจะนิรโทษกรรมให้ ก็ต้องนิรโทษ ได้ทุกคน ถ้าเราจะให้สิทธิเขา ก็ต้องให้สิทธิให้เท่า
เทียมกัน นี่เป็นหลักที่ผมยึด²⁷⁸

อีกข้อหาหนึ่ง ที่นายสุเทพให้เหตุผลชี้แจงในลักษณะเดียวกันคือการออกมติ ค.ร.ม. เมื่อ วันที่ 4 พฤษภาคม 2536 ที่เปิดทางให้ผู้ใดก็ตาม ที่ได้เอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 และกรรมการพิสูจน์สิทธิ มีมติว่าได้ออกรอที่ดินมาก่อนการกำหนดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือป่าไม้ถาวร สามารถส่งให้ กรมที่ดินออกโฉนดที่ดินให้ได้ภายใน 30 วันซึ่งฝ่ายค้านโจมตีว่า เป็นการเปิดโอกาสให้เอาสมบัติของชาติไปแจกจ่ายกันในหมู่พวกพ้อง ในเรื่องนี้นายสุเทพอธิบายว่า

เราเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เราควรจะเคารพในสิทธิที่ประชาชนพึงมีพึงได้ ถ้าประชาชนเขาไม่ได้บุกรุกป่าสงวน ทำไมเราไม่ให้สิทธิประชาชนเหล่านั้น ที่เหล่านั้น ปู ยา ตา ยาย เขาได้สร้างไว้ตกทอดมาถึงเขา อยู่ๆเราไปประกาศเขตป่าไม้ทับ อย่างนี้ไม่เป็นธรรม รัฐบาลประชาธิปไตยที่ดี ควรเคารพในสิทธิของประชาชน คณะทำงานคิดกัน อย่างนี้ ท่านประธาน จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีออกมาเป็นมติ 4 พฤษภาคม 2536 โดยมีหลักการว่า ถ้าพื้นที่ใดที่ราษฎรเขาทำกินกันอยู่ดีๆ ได้รับ การตกทอด สืบทอดมาทางมรดก แล้วทางราชการไปรุกรานเขา ไปประกาศเขตป่าไม้ทับที่ทำกินของเขา ที่ตรงนั้น เราควรจะช่วยให้เขาได้รับเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายที่ดิน²⁷⁹

6. การแก้ตัวหรือการชี้แจงให้เหตุผล บวกกับการโจมตีผู้กล่าวหา ถึงแม้ว่าในการจัดการกับ “ความจริง” ในกรณีของเรื่องอื้อฉาวนอกสภา บางครั้งอาจมีกรณีที่นักการเมือง นอกจากจะแก้ตัวหรือให้เหตุผลพฤติกรรมของตนแล้ว จะพ่วงด้วยการโจมตีสื่อมวลชน หรือนักการเมืองฝ่ายตรงข้ามได้บ้าง แต่โดยทั่วไปแล้ว ความเข้มข้นและความถี่ของการตอบข้อกล่าวหา บวกกับการโจมตีฝ่ายตรงข้ามข้าม ในกรณีเรื่องอื้อฉาว จะน้อยมาก เมื่อเทียบกับกรณีของการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ลักษณะการเผชิญหน้ากันโดยตรง ระหว่างนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล และนักการเมืองฝ่ายค้าน ในกระบวนการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ จะมีสูงสุด นอกจากนี้ การถ่ายทอด ทางวิทยุและโทรทัศน์ ก็น่าจะเป็นแรงจูงใจอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เป็นการยากที่นักการเมืองฝ่ายรัฐบาล จะเพียงแค่แก้ข้อกล่าวหา หรืออธิบายเหตุผลการกระทำของตนเพียงอย่างเดียว โดยไม่ฉวยโอกาสโจมตีฝ่ายตรงข้ามข้าม เพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของข้อกล่าวหาหรือเหตุอื่น และหาคะแนนนิยมให้กับตนเอง การแก้ตัวหรือชี้แจงให้เหตุผล บวกกับการโจมตีผู้กล่าวหา และ/หรือ หาคะแนนนิยมให้กับตนเองของนักการเมืองไทย ประกอบด้วย

6.1 การตอบข้อกล่าวหา + การโจมตีคนใกล้ชิดผู้กล่าวหาด้วยข้อกล่าวหาเดียวกัน
ในกรณีนี้ นักการเมืองฝ่ายรัฐบาลจะแก้ตัวหรืออธิบายให้เหตุผลการกระทำของตน แล้วตอบท้ายด้วยการโจมตีคนใกล้ชิด หรือสมัครพรรคพวกของผู้กล่าวหา – ไม่ใช่ตัวผู้กล่าวหาเอง – ด้วยข้อหาในลักษณะเดียวกัน เช่น ในการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลที่มีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีทั้งคณะ ระหว่างวันที่ 18-20 กรกฎาคม 2533 นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ส.ส. กทม.

พรรคพลังธรรมได้อภิปรายกล่าวหาว่า นายสันติ ชัยวิรัตนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ว่าได้ผลักดันให้มีการสร้างถนนสายบ้านโนนสาทร-หนองปลาเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ หรือ “ถนนควายเดิน” เข้าไปในที่ดินของญาตินายสันติ และมีบริษัทซึ่งเป็นของญาติของนายสันติเป็นผู้รับเหมาสร้างถนนสายนี้ รวมไปถึงเรื่องการอนุมัติให้ตั้งปั้มน้ำมัน และการขุดบ่อบาดาลและฝาย ปรากฏว่านายสันติไม่เพียงแต่จะลุกขึ้นมาชี้แจงให้เหตุผลแก่การกระทำของตนเท่านั้น หากในตอนจบ ยังตอบโต้นายทินวัฒน์ ด้วยการอภิปรายพาดพิงกลับไปถึงพลตรีจำลอง ศรีเมือง หัวหน้าพรรคพลังธรรม ว่าเป็นผู้อนุมัติให้มีการสร้างถนนในกรุงเทพมหานคร เข้าไปถึงบ้านของพลเรือเอกศิริ ศิริรังษี ส.ส. กทม. รองหัวหน้าพรรคพลังธรรม ในลักษณะเดียวกันกับที่ตนถูกกล่าวหาอีกด้วย

ท่านประธานครับ มีผู้หวังดีเขาบอกว่า ย้ายที่ไปว่าเขานี้แต่โอเคน่าจะเป็นเอง ให้รัฐมนตรีนี่ลองไปดูซิ ตรงที่ถนนรามคำแหง ซอย 32 เรียกว่า ซอยวิเศษสุข แต่คนที่บอกมาเขาบอกว่า ซอยผู้ยิ่งใหญ่ เป็นซอยผู้ยิ่งใหญ่ครับ เพราะอะไรครับ เพราะเป็นบ้านของท่านรองหัวหน้าพรรคพลังธรรม...พลเรือเอกศิริ ศิริรังษี...นี่ละครับ ที่อยู่บอกชัดเจน ที่อยู่ 206 ซอยรามคำแหง 32 พระโขนง มีโทรศัพท์ ทำไมครับ ต้องเอามาพูด ผมต้องการที่จะเปรียบเทียบว่า ถ้าสิ่งที่ผมทำอย่างนี้แล้ว สันติ ชัยวิรัตนะ นี่รับผิดชอบครับ ผมลาออกจากตำแหน่ง ส.ส.และรัฐมนตรี ปรากฏว่าทำอะไร... จะมึงประมาณของซอยนี้ ทำเป็นถนนคอนกรีตอยู่สองครั้งสองหน ครั้งละ 500 ครั้งละ 500 มีถนน มีท่อระบายน้ำ แล้วยังมีแถมพกดทับ ผมไม่ได้ซีรอกซ์ให้ท่านไป โครงการขยายไฟฟ้า จ่ายไปอีก 180,000 วันนี่ครับ ต้องมาพูดกัน ถ้าเป็นความกรุณานี้ ผมไม่ว่าครับ ท่านผู้ว่าจำลอง ขอประทานโทษที่ต้องเอ่ยนาม ท่านได้ให้ความกรุณากับลูกพรรคของท่าน เข้าซอยรามคำแหง มาครับ ซอยวิเศษสุข 32 เป็นถนนคอนกรีต แพนลาดยาง มีไฟฟ้าครับ เรียกว่าสองเสาต้นหนึ่ง เพราะยังไม่ถึงบ้านผู้ยิ่งใหญ่ ท่านก็กรุณาทำสะพานคอนกรีตข้ามคลอง คลองบางกะจะครับ ทำข้ามคลองมา สะพานรูปนี้ แถมให้ฟรีครับ ไม่พูดพอเข้ามาในเขตบริเวณนี้ครับ เป็นรูปยักษ์ๆ ตัดเป็นนี้ เหมือนดาหามากกว่าที่คุณทินวัฒน์ พูดทุกประการ ลักษณะ อย่างนี้ครับ เขาเรียกว่าหมู่บ้านจัดสรรที่ดิน ในระเบียบครับ ท่านประธาน ในระเบียบ ของกรมที่ดิน ใครก็ตามที่จะอยู่ในกรุงเทพฯ ในต่างจังหวัด คุณจัดสรรที่ดินขาย คุณทำบ้านจัดสรรขาย ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ คุณต้องลงทุนทั้งสิ้น ไม่อย่างนั้น ไม่ออกใบอนุญาตให้ ไม่ว่ากันครับ ปรากฏว่าทำอะไรครับ เส้นสีแดง เส้นสีแดง นี่คือถนนคอนกรีต กว้าง 8 เมตรบ้าง กว้าง 6 เมตรบ้าง ย้ายตรงนี้ครับ คือบ้านท่านพลเรือเอก ศิริ ศิริรังษี ลักษณะ จัดสรรครับ บังเอิญเหลือเกิน ผมให้เจ้าหน้าที่ผมนี้ไปดู ก็พบครับว่านามสกุล ศิริ ศิริรังษี นี นามสกุล ศิริรังษีครับ มีไม่มากหรอกครับ แค่ 10 แปลง แต่ว่าถามคนแถวนั้น เขาบอกว่า บ้านของท่านซื้อไว้เกือบหมด ท่านประธานที่เคารพ ผมจะขอกราบเรียนว่า กรณีอย่างนี้ผมไม่ว่ากัน เป็นความกรุณา

ของท่านหัวหน้าพรรคพลังธรรม ซึ่งมีตำแหน่งเป็นผู้ว่าฯ กทม . . . และยังมีเพิ่มอีกนิดหนึ่งครับ เส้นสีฟ้า เส้นสีฟ้านี้มีความหมายครับ เส้นสีฟ้า เส้นสีฟ้านี้มีความหมายครับ นอกจากว่าจะมีโครงการทำถนนคอนกรีตแล้ว ขอประทานโทษครับท่านประธาน กำลังจะมีการครับ ไม่ใช่มีการหอกครับ ถนน โฉนด เลขที่ 59480 เจ้าพนักงานที่ดินจดทะเบียนเวนคืน คำว่าเวนคืนคืออะไรครับ ท่านประธาน นอกจากจะขอให้ . . . นี่ยังเอาเงินของ กทม. ด้วยครับท่านประธาน ฉะนั้น สิ่งที่ผมพูดมานี้ ไม่ได้มาหาเรื่อง แต่ผมต้องการเปรียบเทียบ ครับ ผมมีพฤติการณ์อย่างนี้ ผมอยู่ไม่ได้หรอกครับ ในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย²⁸⁰

หรือในระหว่างการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะของนายชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 11-12 มิถุนายน 2536 นายประวัฒน์ อุตตะโมต ส.ส. จันทบุรี พรรคชาติพัฒนาได้โจมตีการทำงานของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่าได้มีการเอาป่าสงวน ไปเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปที่ดิน ในเรื่องนี้ นอกจากนายสุเทพจะลุกขึ้นมาอธิบายวิธีการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาล ว่าไม่มีการนำเอาป่าสงวนมาแจก น.ส. 3 เลย ถ้ามีต้องดำเนินคดีทั้งหมด แล้วยังโจมตีกลับแก่นายประวัฒน์ อีกด้วยว่า

แต่ว่ามีเหมือนกันที่ออก น.ส. 3 ในป่าสงวน ท่านประธานครับ ผิดกฎหมาย ที่ออกไปนั้นผิดหมด มีการฟ้องร้องกันมานี้ ผมต้องให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบ อย่างกรณีนี้ มีราษฎรจำนวน 128 ราย ร้องเรียนมาว่า มีการไปออก น.ส.3 ในพื้นที่ป่าสงวนของรัฐ ผมก็ไปตรวจสอบ ต้องให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบที่หมู่ที่ 12-13 ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน ตรวจสอบไปมา ปรากฏว่า มีการออก น.ส. 3 กัน 44 แปลง . . . ทั้ง 44 แปลง ผิดหมดครับ ออกในป่าสงวน ก็ต้องดำเนินคดีกับที่ดินจังหวัด ที่ดินอำเภอ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ราษฎร โดนเข้าไปทั้งหมด 78 ราย ผมเสียใจเหลือเกิน ที่ ในจำนวนผู้ที่ถูกดำเนินคดีนั้น มีชื่อ นายประกิจ อุตตะโมต บิดาคุณประวัฒน์ อุตตะโมต อยู่ด้วย ท่านประธานครับ เพราะฉะนั้น ผมถึงไม่ติดใจที่คุณประวัฒน์พยายามจะพูด จากล่าวหาผมในสภานี้ เพราะผมเข้าใจความรู้สึกของคนเป็นลูกนะครับ²⁸¹

หรือ เมื่อมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะของนายชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 นายสมัคร สุนทรเวช ได้อภิปรายโจมตีนายอาคม เ่องฉ้วน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางซื้อปุ๋ยราคาแพง ในเรื่องนี้ นายอาคมตอบได้ว่า

ประเด็นแรกบอกว่า กระผมนั้นปล่อยให้มีการซื้อปุ๋ยแพง กรณีกล่าวหาว่าซื้อปุ๋ยแพง มันมีตัวเลข ความจริงมันปฏิเสธไม่ได้หรอกครับ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

ตั้งมา 39 ปี มีเกษตรกร 2 แสนกว่าราย ทุกปีซึ่งต้องซื้อปุ๋ยประมาณปีหนึ่ง 80000-100000 ตัน กระผมได้รับข้อมูลว่า ตั้งแต่ตั้งกองทุนมา 39 ปี ไม่เคยมีครั้งใดที่ซื้อปุ๋ยแพงเท่ากับครั้งที่พรรคความหวังใหม่เป็นรัฐบาล²⁸²

6.2 การตอบข้อกล่าวหา+การโจมตีผู้กล่าวหาด้วยข้อหาอื่น ในกรณีนี้ นักการเมืองจะตอบข้อกล่าวหาก่อน แล้วโจมตีผู้กล่าวหาด้วยข้อหาอื่นที่มีใช้ข้อกล่าวหาเดียวกันกับที่ตนถูกกล่าวหา แต่น่าจะส่งผลในแง่ของการบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของผู้กล่าวหาได้เช่นกัน เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ระหว่างวันที่ 18-20 กรกฎาคม 2533 นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ เลขาธิการพรรคเอกภาพได้อภิปรายรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง ว่าด้วยเรื่องเคเบิลทีวี และการดำเนินงานขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) รวมถึงการขู่ลอบความผิดของ ป.ป.ป. กรณีการสอบสวนนายราชันย์ สุเงิน ผู้อำนวยการ อ.ส.ม.ท. ซึ่งเป็นคนใกล้ชิดของ ร.ต.อ.เฉลิม ปรากฏว่า หลังจากที่ชี้แจงข้อกล่าวหาจบ ร.ต.อ. เฉลิม ได้กล่าวหาว่า นายเฉลิมพันธ์ โก่งภาษี พร้อมชูหลักฐานประกอบคำอภิปรายว่า บริษัทของนายเฉลิมพันธ์ ขายหุ้นได้เงิน 45 ล้านบาท ซึ่งตามกฎหมายจะต้องแจ้งเสียภาษี 35 % แต่กลับแจ้งว่าหลักฐานหาย แล้วเสียภาษีเพียง 5 % ซึ่งเมื่อนายเฉลิมพันธ์ประท้วงให้ ร.ต.อ. เฉลิม ถอนคำพูด ร.ต.อ. เฉลิมก็ไม่ยอมถอน จนเกิดการวอล์กเอาท์ของ ส.ส. ฝ่ายค้านขึ้น²⁸³

หรือ เมื่อมีการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีของนายชวน หลีกภัย ทั้งคณะ ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 นายสมิคร สุนทรวะ ส.ส. กรุงเทพมหานคร พรรคประชากรไทย ได้อภิปรายพาดพิงถึงพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น การที่แหล่งอาชญากรรมในสนามม้าราชตฤณมัยสมาคม กลายเป็นมาเฟียสนามม้า และกรณี تهปเสียงของพลตรีสนั่นพัวพันการซื้อเสียงที่ผู้บังคับการกองพิสูจน์หลักฐานยืนยันว่าเป็นเสียงของพลตรีสนั่นจริง แต่ต่อมา ผู้บังคับการกองพิสูจน์หลักฐาน ได้ถูกย้ายเข้าประจำกรมก่อนเกษียณอายุราชการเพียง 3 เดือน ส่วนเทปถูกตัดต่อดัดแปลง และในที่สุด พลตรีสนั่น ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้สั่งให้ยกเลิกการพิสูจน์หลักฐาน ปรากฏว่า เมื่อถึงคราวตอบโต้ นอกจากการชี้แจงให้เหตุผลในข้อกล่าวหาต่างๆ แล้ว พลตรีสนั่นได้จบคำชี้แจงของตนด้วยคำพูดว่า

ท่านประธานครับ ขอผมสักนิดเดียวครับ ผมเองก็ไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวกับคุณสมิครเลยนะครับ เพราะว่าเป็นนักการเมืองก็รุ่นหลัง และอายุอานามก็เท่ากัน ก็ไม่อยากจะกล่าวหา แต่ว่าคุณสมิครก็มายุ่งกับผมอยู่เรื่อยเลย อภิปรายที่ไรก็ยุ่งอยู่กับผม แล้วก็เอาเรื่องเท็จ มาพูดทั้งนั้นเลย ผมจะพูดเรื่องจริงครับ คุณสมิครครับ ในฐานะผู้จัดการมรดกเอาเงินไปคืนเขาเถอะครับ²⁸⁴

แน่นอนว่า การหยิบยกเอาเรื่องที่นายสมัครเป็นผู้จัดการมรดกของตระกูลธรรมวัฒนะ มาพูดเป็นเรื่องนอกประเด็นที่นายสมัครต้องขอให้ถอนคำพูด ซึ่งแทนที่จะถอนแต่โดยดี พลตรีสนั่นยังกล่าวหา นายสมัครต่อไปอีกว่า “ขอถอนนะครับ นายห้างทอง ธรรมวัฒนะ ตายเพราะคุณสมัครครับ”²⁸⁵

6.3 ตอบข้อกล่าวหาที่ตนถูกโจมตีก่อน แล้วจึงโจมตีผู้ที่กล่าวหาตนด้วยข้อกล่าวหาในลักษณะเดียวกัน เช่นในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ได้อภิปรายโจมตีนายเนวิน ชิดชอบ ว่ามีส่วนในการทำให้ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การต้องเสียหายว่า

ท่านประธาน ผมได้เอ่ยบอกว่า คนที่เข้าไปกลุ่มมรดกธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ไปกู้เงินโดยวิธีการอันแยบยลพิสดารนั้น มีชื่อนายเนวิน ชิดชอบ อยู่ด้วย นายเนวิน ก็ออกมาปฏิเสธ ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ในขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ว่าไม่มีแม้แต่บาทเดียว ท่านประธาน ผมก็มายืนยันในสภาว่า นอกจากที่ปรึกษาพิเศษ เลขาธิการส่วนตัว ชื่อนายเอกชัย อธิคมนันทะ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาส่วนตัว เลขาธิการส่วนตัว ห้างนายเนวิน จะเป็นตัวการสำคัญในกรณี บี.บี.ซี. แล้ว นายเนวินเองมีชื่ออยู่ในผู้กู้ ในบัญชีกู้เงินจาก บี.บี.ซี. ด้วย ท่านประธาน และผมก็เอาหลักฐานทั้งหมดแสดงกับสภานี้ มอบให้ท่านประธานด้วย มอบให้เพื่อนสื่อมวลชนด้วย หลักฐานที่ยืนยันว่ามีชื่อนายเนวินในผู้กู้²⁸⁶

ต่อข้อกล่าวหานี้ นายเนวินได้อภิปรายตอบได้ โดยอ้างตรรกะเดียวกันว่าถ้าเป็นเช่นนั้น กรณีที่บริษัทโรแยลเอเชียบริคแอนด์ไธล์ และบริษัทสังฆะทรัพย์ซึ่งนายบัญญัติ บรรทัดฐาน รองนายกรัฐมนตรีจากพรรคประชาธิปัตย์ เป็นที่ปรึกษากฎหมายอยู่ไปรับเงินมาจากนายราเกช ลักเสนาที่เอามาจากธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ ก็ไม่ต่างกัน ว่า

กรณีที่พาดพิงผมเรื่องกรณี บี.บี.ซี. คุณเอกชัย อธิคมนันทะ เป็นที่ปรึกษาผมสมัยเป็นรัฐมนตรีจริง แต่การกระทำใดๆ ของคุณเอกชัย ไม่ใช่การกระทำที่เกี่ยวข้องกับตัวผม ก็บอกว่า ถ้าคุณเอกชัยทำ ผมต้องเกี่ยว แล้วในกรณีอย่างเดียวกัน ท่านประธานครับ บริษัท 2 บริษัทนี้ มีท่านอดีตรองนายกรัฐมนตรีเป็นที่ปรึกษากฎหมาย ถ้า 2 บริษัทนี้ทำอะไร ที่ปรึกษาเกี่ยวไหมครับ ถ้าที่ปรึกษาไม่เกี่ยว นั้นแสดงว่าสิ่งที่คุณเอกชัยทำ ผมก็ไม่เกี่ยว ก็จบกันครับ ท่านประธาน นี่ก็จบไหมครับ ท่านประธาน หรือจะเอากันต่อ²⁸⁷

หรือเช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ระหว่างวันที่ 24-26 กันยายน 2540 นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ ส.ส. มหาสารคาม พรรคชาติไทย ได้อภิปรายว่า พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ปล่อยให้ ส.ส. พรรคความหวังใหม่ทำมาหากิน ในการจัดซื้อจัดจ้าง การขุดบ่อน้ำขนาดเล็กของกรมชลประทานจำนวน 25,000 บ่อ โดยเรียกเงินส่วนแบ่งร้อยละ 35

อ้างว่าจะนำเงิน ดังกล่าวไปบำรุงพรรคและให้สมาชิกเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน รวมเงินที่ได้ประมาณ 175 ล้านบาท โดยนายประยุทธ์ได้เปิดเผยรายชื่อ ส.ส. พรรคความหวังใหม่ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง บางรายเช่น น.พ. เปรมศักดิ์ เพียยุระ ส.ส.ขอนแก่น รับไป 1,500 บ่อ นางมยุรา อูรเคนทร์ ส.ส.มหาสารคาม ได้ไป 2,000 บ่อ นายเจริญ จรรย์โกมล ส.ส. ชัยภูมิ ได้ไป 1,500 บ่อ ปรากฏว่า ในเรื่องนี้ นายเจริญ จรรย์โกมล ได้ชี้แจงว่า

ตามที่ท่านสมาชิกสภาผู้แทนจากจังหวัดมหาสารคามได้หยิบยกประเด็นว่า มีท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายท่าน และก็กล่าวชื่อผมว่า 1,500 บ่อนั้น และก็มีอีกหลายท่าน และผมจะอธิบาย และชี้แจงเป็นประเด็น ให้ท่านได้เข้าใจ และท่านประธานที่เคารพครับ ผมในฐานะประธานคณะกรรมการการนั้น ได้รับเอกสารเช่นเดียวกันครับ ท่านประธาน แต่ด้วยความสำนึก ด้วยวิจรรย์ญาณ และความรับผิดชอบ ต่อภาระหน้าที่ของการเป็นประธานคณะกรรมการการนั้น ผมได้รับเอกสารเหมือนกัน ท่านประธานครับ อย่างเช่น ที่จังหวัดมหาสารคาม เขาเขียน นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ มหาสารคาม 500 บ่อเหมือนกันครับ ท่านประธาน แต่ผมไม่เคยพูด ณ ที่ใดๆ เลยครับ นี่คือข้อเท็จจริงซึ่งปรากฏเป็นเรื่องของเอกสารด้วยความสามัญสำนึก การจะกล่าวหา การจะกล่าวอ้าง การจะใส่ความ ใส่ร้ายคนอื่นนั้น มันจะต้องมีข้อเท็จจริงที่ไป และพยานเอกสาร และพยานบุคคล ผมให้เจ้าหน้าที่ได้ติดตามที่จังหวัดมหาสารคามทั้งหมดนะครับ ที่มีการจัดซื้อจัดจ้าง ไม่มีชื่อบุคคลที่ท่านประยุทธ์ได้กล่าวอ้าง แม้แต่จังหวัดชัยภูมิที่ว่า 1,500 บ่อนั้น ไม่มี เป็นเรื่องของผู้รับเหมาทั้งสิ้น²⁸⁸

ส่วน ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีของนายฯ ขวน หลีกภัย ทั้งคณะ เมื่อ 15-20 ธันวาคม 2542 นายอดิศร เพียงเกษ ส.ส. ขอนแก่น พรรคความหวังใหม่ ได้อภิปรายพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในหลายๆ ประเด็นด้วยกัน โดยส่วนใหญ่ เป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ เช่น เรื่องบ้านสามหลัง เรื่องซีดีเถื่อน เรื่องการยื่นบัญชีทรัพย์สินอันเป็นเท็จของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ฯลฯ ซึ่งหลังจากชี้แจงให้เหตุผลในประเด็นต่างๆ แล้ว พลตรีสนั่น ได้โจมตีนายอดิศร กลับไปว่า

ไม่อยากจะพูดเลยเรื่องนี้ กล่าวหาผม โอโฮ ร่ำรวยผิดปกติ ไปกู้เงินเขามา ผมอยาก จะเรียนถามคุณอดิศรว่า กล่าวหาผมมานี้ 2-3 ชั่วโมง ผมถามคุณอดิศรนิดเดียว ขอให้ทบทวน ความจำของตัวเองหน่อยนะครับว่า ท่านมีที่ดิน 33 ไร่ บริเวณบ้านหนองเต่า ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ไปปลูกที่สาธารณะหรือเปล่า ลองทบทวน ดูนะครับ ไม่ต้องตอบวันนี้ก็ได้ พรุ่งนี้ค่อยตอบก็ได้ครับ แล้วเรื่องราศีไศล เงินมากกว่า 363 ล้านบาท ที่อดีต ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ขออนุญาตเอ่ยนามท่าน พลเอก

ชวลิต ยงใจยุทธ อนุมัติไปให้จ่ายกับเรื่องราศีไศล ไม่ทราบว่าจะไปจ่ายให้กับใคร ใครบ้าง วัดศรีกรรมการครั้งหรือปลาก็ไม่ทราบก็ต้องดำเนินคดีกัน ถ้าคุณอดิศรว่าตัวเองบริสุทธิ์²⁸⁹

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในคราวเดียวกัน นายสุชาติ ศรีสังข์ ส.ส. มหาสารคาม พรรคความหวังใหม่ ได้หยิบยกเอากรณีนายชุม สากล เกษตรกรที่มาผูกคอตายที่หน้าทำเนียบรัฐบาล มาโจมตีการทำงานของรัฐบาลที่มีต่อเกษตรกร ในเรื่องนี้ นายชวน หลีกภัย ได้ชี้แจงว่าเรื่องของรัฐบาล พรรคประชาธิปัตย์กับเกษตรกร ได้ถูกนำไปเป็นประเด็นทางการเมือง และทั้งทำยว่า

ทุกครั้งที่เกิด มันจะเป็นปัญหาการเมืองทั้งสิ้น เหมือนอย่างกรณีลุงชุ่มก็เช่นเดียวกัน เกิดปั๊บ พวกท่านก็บอกว่า ดำรัฐบาล เห็นใจว่าจะไปงานศพ จะเรียไรเงินกันให้ ลุงชุ่ม ภรรยา ลุงชุ่ม ภรรยาลุงชุ่มก็ให้สัมภาษณ์ กระผมส่งคนที่ทำเนียบไปร่วมเป็นเจ้าภาพงานศพ ให้คุณอลงกรณ์ไปเป็นเจ้าภาพงานศพแทนกระผม ภรรยา ลุงชุ่มก็ถามว่า เห็นข่าว บอกว่าฝ่ายค้านจะมาสด ไม่เห็นมาเลย เห็นบอกว่าจะรวบรวมเงินไปให้ ไม่เห็นเอามาให้เลย กระผมเข้าใจว่า ปานนี้ยังไม่ได้เอาไปให้ เพราะฉะนั้น อย่าคิด อย่าพูดอะไร เอาตัวเองอย่างเดียว ยึดในความเป็นธรรม²⁹⁰

ในวันเดียวกัน เมื่อตอบได้ชี้แจงข้อกล่าวหาของนายอดิศร เพียงเกษในหลายๆ ประเด็น รวมทั้งการจับขี้เถื่อนที่บ้านพิษณุโลก ซึ่งนายอดิศรกล่าวว่าเป็นช่องโจร นายชวนได้ชี้แจง และตอบทำยว่า

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านได้ประณามว่า รัฐบาลช่องโจร ผมไม่ต้องการประณามคุณอดิศรว่า ท่านบอกว่าบ้านพิษณุโลก ถ้ามันเล็ก ทำเนียบเป็นช่องโจรใหญ่ ผมไม่ว่านะครับ แต่ว่าผมเห็นว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เท่ากับพฤติกรรมของกรณีราศีไศล อันนั้นนักการเมืองไปเกี่ยวโดยตรงเลยครับ เงินเป็นก้อนๆ 360 กว่าล้านบาท ไปแบ่งกัน ท่านผู้นำฝ่ายค้านฯ ได้ขอร้องเรื่องนี้ว่า ถ้าผิดก็ผิดทั้งรัฐบาล กระผมคิดว่าอยู่ที่พฤติกรรมครับ ท่านครับ ไม่ได้อยู่ที่รัฐบาล คนอื่นเขาร่วมด้วยหรือไม่ . . . เมื่อท่านกล่าวหาในเรื่องอย่างนี้ ผมก็กลับได้ว่า กรณีเช่นนั้น 360 กว่าล้านบาท ไปแบ่งกันที่ ทำเนียบ ท่านใช้ทำเนียบทำอะไร ถ้าถือหลักที่ท่านบอกว่า บ้านพิษณุโลกเป็นช่องโจร ผมเสียดยทำเนียบที่บริสุทธิ์ ผมจึงไม่บอกว่า ทำเนียบเป็นช่องโจรในยุคนั้น²⁹¹

อาจกล่าวได้ว่า การกล่าวแก้ข้อกล่าวหาของฝ่ายตรงกันข้ามแทน ด้วยการโจมตีผู้กล่าวหาด้วยข้อหาอย่างเดียวกัน ก็คือการหาคะแนนนิยมให้กับตัวนักการเมืองนั่นเองอย่างหนึ่งอยู่แล้วในตัว แต่สำหรับนักการเมืองบางคน การอ้างความดีความชอบ หรือการหาคะแนนนิยมซึ่งเป็นสัดส่วนต่างหาก สามารถนำมารวมเข้ากันได้อย่างสอดคล้องเหมาะสมจะกับการกล่าวแก้และการโจมตีกลับ เช่น กรณีของนายชวน หลีกภัย ซึ่งอภิปรายตอบโต้ข้อกล่าวหาของฝ่ายค้านที่ว่า รัฐบาลไม่เอาใจใส่ต่อปัญหาของเกษตรกรที่ยากไร้ แต่กลับใช้สุนัขไปกัด เพื่อไล่มีอบ ฯลฯ ว่า

การกล่าวแก้	กระผมมีโอกาสได้เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกปลายปี 2535 เป็นได้ 2 ปีเศษๆ ท่านประธานที่เคารพ งานแรกที่รับเข้ามาเตรียมการ เพราะยังไม่มีการทำงานมาก่อน คือการแก้ปัญหาให้พี่น้องคนจน ซึ่งส่วนใหญ่คือเกษตรกร ท่านรัฐมนตรีคลัง ท่านธารินทร์ ได้กรุณาช่วยดูเรื่องนี้ให้ ใช้เวลาศึกษาอยู่ระยะหนึ่ง ในที่สุดเห็นว่า ควรจะตั้งกรรมการแก้ปัญหาพี่น้องเกษตรกรที่ยากจนเหล่านี้ คือกรรมการบริหารหนี้สินของพี่น้องเกษตรกร ซึ่งต่อมาก็เปลี่ยนชื่อ แต่ชื่อย่อก็คือ ก.ป.ส. เริ่มตั้งขึ้น เมื่อกระผมเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก กรรมการชุดดังกล่าวนี้ มาดูพี่น้องคนจน ซึ่งส่วนใหญ่คือเกษตรกร เขามีปัญหาอะไร เรื่องหนี้สิน เขามีปัญหานี้ 2 ประเภท คือ หนี้ในระบบ และหนี้นอกระบบ หนี้นอกระบบก็คือ หนี้ที่ท่านพูดถึง หนี้ที่พี่น้องเกษตรกรต้องไปกู้ยืมนายทุน อาจจะ เป็นพ่อค้าพืชไร่ อาจจะ เป็นนายทุนในหมู่บ้าน ดอกเบี้ย ไม่ใช่ว่าร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ดอกเบี้ยอาจจะร้อยละสิบต่อเดือน คิดแล้วก็คือร้อยละ 120 ต่อปี เขาไม่มีทางเลือก หนี้ในระบบเขามีปัญหา ล้มเหลวในโครงการ ในที่สุดจำเป็นต้องเป็นหนี้คังค่างทับทวีคูณขึ้นมาเรื่อย ดอกเบี้ยก็จ่ายไม่ได้ ต้นก็จ่ายไม่ได้ . . . ท่านประธานที่เคารพ เมื่อเราเห็นว่า ปัญหาพี่น้องเกษตรกรเหล่านี้ คือปัญหาคนจน มีปัญหาหนี้สินอย่างรุนแรง เราตั้งกรรมการบริหารหนี้สินของเกษตรกรขึ้น มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นประธาน ผมขอกราบเรียนท่านประธานครับ แม้จะเป็นเรื่องใหม่ที่เพิ่งเริ่มทำ แต่เพียงแค่ระยะเวลาหนึ่ง เราสามารถจัดการแก้ไขปัญหานี้สินนอกระบบ ทำไปได้ถึง 16,184 ราย กระผมพันหน้าที่ไป ท่านนายกรัฐมนตรีบริหารมาทำต่อ แล้ว	การหาคะแนนนิยม
การโจมตี	ตั้งกรรมการชุดดังกล่าวขึ้นมา เช่นเดียวกับที่รัฐบาลกระผมทำ <u>ประธานที่เคารพครับ ปัญหาหนี้สินเกษตรกร ควรจะจบในช่วงรัฐบาลของท่านแล้ว ท่านมีแต่พูดถึงความยากจนของพี่น้องเกษตรกร สันนึกถึงการแก้ปัญหาไป ไม่ได้ตั้งกรรมการบริหารหนี้สินเกษตรกร 1 ปีของท่านจึงทำได้ 324 ราย กระผมไม่คิดว่าท่านจะแก้มึงเขา แต่ลืมไปถึงกราบเรียนว่า ปากกับการทำนั้น ไม่เหมือนกัน ใครก็พูดได้ ห่วงใยเขา ห่วงเขา ห่วงจน น้ำตาไหล หรือน้ำลายไหลก็แล้วแต่ แต่ทำหรือเปล่า พวกกระผมทำครับ เราแก้ไข</u>	
การกล่าวแก้	<u>ปัญหานี้สินของเกษตรกร การแก้ปัญหานี้สินนอกระบบ ทำได้ทั้งส่วนที่ชำระหนี้สินเดิม ชำระหนี้สินเดิมตามนโยบายของรัฐ รวมทั้งกองทุนหมุนเวียน ส.ป.น. ทำได้ถึง 16,184 ราย ท่านควรจะได้มากกว่านี้ เพราะเพียงแค่เป็นการทำต่อสิ่งที่เราทำมาแล้ว แต่ท่านทำได้ 324 ราย ห่วงใยเหลือเกิน ท่านประธานที่เคารพ กระผมไม่ละเว้น</u> แม้ท่านจะไม่ให้ความสนใจตั้งกรรมการชุดนี้ แต่เมื่อกลับมาเป็นนายก รัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง รับผิดชอบการต่อ ขอกราบเรียนว่า ขณะนี้ปัญหานี้ในระบบและนอกระบบได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง น่าดีใจ ท่านประธานที่เคารพ อยากให้พี่น้องประชาชน ได้รับทราบ การแก้ไขปัญหานี้สินในระบบ เช่น เนื่องจาก ประสบภัยพิบัติ ภัยธรรมชาติ	การหาคะแนนนิยม

การหาคะแนนนิยม

และวิกฤติเศรษฐกิจ โดยการผ่อนเวลาชำระหนี้ของ ธ.ก.ส. ช่วง 2 ปี เราสามารถสะสมเรื่องนี้ไปได้ 867,562 ราย ท่านทำได้เฉพาะส่วนนี้ ขนาดทำต่อเนื่องจากรัฐบาลท่านบรรหารนะครับ ท่านทำได้เพียง 127,000 ราย เพราะไม่มีการไปเร่งรัดให้ ธ.ก.ส.ดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจัง กระผมทราบว่าท่านล้มไป เพราะไม่ได้ห้วงจริง ไม่ได้สนใจปัญหาทุกชีวิตของพี่น้องเกษตรกรจริง แต่คนอื่นเขาไม่พูดมาก เขาเร่งมาทำ ตัวเลขมันถึงต่างกันหลายเท่า ท่านประธานที่เคารพ เช่นเดียวกับปัญหาของหนี้สินในระบบที่โครงการที่รัฐบาลสนับสนุนที่ล้มเหลว ไม่ว่าจะเป็นอีสานเขียว มะม่วงหิมพานต์ หม่อนไหม หรือไม้ดอกออกดอก เราก็ดำเนินการสะสม อย่างที่กระผมได้กราบเรียนไปแล้ว แล้วก็มี ความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาเหล่านั้น เพราะฉะนั้น ข้อกล่าวหาของท่านนั้นไม่จริงหรอกครับ กล่าวหาของท่านนั้นเป็นการไม่ทราบข้อมูล ท่านไม่ได้มาพิจารณาถึงว่าเขาได้ดำเนินการอย่างไร ยิ่งไปกว่านั้น สภานี้ก็ทราบดี พี่น้องเกษตรกรของเราคนจนเหล่านั้น มีที่ดินสักแปลงหนึ่ง ไม่มีเงินก็เอาไปขายฝาก ถึงเวลาไถคืนไม่ได้ หลุดขายฝาก เราก็ช่วยกันแก้กฎหมาย ผมยกความดีให้พวกเราทุกคน กฎหมายนี้ได้ผ่านเรียบร้อยแล้ว คือ แก้ พระราชบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เกี่ยวกับลักษณะขายฝาก ต่อไปนี้ การกำหนดราคาไถคืนนั้น จะไม่มีการติดดอกเบี้ยยทบต้นมากมายก่ายกองอย่างในอดีตอีกแล้ว²⁹²

การโจมตี

อีกตัวอย่างหนึ่งของการกล่าวตอบโต้+การโจมตีผู้กล่าวหา กลับ ด้วยข้อหาเดียวกัน + การแสวงหาคะแนนนิยม ได้แก่คำอภิปรายของนายชวน หลีกภัย ตอบโต้ข้อกล่าวหาของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำฝ่ายค้าน ที่กล่าวว่า นายชวน ในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ว่าไม่ใส่ใจในการบริหารงานกลาโหม ใช้ทหารไปในทางที่ผิดรัฐธรรมนูญ ฯลฯ ว่า

การโจมตี

ผมกราบขออภัย ที่จะกราบเรียนว่า ผมได้เห็นพฤติกรรมก่อนหน้านี้ และเมื่อเข้าไปก็ได้ศึกษาพอสมควรครับ ผมไม่เห็นด้วยเลยครับ ที่เอาทหารเข้ามาคอยช่วยโง่เลือกตั้ง ผมไม่เห็นด้วยเลยครับ ที่เอาทหารเข้ามาคุกคามหัวคะแนนอีกฝ่ายหนึ่ง เวลาเลือกตั้งครั้งก่อน ความจริงรัฐมนตรีได้รงค์เคยพูดในสภาเมื่อครั้งที่แล้วมาครั้งหนึ่งแล้ว ที่ประจวบคีรีขันธ์และที่จังหวัดอื่น กระผมคิดว่า ถ้าเราทำอย่างนี้ประโยชน์ได้กับตัวเราครับ แต่ภาพพจน์กองทัพจะเสียหายไปเรื่อยๆ และสิ่งนี้คือสิ่งที่กระผมได้ไปแจ้งให้สภากลาโหมได้ทราบว่า กระผมมาเพื่ออะไร ต่อไปนี้ ทหารไม่ต้องมาเป็นหัวคะแนนนักการเมืองแน่นอน กระผมไม่ได้ประโยชน์ ในทางการเมือง แต่กระผมเชื่อว่าอนาคต กองทัพจะเป็นทหารอาชีพมากขึ้น และสิ่งที่อยากกราบเรียนท่านประธานก็คือว่า ในกองทัพของเรา นายพลล้นนะครับ ท่านเองครับเป็นคนที่ไม่ชอบมติดีเพื่อคุมนายพลในกองทัพให้ลดลงมา แต่ท่านทำไม่ได้ ท่านผู้นำฝ่าย

การหาคะแนนนิยม

การโจมตี	ด้านๆทำไม่ได้ เพราะความเกรงใจรุ่น เพราะฉะนั้น ตัวเลขจึงออกมาชัดเจนครับ เราได้ศึกษาชัดเจนว่า นายพลเพิ่มขึ้นมาในยุคไหนมากมายนายพลกลายเป็นภาระส่วนหนึ่งคือ ในยุคที่ท่านเป็นผู้บัญชาการทหาร ยุคที่ท่านเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ท่านทำไม่ได้ เพราะฉะนั้น แม้จะมีมติว่าต้องลดนายพลลงมา ในทางปฏิบัติจริงๆ กลับเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าแปลกมากครับท่าน แต่ผมเข้าใจ เพราะเป้าหมายของท่าน พูดย่างๆ ก็คือ ท่านสร้างฐานการเมือง การทำสิ่งเหล่านี้ ประโยชน์ส่วนรวมเสีย แต่ส่วนตัวได้ ทหารที่ให้อยู่เขาก็ได้ เขาก็พอใจ แต่ส่วนรวมเสีย เราจึงมีนายพลแต่เดี๋ยวก่อน ผมไม่เคยได้ยินคำนี้ แต่เข้าไปจึงได้เห็นครับ ท่านทำสิ่งเหล่านี้กันคืออะไรครับ คือการตั้งนายพลในตำแหน่งเดียว 2 คน ในเวลา 2 วัน คนหนึ่งดำรงตำแหน่งวันที่ 1 ตุลาคม แล้ววันรุ่งขึ้น ย้ายเขาไป วันที่ 2 เอาคนใหม่มา ตำแหน่งเดียว นายพลเพิ่มขึ้น 2 เราเรียกนายพลแต่เดี๋ยวก่อน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในยุคที่ท่านอยู่ ผมต้องมายกเลิกสิ่งเหล่านี้ครับ ... แต่เป็นการเสนอชื่อมาตามที่เราได้หารือกันล่วงหน้าว่า ผู้บัญชาการทหารบกคือ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นอกนั้น กระผมไม่เคยไปยุ่งเลยครับ แม้กระทั่งฝ่ายเสนา. กระผมยังขอปรึกษาผู้บัญชาการเหล่าทัพ ว่ากองทัพของท่านช่วยเหลือคนที่ด้อย มีความสามารถ ส่งมาให้ผมหน่อยเถอะ เพื่อจะได้ช่วยทำงาน เป็นฝ่ายเสนานิการให้กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพราะผมตระหนักว่า กระผมไม่รู้จักเขาดีพอ จำเป็นต้องอาศัยคนเหล่านี้ นี่คือนโยบายที่ปฏิบัติ เพราะฉะนั้น ข้อกล่าวหาของท่าน ทั้งในญัตติที่เขียนไว้ก็ดี ว่าการแต่งตั้งในกองทัพเป็นการสร้างฐานทางการเมืองนั้น ถ้ากระผมจะทำอย่างที่ท่านกล่าวหา กระผมต้องทำอย่างที่เคยทำในสมัยที่ท่านทำ แต่กระผมไม่ให้ทำสิ่งเหล่านั้นอีกแล้ว เพราะกระผมเห็นว่า บัดนี้ ถึงเวลาที่กองทัพจะต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พัฒนาขึ้นอย่างแท้จริง ขณะนี้ เราจึงมีแผนชัดเจนอย่างที่ได้กราบเรียนแล้ว ผมกราบเรียนท่านต่อไปให้ท่านสบายใจว่าหมดแล้วครับ ยุคที่แม่ค้าพ่อค้าขายอาวุธตามหลังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ไม่มีอีกแล้ว	การกล่าวแก้
การกล่าวแก้	ผมเข้าไปแล้ว ขอความเห็น ขอข้อมูล จากผู้นำเหล่าทัพ ผมก็เสียใจแทนประชาชนทั้งประเทศว่า มีอาวุธบางประเทศ ได้ซื้อไว้ในบางยุคบางสมัย ที่ซื้อมาแล้วก็ใช้ไม่ได้ ทันทึครับ เพราะไม่ได้ซื้อเพื่อใช้ ซื้อเพื่อเอานายหน้า สิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดต่อไปอีกแล้ว แล้วการจัดซื้อต่อไปนี้กรรมการทรัพยากรกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีปลัดกระทรวงเป็นประธาน จะเป็นผู้พิจารณาคลังกองรวมทั้งกรรมการที่กำหนดมาตรฐานอาวุธยุทธโปกรณ์จะเป็นผู้กลั่นกรอง ทั้งหมด บัดนี้ หมายุคของการหาเงินกับการซื้อขายอาวุธในกองทัพแล้ว ผมกราบเรียนท่านให้เกิดความมั่นใจ เพราะว่าผมทราบว่า ในฐานะรัฐมนตรีกระทรวง กลาโหมที่เป็นพลเรือนนั้น เป็นสิ่งแปลกใหม่ เพราะกระผมเป็นคนที่สองหลังจากหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชเคยเป็นระยะสั้นๆ จึงพยายามทำสิ่งที่ดีที่สุดท่านครับ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยและของกองทัพ ซึ่งผมถือว่ากองทัพ	การกล่าวแก้
การหาคะแนนนิยม	ผมเข้าไปแล้ว ขอความเห็น ขอข้อมูล จากผู้นำเหล่าทัพ ผมก็เสียใจแทนประชาชนทั้งประเทศว่า มีอาวุธบางประเทศ ได้ซื้อไว้ในบางยุคบางสมัย ที่ซื้อมาแล้วก็ใช้ไม่ได้ ทันทึครับ เพราะไม่ได้ซื้อเพื่อใช้ ซื้อเพื่อเอานายหน้า สิ่งเหล่านี้จะไม่เกิดต่อไปอีกแล้ว แล้วการจัดซื้อต่อไปนี้กรรมการทรัพยากรกระทรวงกลาโหม ซึ่งมีปลัดกระทรวงเป็นประธาน จะเป็นผู้พิจารณาคลังกองรวมทั้งกรรมการที่กำหนดมาตรฐานอาวุธยุทธโปกรณ์จะเป็นผู้กลั่นกรอง ทั้งหมด บัดนี้ หมายุคของการหาเงินกับการซื้อขายอาวุธในกองทัพแล้ว ผมกราบเรียนท่านให้เกิดความมั่นใจ เพราะว่าผมทราบว่า ในฐานะรัฐมนตรีกระทรวง กลาโหมที่เป็นพลเรือนนั้น เป็นสิ่งแปลกใหม่ เพราะกระผมเป็นคนที่สองหลังจากหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชเคยเป็นระยะสั้นๆ จึงพยายามทำสิ่งที่ดีที่สุดท่านครับ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศไทยและของกองทัพ ซึ่งผมถือว่ากองทัพ	การหาคะแนนนิยม

คือเครื่องมือของประเทศ ซึ่งเราจะต้องทำให้ดีที่สุด มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า เช่นเดียวกับนโยบาย จึงได้ให้นายทหารทั้งหลาย เขาเป็นผู้ที่คิดครับ²⁹³

7. การเลี้ยงที่จะไม่ตอบคำถาม ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจที่แตกต่างไปจากการจัดการกับเรื่องอื้อฉาวนอกสภาก็คือ การที่การอภิปรายไม่ไว้วางใจมีประเด็นข้อกล่าวหาต่างๆ มากจนเกินไป จนทำให้ในแง่หนึ่งนั้น ผู้ถูกกล่าวหาสามารถจะเลือกได้ว่า ตนควรจะชี้แจง หรือตอบโต้ข้อกล่าวหาได้หรือไม่²⁹⁴ ในแง่นี้ ดูเหมือนว่า การเลี้ยงไม่ตอบคำถามที่ตอบไม่ได้ หรือไม่อยากตอบด้วยการเลือกไม่ตอบเสียเฉยๆ อาจจะเป็นกลวิธีที่นักการเมืองใช้ได้อย่างสะดวก แต่ในความเป็นจริงนั้น โดยเหตุที่การอภิปรายไม่ไว้วางใจ ถึงอย่างไรก็หนีลักษณะ ของการเผชิญหน้าไปไม่พ้น²⁹⁵ และการเลี้ยงไม่ตอบข้อกล่าวหาที่ ส.ส. ฝ่ายค้าน ผลัดกันขึ้นโจมตีในประเด็นเดิม ซ้ำแล้วซ้ำอีก ย่อมเป็นการเสี่ยงต่อการสูญเสียคะแนนนิยมทางการเมืองมากเกินไป อีกทั้งนักการเมืองฝ่ายค้าน ไม่ใช่สื่อมวลชนหรือผู้สื่อข่าวที่อาจบอกปิดไปได้ง่ายๆ เพราะฉะนั้น การเลี้ยงที่จะไม่ตอบคำถาม หรือข้อกล่าวหาในกรณีที่ถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ จึงเป็นศิลปะที่ล้าลึกอย่างหนึ่งของนักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่จะผสมผสานการเลี้ยงไม่ตอบข้อกล่าวหา เข้ากับการโจมตีกลับต่อผู้กล่าวหา หรือการหาคะแนนนิยมให้กับตัวเองด้วยในขณะเดียวกันนั้น ต้องถือว่าเป็นพรสวรรค์พิเศษ ที่โช้วนักการเมืองทุกคนจะสามารถจัดการได้ การจัดการกับ “ความจริง” ด้วยการเลี้ยงไม่ตอบคำถาม หรือข้อกล่าวหาในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของนักการเมืองไทย อาจแยกย่อยออกไปได้อีกดังนี้คือ

7.1 การตอบไม่ตรงกับข้อกล่าวหา การเลี้ยงไม่ตอบคำถามหรือข้อกล่าวหาของฝ่ายค้านในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ แต่ไปตอบเรื่องอื่นที่ใกล้เคียง ซึ่งไม่ใช่ข้อกล่าวหาของฝ่ายค้าน ดูจะเป็นกลวิธีที่นักการเมืองไทยนิยมปฏิบัติกันมาก ซึ่งในเรื่องนี้ ถ้าหากว่าผู้ตั้งข้อกล่าวหาไม่ทักท้วงติดตาม ก็จะดูเหมือนว่าจะได้มีการชี้แจงประเด็นที่มีการกล่าวหากันไปแล้ว เช่นในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีของนายชวน หลีกภัย ทั้งคณะ ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 นายเกษม รุ่งธนเกียรติ ส.ส. สุรินทร์ พรรคความหวังใหม่ได้อภิปรายโจมตีว่านายชวน หลีกภัย ว่าไม่มีคุณธรรมทางการเมือง โดยอภิปรายว่า

ท่านประธานจำได้ไหมครับ เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน 2537 พรรคร่วมฝ่ายค้านในขณะนั้น พรรคชาติไทย พรรคชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม พรรคราษฎร แล้วก็พรรคประชากรไทย ทำสัตยาบันกัน มีลายเซ็นของหัวหน้าพรรคทั้งห้าพรรค บอกว่าจะไม่ร่วมเสียบเพื่อชาติ จะไม่ร่วมเสียบกับรัฐบาลคุณชวน หลีกภัย ประกาศออกไปทางสื่อสารมวลชน ไม่ว่าทีวี วิทยุและหนังสือพิมพ์ ประชาชนทั่วประเทศรับรู้หมด ต่างประเทศ

คำพูดคุณเกษมคือการดูถูกคนกวาดถนน เพราะฉะนั้นผมถือว่า การที่เราเอาคำพูดอย่างนี้มาเปรียบเทียบกับนักการเมืองที่ไม่มีคุณธรรม แสดงให้เห็นว่าคุณเกษมเปรียบเทียบกับคนไม่ดีในทางการเมืองกับคนกวาดถนน ผมไม่ทราบว่าคุณธรรมการเมืองในที่นี้ของท่าน หมายความว่าอย่างไรครับ²⁹⁹

เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ว่านายชวนได้เปลี่ยนประเด็นข้อกล่าวหาของนายเกษม จากที่ว่าการกระทำดังกล่าวจะทำให้ นายชวนไม่ดีกว่าคนกวาดถนนที่สุจริต ไปเป็นว่านายเกษมเอานักการเมืองที่ขาดคุณธรรมไปเทียบกับคนกวาดถนน จึงเป็นการดูถูกคนกวาดถนน ซึ่งในเรื่องนี้นายเกษมก็ได้หักท้วง กลับไปว่า

พฤติกรรมกรรมการรับการตัดสินคดีของท่านคราวนี้ มันก็เป็นการประพัตติมิชอบทางการเมือง เพราะฉะนั้น เมื่อประพัตติมิชอบทางการเมือง ท่านก็ไม่มีศักดิ์ศรีดีกว่าคนกวาดถนนที่ประกอบอาชีพของเขาด้วยความสุจริต ผมไม่ได้ดูถูกคนกวาดถนน ผมไม่ได้ดูถูกครับ ท่านนายกฯ ผมให้เกียรติคนทุกคนเหมือนท่านนายกฯ ให้เกียรติ แต่สิ่งที่เราจะมาพูดกล่าวอ้างว่า ใครของแท้ ใครของจริง คำพูด ไม่ได้หรอกครับ การปฏิบัติต่างหาก ท่านนายกฯ ท่านปฏิบัติอย่างไร ตรงนี้ต่างหาก ที่มันจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นในประเทศรู้ว่า ใครคือของแท้ ใครคือของจริงครับ³⁰⁰

มีข้อน่าสังเกตว่า นายชวนมิได้ตอบโต้ข้อกล่าวหาที่แท้จริงของนายเกษม ทั้งประเด็นที่ว่านายชวน “รับ” การฉีกสัญญาบ้านของพรรคร่วมฝ่ายค้าน และที่ว่าการกระทำที่มิชอบทางการเมืองดังกล่าว ทำให้ นายชวน ไม่ได้มีศักดิ์ศรีดีกว่าคนกวาดถนนที่สุจริตแต่อย่างใด

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีบริหาร ศิลปอาชา ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 นายบรรหาร ก็ใช้กลวิธีเลี่ยงไม่ตอบข้อกล่าวหาด้วยการตอบไม่ตรงกับคำถามหลายครั้งด้วยกัน เช่น กรณีที่นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล กล่าวหาว่านายบรรหารใช้งบกลางรายการสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น ไปเป็นค่าแก๊บนที่วัดป่าเลไลยก์ ด้วยการสั่งซ่อมหลังคาโบสถ์วัดป่าเลไลยก์ นายบรรหารตอบว่า

เรื่องวัดป่าเลไลยก์ ผมประทานกราบเรียนว่าเป็นวัดอารามหลวง เป็นวัดที่พี่น้องประชาชนทั่วทั้งประเทศไป เกือบทั่วทั้งประเทศ ในวันธรรมดาและวันเสาร์วันอาทิตย์ เป็นจำนวนร้อยละ เป็นจำนวนพัน และวิหารดังกล่าวนี้ คือหลวงพ่อดือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ใช่เฉพาะชาวจังหวัดสุพรรณบุรี ให้ความเคารพนับถือ พี่น้องทั่วประเทศไปนมัสการอยู่ตลอดเวลาเวลาไปก็ไปอธิษฐาน แล้วแต่ใครจะอธิษฐานเหมือนกับทุกแห่ง ไม่ใช่มีแต่เฉพาะที่วัดป่าเลไลยก์ไปอธิษฐานเท่านั้นเอง ผมเรียนว่าที่วิหารป่าเลไลยก์ ผมไม่ได้อธิษฐานเลยแม้แต่คนเดียว แต่เจ้าคณะจังหวัด ได้ปรารภมานานแล้วว่า วิหารนี้จะพัง หลังคาชำรุด ฝนตก ถ้ารอช้า

วิหารจะพังลงมา องค์หลวงพ่อโตจะเสียหาย ดังนั้น กรมศิลปากรจึงให้เจ้าหน้าที่ไปดูแลรักษาเรื่องมาขอเงินงบประมาณแผ่นดินส่วนหนึ่ง ส่วนเงินงบประมาณแผ่นดินจะได้ไยไรนั้น อยากกราบเรียนด้วยว่า ได้ไปตั้งแต่ปี 2538 ส่วนหนึ่ง 8.9 ล้านบาท ปี 2538 งบประมาณ แล้วงบประมาณปี 2539 อีกส่วนหนึ่ง ทั้งหมดประมาณ 20 ล้านบาท งบประมาณจะใช้เงินบริจาคของพี่น้องชาวสุพรรณบุรีอีก 10 ล้านบาท ทั้งหมดใช้ประมาณ 30 ล้านบาท ก็ยังไม่พอ เพราะวิหารเล็กที่อยู่ข้างๆ จะต้องรื้อออกให้หมดตามแบบกรมศิลปากรด้วยกัน ตรงนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ทุกคนกราบไหว้อยู่ตลอดเวลา ผมเองให้ความเคารพนับถือ นี่อยากกราบเรียนตรงๆ ไปบูรณะอารามหลวงเป็นวิหารที่เกือบจะเป็นพันปีมาแล้ว จนกระทั่งผู้คนพูดกันตลอดเวลาว่า เมื่อไรจะซ่อมอารามหลวงนี้สักทีหนึ่ง ตรงนี้เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร ผมไม่ได้เบียดบังเงินงบประมาณไปให้แก่วัดป่าเลไลยก์ เป็นการร้องขอของเจ้าคณะจังหวัด ประการแรก³⁰¹

จะเห็นได้ว่า นายบรรหารปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาเพียงข้อเดียวว่าไม่ได้ไปบนบานไว้ที่วัดป่าเลไลยก์ แต่นายบรรหารไม่เคยตอบเลยว่า ไม่ได้เอางบน้ำท่วม ไปซ่อมหลังคาโบสถ์วัดป่าเลไลยก์ กลับตอบว่า วัดป่าเลไลยก์ก็เป็นวิหารหลวง มีผู้คนนับถือศรัทธาทั่วประเทศ เมื่อมีการแจ้งมาว่า โบสถ์ชำรุดแล้ว จึงต้องมีการซ่อม นั่นคือนายบรรหารเลี่ยงไปตอบว่า กระบวนการขอให้มีการซ่อมแซมโบสถ์วัดป่าเลไลยก์เป็นมาอย่างไร จนท้ายสุดก็กลายเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรไป อย่างไรก็ตาม ในกรณีของนายบรรหารนั้น การเลี่ยงไม่ตอบข้อกล่าวหา โดยจงใจตอบไม่ให้ตรงกับข้อกล่าวหาที่แท้จริง ซึ่งน่าจะถือได้ว่าเป็นกรณี “คลาสสิก” ของบรรดาการตั้งหน้าตั้งตาตอบข้อกล่าวหาที่ไม่มีใครกล่าวหาหรือตั้งคำถามทั้งหลาย ได้แก่ กรณีที่นายบรรหารถูกกล่าวหาว่าไม่ได้ทำวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงด้วยตนเอง โดยเฉพาะเนื้อหาการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง การพัฒนาพรรคการเมืองไทย ศึกษาเฉพาะกรณีเงินอุดหนุนพรรคการเมืองของนายบรรหาร มีส่วนคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งศึกษาเฉพาะบทบาทและการสนับสนุนพรรคการเมือง ที่นายโกศล พลกุล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้อำนวยการโครงการ และได้นำเสนอต่อสถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีการสอดคล้องกันในเรื่องของเวลาอีกด้วย กล่าวคืองานวิจัยของนายโกศล ทำเสร็จในเดือนพฤษภาคม 2537 ส่วนวิทยานิพนธ์ของนายบรรหารทำเสร็จในเดือนกันยายนปีเดียวกัน ในเรื่องนี้ ส.ส.ฝ่ายค้าน โจมตีว่า นอกจากว่าเค้าโครงของงานสองเรื่องนี้จะคล้ายคลึงกันมากแล้ว บางตอนของงานสองชิ้นนี้ ยังมีข้อมูล ข้อความเหมือนกัน แบบคำต่อคำประโยคต่อประโยค โดยไม่มีการอ้างอิง ในบางหน้านั้นมีถึง 19 บรรทัดที่เหมือนกันทุกตัวอักษร ทำให้เกิดคำถามว่า “103 หน้า ท่านทำเองเท่าไร” แต่ในเรื่องนี้ นายบรรหารอธิบายเพียงว่า การทำวิทยานิพนธ์ของตนมีคนช่วยเหลือ ไม่เหมือนกับงานของนักศึกษาทั่วไป เช่น มีคนช่วยหาข้อมูล

ช่วยบันทึกเทป เป็นต้น นอกจากนั้นแล้ว เป็นการอธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ การสอนและกระบวนการ ทำวิทยานิพนธ์ ตามขั้นตอนที่กำหนดโดยมหาวิทยาลัย ตั้งแต่เริ่มต้นเรียน จนกระทั่งสภามหาวิทยาลัยอนุมัติปริญญาเท่านั้น คำชี้แจงของนายบรรหารนั้น คนละเรื่องกับข้อกล่าวหาเสียจนกระทั่ง ส.ส. ฝ่ายค้านท่านหนึ่ง ถึงกับประหลาดใจว่า "ในการอภิปราย ต้องอยู่ในประเด็น หรือเกี่ยวกับประเด็นที่กำลังปรึกษากันอยู่ ไม่ใช่เรื่องวิธีการทำวิทยานิพนธ์ ทางนี้ต้องการถาม วิทยานิพนธ์นั้น ลอกเขามาหรือไม่อย่างไร วิธีการทำวิทยานิพนธ์ เขาทราบกันอยู่แล้วครับ"³⁰² ส่วนนายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ส.ส. นครศรีธรรมราช พรรคประชาธิปัตย์ ผู้ตั้งข้อกล่าวหา ถึงกับอภิปรายว่า "ผมรู้สึกว่าคุณมีความผิดอยู่คนเดียว คือผมอภิปรายไม่ตรงกับคำตอบครับ"³⁰³

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจล่าสุดเมื่อปี 2542 กลวิธีที่นักการเมืองฝ่ายรัฐบาลจะเลี่ยงไม่ตอบข้อกล่าวหา ด้วยการจงใจตอบให้ไม่ตรงกับข้อกล่าวหาของนักการเมืองฝ่ายค้าน ก็ยังมีให้เห็นเหมือนเดิม เช่น กรณีที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ หัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน กล่าวหาว่า นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย ไม่มีน้ำใจ ที่จะร่วมมือกับฝ่ายค้านในการแก้ไขปัญหาบ้านเมือง โดยอภิปรายว่า

กระผมเองพยายามอย่างที่สุด ที่จะอธิบายในเรื่องของความรัก สมัคคีธรรมสามัคคีของผู้คนในชาติให้กับ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีชื่อว่า ชวน หลีกภัย นี่ฟัง แต่ไม่ได้เป็นผลสำเร็จ กระผมอาจจะใช้ความพยายามนั้นไม่พอ . . . กระผมพยายามที่จะพูดอธิบายว่า พรรครัฐบาลและ ฯพณฯนายกรัฐมนตรี กับพรรคฝ่ายค้าน และผู้นำฝ่ายค้านฯ มันเป็นคนประกอบทั้งดงามที่สุดในระบบรัฐสภา ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ท่านประธานครับ ก็ด้วยเหตุผลดังกล่าว กระผมจึงต้องขอสารภาพตรงนี้ ต่อท่านประธาน และต่อพี่น้องประชาชนโดยทั่วไป ซึ่งทุกคนอยาก จะเห็นอย่างแท้จริงถึงความสงบในสถานการณ์การเมือง และความร่วมมือกันระหว่างนักการเมืองและพรรคการเมืองทั้งหลาย . . . เป็นที่น่าเสียใจอย่างที่สุด ตลอดระยะเวลา 2 ปีเศษที่ผ่านมา ท่านนายกฯชวน ไม่เคยแม้แต่ครั้งเดียว ที่จะยกหูโทรศัพท์ เพื่อติดต่อหารือในปัญหามันเมือง กับผู้นำฝ่ายค้านฯ³⁰⁴

แต่นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย กลับอภิปรายตอบโต้ โดยเปลี่ยนประเด็นไปที่เรื่องเฉพาะหน้า คือ เรื่องการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับสิ่งที่พลเอกชวลิตได้อภิปรายไว้ให้เห็นได้ชัด

ในประการแรกก็คือ ที่ท่านบอกว่า กระผมไม่มีน้ำใจนะครับ ไม่ยกหูโทรศัพท์ไปถึงท่านเลย เป็นการไม่สนองพระราชดำรัส ที่ให้เรามีไมตรีต่อกัน ท่านครับ กระผมห้าม เลยนะครับ ว่าใครอย่าไปติดต่อกับท่าน เพราะว่าไม่ทันติดต่อ ท่านบอกแล้ว คนมาวิ่งเต้นขอให้อย่าอภิปรายคนนั้นคนนี้ ท่านให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เอง กระผมบอกว่า เพื่อความบริสุทธิ์

ของพวกเราเนี่ย อย่านะ ถ้าใครขึ้นไปพบท่าน หรือพบคนของท่าน จะถูกหาว่า ไปวิ่งเต้น เพื่อไม่ให้เปิดอภิปรายคนนั้นคนนี้ นั่นประการที่หนึ่ง³⁰⁵

นอกจากนี้ ก็ยังมีกรณีที่น่ายปียะณัฐ วัชรภรณ์ อภิปรายว่า นายธานี ศักดิ์เศรษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ขณะที่เป็นฝ่ายค้าน ได้ใช้เอกสารปลอมในการอภิปราย ไม่ไ้ไว้วางใจดีตนายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา ว่าเป็นคนต่างด้าว โดยนายปิยะณัฐอภิปราย ว่า คนที่ใช้เอกสารปลอมครั้งนั้น บัดนี้ ได้ตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นการตอบแทนว่า

เรื่องการใช้อักษรปลอม สภาพชุดนี้อาจจะไม่ทันหรือครับ แต่ก็เป็สมาชิกอยู่ไม่น้อย เหมือนกัน ที่อยู่ในสภาพก่อน จำได้ไหมครับ ผมขออนุญาตเ่ยนาม เพื่อไม่ให้ คนอื่น ต้องมาแปดเปื้อนด้วย คือ นายธานี ศักดิ์เศรษฐ ในขณะดำรงตำแหน่ง เป็นฝ่ายค้าน นำเอกสารปลอมมายืนยันว่า ท่านนายกรัฐมนตรีขณะนั้นเป็คนต่างด้าว เกิดก่อนเข้ามา อยู่ในประเทศไทย กระผมอยู่ในเหตุการณ์ กระผมได้ตรวจสอบเอกสาร จริง ยืนยันได้ว่า เอกสารของคุณธานีนั้น เป็เอกสารปลอม คนที่ใช้เอกสารปลอม ที่ท่านทั้งหลายตั้ง ข้อรังเกียจ เป็อย่างไรครับ ได้รับบำเหน็จความดีความชอบ ตั้งให้เป็รัฐมนตรี มีอำนาจ เสมอรัฐมนตรีว่าการ อะไรครับคือบรรทัดฐานในทางการเมือง อะไรคือสิ่งที่ท่านได้หยิบยกมา เพื่อที่จะทำให้เห็นว่า มันเป็สิ่งดี สิ่งที่ถูกต้อง³⁰⁶

นายธานีได้อภิปรายตอบได้นายปิยะณัฐทันที อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่านายธานีจะกล่าวว่า จำเป็ที่จะ ต้องชี้แจงเรื่องนี้ เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีผู้นำประเด็นเรื่องนี้มาใช้เป็เงื่อนไข ทางการเมือง ตลอดมา แต่ตามความเป็นจริงแล้ว คำอธิบายของนายธานี กลายเป็การอธิบาย ว่า การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ไม่ได้เป็ผลมาจากการอภิปรายไม่ไ้ไว้วางใจ แต่เป็ผลจาก การถอนตัว ของพรรคร่วมรัฐบาล โดยที่นายธานีไม่ได้กล่าวยืนยันหรือปฏิเสธความจริง หรือความปลอม ของเอกสารที่ตนนำมาใช้แต่อย่างใด คำอภิปรายของนายธานี ทำให้ ส.ส.ฝ่ายค้าน คนหนึ่ง ต้องประท้วงการตอบ คณะคำถามของนายธานีว่า

ตามที่ท่านปิยะณัฐอภิปราย เรื่องเอกสารนั้นปลอมหรือไม่ปลอม เท่านั้นเอง ขอให้ตอบ แค่นั้นเอง ถ้าไปว่ายาว มันจะนอกประเด็นแบบเมื่อสักครู่นี้อีก มันอยู่นอกญัตติ การอภิปราย ไม่ไ้ไว้วางใจรัฐบาล เพราะฉะนั้น การพูดของรัฐมนตรีธานี จึงเป็เรื่อง การพูดนอกประเด็น ผิดข้อบังคับการประชุมข้อ 57 กระผมขอประท้วง และตามข้อ 58 ขอ ทราบตอนนี้ก็คือว่า ปลอมหรือไม่ปลอม เท่านั้นเอง ถ้าปลอม ก็ปลอม ถ้าไม่ปลอม ก็ ไม่ปลอม ก็จบ เรื่องรัฐบาลท่านเริ่มอย่างไร มันคนละเรื่องกัน³⁰⁷

ถึงแม้ว่า นายธานีจะได้อภิปรายเพิ่มเติมในเรื่องนี้อีก แต่นายธานีก็ไม่เคยตอบข้อ กล่าวหาว่า เอกสาร ที่ตนนำมาใช้ประกอบการอภิปรายนั้น ปลอมหรือไม่ แต่กลับไปอภิปรายว่า

ท่านประธาน อีกนิดเดียวครับ ผมกำลังบอกกับท่านประธานว่า เรื่องไม่ได้แค่อภิปรายแล้ว ผมก็ไม่ได้ว่าจบลงเพียงเท่านั้น แต่ในที่สุดก็มีคนให้ไปดำเนินคดีกับผมครับ แล้วผมถูกดำเนินคดี แล้วการดำเนินคดีนี้ไม่ใช่ว่าวันที่รัฐบาลนี้มาเป็นรัฐบาล ผมถูกดำเนินคดีมาตั้งแต่รัฐบาลเก่า แล้วเมื่อดำเนินคดีแล้ว ผลเป็นอย่างไรครับ อัยการสั่งไม่ฟ้องในคดีนี้มาตั้งแต่เดือนตุลาคม ปี 2540 ผมมาเป็นรัฐบาลชุดนี้ก็เมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2540 มีคนพยายามที่จะพูดจายกอีกเหมือนกันครับว่า คดีอย่างนี้ เข้ามาเป็นรัฐบาล เขายกฟ้อง เพราะผมเป็นรัฐบาลหรือเปล่า เปล่าครับ เขายกฟ้องมาแล้ว เพราะฉะนั้น ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้เป็นอย่างไร ผมอธิบายของผมชัดเจน³⁰⁸

จะเห็นได้ว่า นายธานี อธิบายแต่เพียงว่า ได้มีการดำเนินคดีกับตนในปี 2540 โดยที่ไม่ได้ระบุว่า ใครดำเนินคดีอะไรกับตน นอกจากพยายามจะบอกว่า ตนถูกอัยการสั่งไม่ฟ้อง ในขณะที่ที่ไม่ได้อยู่ในรัฐบาล โดยที่ไม่มีการพูดถึงการนำเอกสารปลอมมาใช้หรือไม่อย่างไร การตอบไม่ตรงกับคำถามนี้ คงจะเป็นสาเหตุหนึ่ง ที่ทำให้ในวันต่อมา ก็ยังมี ส.ส. ฝ่ายค้าน หยิบยกเอาเรื่องนี้ มาอภิปรายโจมตี ซ้ำแล้วซ้ำอีกว่า

ครั้งหนึ่ง เคยมีตัวอย่าง ท่านธานีทำอย่างผมนี้ครับ ของสีน้ำตาลเหมือนกัน ได้แสดงเอกสารชิ้นหนึ่ง ผมขอท่านประธาน ขอภัยว่า ที่ผมพูดนั้น ผมไม่ต้องการสร้างความแตกแยกอะไรทั้งสิ้น แต่ผมต้องการพูด เพราะนั่นคือข้อเท็จจริง และคือสิ่งที่มันปรากฏ แล้วยืนยันด้วยบุคคลอันทรงเกียรติ ท่านประธานที่เคารพครับ เอกสารชิ้นนั้น ได้ถูกนำเสนอต่อสภา เพื่อยืนยันสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสูงสุด คือฐานะของบุคคลคือ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้นคือท่านบรรหาร ศิลปอาชา ดูเหมือน น่าจะผ่านเลยกันไป มีการพูดคุยกันมาแล้วบ้างเล็กน้อย แต่ไม่ใช่ครับ เอกสารชิ้นนั้นนำมาเป็นหลักฐานเพื่อการที่จะต้องทำให้เกิดความไม่ชอบธรรมต่อบุคคลคนหนึ่งซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี ฐานะนั้นจะต้องถูกสั่นคลอน ความเป็นรัฐบาลต้องสิ้นสุดลง แม้จะเป็นเพียงกระดาษแผ่นเดียวเท่านั้น นั่นคือความสูงสุดและความสูงส่งของการต่อสู้กัน ถ้าผู้นำประเทศจะต้องทำผิด ผิดกฎหมายแล้วอยู่ไม่ได้หรอกครับ ผมไม่ต้องการอะไรมาวันนั้น จากวันนั้นถึงวันนั้น ท่านก็ยังไม่ต้องลุกขึ้นมาตอบผม ผมต้องการการยืนยันว่า เอกสารชิ้นนั้นเป็นของจริง หรือเป็นของเท็จ แม้จะมีการพูดคุยไปแล้วไปแล้วก็ตาม . . . ถ้าบอกว่า เรื่องอย่างนั้นเป็นเรื่องเล็กน้อย ผ่านไปแล้วก็แล้วกันไป ผมว่าไม่ใช่ วันนี้ต้องตอบว่า ใช่ หรือ ไม่ใช่³⁰⁹

7.2 การทำท่าเหมือนว่าจะตอบ แต่ตามความจริงแล้วไม่ได้ตอบ หรือเลือกตอบไม่ครบข้อ

กล่าวหา ในกรณีนี้ นักการเมือง อาจทำท่าเหมือนกับว่า ตั้งใจจะตอบข้อครหาในการอภิปรายไม่ไว้วางใจอย่าง เอาจริงเอาจัง แต่ในความเป็นจริงแล้ว ผู้ตอบอาจเลือกเอาเพียงบางส่วนของข้อกล่าวหาที่มีความสำคัญ ในสาระน้อยมาก มาชี้แจงเป็นเรื่องราวใหญ่โต แต่ไม่ได้ตอบสาระหลักของข้อกล่าวหา

แต่อย่างใด เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2525 นายสมัคร สุนทรเวช ได้อภิปรายโจมตีการทำงานของนายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า นโยบายรักษาป่าด้วยการปิดโรงเลื่อยของรัฐบาล ไม่ได้ผลในทางปฏิบัติ เพราะปิดโรงเลื่อย แต่พืชผลอย่างอื่น ปล่อยให้มีการทำกันได้อย่างเสรี ซึ่งก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้มีการทำลายป่าอยู่ดี

สมัยก่อน ให้สัมปทานนั้น ใครได้สัมปทานต้องเฝ้าป่าเหมือนบ้านของตัวเอง ต้องลากปืน ไปยืนเฝ้า เพราะใครเข้ามาถากถางถูกยึดสัมปทาน นั้นเป็นวิธีที่ดีที่สุด คือ เอาเอกชน มาเฝ้าป่า ต้องให้เกียรติว่า คนทำป่าไม้นั้น ผลประโยชน์เขาคือไม้ 4 ต้นต่อไร่ แต่ทำอะไรครับ กันโค่น 4 ต้นต่อไร่ กันมันออก กันออกข้างนอกแล้วไม่ห้ามใครเลย ปิดโรงเลื่อย 400 กว่าโรงหมด ก็บอกว่าจะตัดไม้ขึ้นมาทำโรงเลื่อย ปิดโรงเลื่อย แต่รัฐบาลไม่เคยปิดโรงมันสำปะหลัง ไม่เคยปิดโรงตากมัน คนที่เข้าไปนั้นมิอะไรครับ คนที่จะเอา 4 ต้นนั้น เขาตัดเพื่อที่จะรออีก 30 ปี เขาจะต้องมาเอาของเขาตรงนั้นอีก อย่างอื่นเขาใช้ไม่ได้เลย เพราะเข้าโรงเลื่อยไม่ได้ คนเข้าไปมันตัดไม้ประเภททำเสา 300 กว่าต้น ไม้พวกทำเสาก็ตัด ไม้พวกเผาถ่าน เอาแค่ข้อมือ พันกว่าต้นมันตัดหมด และไม้พวกสุดท้ายเข้าไป ไม้พวกปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง หญ้าต้นเดียวก็ไม่โค่น ออกหมด ไม้คนพวกนี้ไม่ได้ห้ามเลย ปิดโรงเลื่อยไม่ให้ซุงเข้า แต่ว่าไม่ได้ปิดลานตากมัน ไม่ได้ปิด ข้างนอกไปขายมันสำปะหลังกันเป็นการเอิกเกริก ส่งเสริมกันไม่รู้จะที่ไหนทางไหน ก็ปรากฏว่าทำลายกันไป กระผมขอเรียนว่า กระผมก็มีโอกาสขึ้นเฮลิคอปเตอร์ ดูเหมือนกัน ได้แลเห็นเหมือนกันครับ เล่นกันโว้ย นั่นนะทำลายป่า ไม่ใช่คนทำป่าไม้ทำลายหรอกครับ คนอาชีพอื่นๆ และรัฐบาลไม่ได้ป้องกันเลย แล้วไปนั่งป้องกันกับคนทำป่า³¹⁰

ในขณะที่ประเด็นข้อกล่าวหาหลักของนายสมัครอยู่ที่ว่า นโยบายปิดป่าที่ไม่ห้ามการแสวงหาผลประโยชน์จากป่าอย่างอื่น นอกจากการทำไม้ ได้ทำลายป่าไปในที่สุด แต่ในการชี้แจงของนายชวน กลับไปเน้นที่จุดว่า ข้อมูลของนายสมัครเรื่องจำนวนโรงเลื่อย 400 โรงที่ถูกปิด คลาดเคลื่อนไป โดยที่ไม่ได้มีการชี้แจงประเด็นหลักในข้อครหาของนายสมัครเลย ซึ่งเห็นได้ว่า เป็นการตอบเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญน้อย หรือไม่ได้เป็นสาระหลักของข้อกล่าวหา

ท่านหัวหน้าพรรคประชากรไทย ได้พูดถึงว่า ได้มีการปิดโรงเลื่อยถึง 400 โรง กระผมต้องเรียนชี้แจงว่า อันนี้คงคลาดเคลื่อนนะครับ ทางกระทรวง หรือทางกรม ไม่ได้สั่งปิดโรงเลื่อยเลยแม้แต่โรงเดียว ยกเว้นเฉพาะโรงเลื่อยที่ได้กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งในระหว่างที่กระผมอยู่ ก็ได้สั่งปิดไปประมาณ 3-4 โรง เพื่อนสมาชิกในที่นี้บางท่านก็รู้เรื่อง แล้วที่เคยไปหารือ แต่มันไม่มีทางหลีกเลี่ยง เมื่อทำผิดกฎหมายก็ต้องปฏิบัติไป

เพราะฉะนั้น ข้อเท็จจริงที่เรื่องปิดโรงเลื่อย 400 โรงนั้น คงจะไม่เป็นความจริง ส่วนเรื่อง การปิดป่า ต้องขอทราบเรียนว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้ดำเนินการ มา ตั้งแต่ปี 2522 และเกี่ยวข้องกับ ความมั่นคง ซึ่งกระผมคงจะไม่สามารถก้าวล่วง ไปกล่าวได้ทุกประเด็น³¹¹

กลวิธีการตอบข้อกล่าวหาเช่นนี้ ทำให้นายสมัครถึงกับต้องขอสนทนากับประธานสภา ผู้แทนราษฎร ในวันรุ่งขึ้นก่อนการอภิปรายว่า

กระผมไม่ขัดข้องที่จะชี้แจงอะไร แต่ขอว่าเอาเนื้อหา ว่ากันได้หรือไม่ครับ เอาเนื้อหา เสร็จแล้ว ไปๆมาๆ วิธีตอบ กระผมอยากเรียนไปอีกนิดเถอะครับ วิธีตอบเมื่อวานนี้ กระผมนั่งดูแล้ว กระผมอยากรู้ คืออะไร ถ้าตอบไม่ได้ บอกเป็นนโยบาย อะไรตอบไม่ได้บอกเป็นนโยบาย เอากันอย่างนี้ครับ³¹²

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 ก็มีอยู่หลายครั้งที่นักการเมืองเสียงที่จะตอบข้อกล่าวหา โดยการชี้แจง หรือตอบโต้แบบไม่ ครบข้อครหา เช่นกรณีของนายชาญชัย อิสระเสนารักษ์ อดีต ส.ส. นครนายก พรรคประชาธิปัตย์ ที่ใช้ หลักฐานปลอมมาสมัคร ส.ส. จนต้องพ้นสมาชิกภาพไป แต่ก็ยังคงมีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเลขาธิการ รัฐมนตรีอยู่ ซึ่งในเรื่องนี้ ส.ส. ฝ่ายค้านมากกว่าหนึ่งคน ได้อภิปรายในเรื่องนี้ว่า นายกรัฐมนตรีควร จะรับผิดชอบอะไรหรือไม่ เช่น นายสุเทพ ไกลกระจาง ได้อภิปรายตอนหนึ่ง ว่า

เราเคยถามกระทุ้งสดกันที่นี่ว่า กรณีของคนนายกฯ นครนายก หรือคนของนายกฯ ผมไม่รู้ นะ ครับ คนของท่านนายกฯ ใช้เอกสารปลอมใบสมัคร ส.ส. แล้วได้เป็น แล้วมาอยู่ในสภาแห่งนี้ ตั้งหลายปี กินภาษีของประชาชนเป็นเงินเดือน เป็นล้านบาท ศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยแล้ว ว่าผิด เขาพ้น ส.ส. ไปแล้ว นายกฯ ในฐานะคนที่ควรจะดูแลให้มีการรับผิดชอบ ให้เขา รับผิดชอบอะไร ให้คืนเงินหรือยัง ให้คืนภาษีของประชาชนหรือยัง ถ้าเป็นตาสี ตาสี ตามี ตามา ให้ไปสุทธิปลอม เอกสารปลอม ไปสมัครงาน รู้ไล่ ออก จับติดคุก ถ้าเป็นคนของนายกฯ ไม่ต้องรับผิดชอบ วันนี้ยังตั้งให้เป็นผู้ช่วยเลขาธิการรัฐมนตรี อย่างสบายใจ เสมอกันตรงไหน ภายใต้กฎหมายเดียวกัน ผมถามแค่นี้แหละครับ³¹³

ในเรื่องดังกล่าวนี้ นายชวน หลีกภัย ได้อภิปรายชี้แจงว่า สภาเป็นผู้เสียหาย และกำลัง อยู่ระหว่าง สอบว่าจะเรียกเงินคืนได้หรือไม่ โดยที่ตนก็มีได้นอนใจ

ท่านเอ่ยถึง ส.ส. ชาญชัย กระผมทราบเรียนว่า ไม่ได้ยุ่งเหยิงหรอกครับ กระผมตาม บัดนี้สภา เขาสอบครับ ผู้เสียหายคือสภา สภาจะเป็นผู้สอบว่า สมควรเรียกเงินคืนหรือไม่ คนอื่นไป สอบไม่ได้ครับ คนอื่นไปเรียกคืนไม่ได้ครับ ผู้ที่จะทำความเข้าใจว่าจะสมควรเรียกเงินคืนได้ หรือไม่ คือสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกเป็นผู้สังเกตอยู่ตอนแรก และขณะนี้สภากำลัง

ดำเนินการ อยู่ แต่สภาพไม่ได้เอาเรื่องนี้มาเปิดเผย ผมต่างหากที่เป็นผู้ติดตามดู เราจะไปยอมให้พรรคพวก หรือคนที่เรารู้จัก คนใดคนหนึ่ง มาทำอะไรแล้วเสียหลักของบ้านเมือง ท่านยอมแลกหรือครับ ไม่ใช่ไม่รักเพื่อนกัน เพื่อนก็ส่วนเพื่อน พวกก็ส่วนพวก แต่ความถูกต้องอยู่เหนือกว่าสิ่งเหล่านี้ ผมยืนยัน ท่านกุเทพจะได้หมดห่วงนะครับ เพราะสิ่งนี้คือสิ่งที่เราต้องทำครับ³¹⁴

น่าสังเกตว่า ตรงนี้นายชวนใช้กลวิธีโยนความรับผิดชอบในเรื่องนี้ไปให้แก่ทางสภา ซึ่งก็เท่ากับเป็นการกันตัวเองออกมาจากการเข้าไปรับผิดชอบโดยตรง (โปรดสังเกตคำพูดที่ว่า “คนอื่นไปสอบไม่ได้ครับ”) แต่การพูดว่าถึงอย่างไรก็ติดตามอยู่ เพราะ ความถูกต้องอยู่เหนือกว่า “เพื่อน” และ “พวก” นั้นต้องถือได้ว่าเป็นการหาคะแนนนิยมไปด้วยอย่างงดงามและอาจงดงามจนผู้ฟังบางคนลืมไปว่า ถ้าจะกล่าวหานายชวนได้ “ตอบ” ข้อครหาแล้ว ก็คงตอบไปเพียงข้อเดียวเท่านั้น เพราะนายชวนไม่ได้เอ่ยถึงกรณีที่นายชาญชัยยังดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้ช่วยเหลือขบวนการรัฐมนตรียุวว่าการกระทรวงพาณิชย์ อยู่เลยแม้แต่น้อย จนนายกุเทพต้องทักท้วงว่า

ท่านมาพูดถึงคำพูดที่กระผมอภิปรายเรื่องคุณชาญชัย ท่านบอกว่าท่านให้สภาเป็นผู้รับผิดชอบ ในเรื่องเงินคืน กระผมไม่ว่าครับ แต่เรื่องที่ท่านรับผิดชอบได้อยู่แล้วที่คนข้องใจมากกว่าเป็นผู้ช่วยเหลือขบวนการรัฐมนตรียุว ทำไมยังเป็นอยู่ สิ่งที่จะให้สภารับผิดชอบก็ว่าไป แต่ส่วนที่ท่านรับผิดชอบอยู่ทำไมท่านไม่ทำ³¹⁵

สำหรับข้อครหาที่นายชวนเลี่ยงไม่ตอบให้ครบนี้ ก็เหมือนกับข้อครหาที่เลี่ยงไม่ตอบโดยเจตนา ตรงที่ในที่สุดแล้วก็ได้มีการตอบหรืออธิบายอะไรเพิ่มเติมอีกเลย

การตอบข้อครหาไม่ครบในการอภิปรายไม่ไว้วางใจเมื่อปี พ.ศ.2542 ที่น่าจะมีความสำคัญอยู่ไม่น้อย³¹⁶ ได้แก่กรณีที่นายอดิศร เพียงเกษ ส.ส.ขอนแก่น พรรคความหวังใหม่ อภิปรายโจมตี พลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่าปกป้องนายฉลอง เรียวแรง ส.ส.นนทบุรี กลุ่มงูเห่า กรณีที่เจ้าหน้าที่กรมศุลกากรและเจ้าพนักงานตำรวจ ได้เข้าตรวจค้นบ้านของนายฉลอง พบว่ามีเครื่องจักรผลิตซีดีเถื่อน และอุปกรณ์อื่นๆ นอกจากนั้นยังเป็นโรงงานที่ไม่ได้มีใบอนุญาตให้ประกอบกิจการตามกฎหมาย ส่วนเครื่องผลิตซีดีที่นายฉลองอ้างว่าเข้ามาจากบริษัทอื่น ก็เป็นเครื่องที่นำเข้าประเทศ โดยแจ้งเท็จว่าเป็นเครื่องอัดฉีดพลาสติกเพื่อหลบเลี่ยงภาษี

นอกจากนี้ นายอดิศร ยังได้กล่าวถึงกรณีของการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 8 พ.ศ. 2542 ออกตามความในพระราชบัญญัติควบคุมกิจการเทปและโทรทัศน์ พ.ศ. 2530 ซึ่งพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ ได้ถ่วงเวลาในการลงนามนานถึง 1 ปี 9 เดือน ทั้งๆ ที่รัฐบาลก่อนได้เตรียมการไว้เสร็จเรียบร้อยแล้ว การถ่วงเวลาไม่ลงนามในกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวจะทำให้ซีดีต้องถือเป็นวัสดุเทปโทรทัศน์ตามกฎหมายเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ซีดีเถื่อนไม่ขัดกฎหมายลิขสิทธิ์ ทำให้ซีดี

เดือนเผยแพร่หนัก เป็นการทำให้บริษัทของนายอลองได้กำไรถึงปีละกว่า 50 ล้านบาท ต่อข้อหาของนายอดิศร เกี่ยวกับคดีเดือนนี้ พลตรีสนั่นเลือกตอบเฉพาะข้อแรก คือ กรณีการกวาดจับคดีเดือนแถมท้ายด้วยการโจมตีนายอดิศรเรื่องเงินชดเชยชาวบ้านกรณีเขื่อนราษีไศล จำนวน 361 ล้านบาท แต่ไม่ได้เอ่ยถึงข้อกล่าวหาที่ว่าจงใจถ่วงเวลาในการลงนามในกฎกระทรวงเลย ในเรื่องนี้ นายจาตุรนต์ ฉายแสง ได้อภิปรายยาวไว้ตอนหนึ่งว่า

ฝ่ายค้านยังได้พูดอีกประเด็นหนึ่ง ไม่มีการตอบแม้แต่คำเดียว คือได้มีการจงใจถ่วงเวลาออกระเบียบเกี่ยวกับการควบคุมวัสดุเทพและโทรทัศน์ที่ขัดกับศีลธรรมอันดีงามของประชาชน เป็นเวลานานถึง 1 ปี 9 เดือน กฎกระทรวงนี้มีผลอย่างไร ทำให้ ซี.ดี. ถือเป็นวัสดุเทพโทรทัศน์ตามกฎหมาย คือ เข้าไปควบคุมได้ว่าลามกอนาจารไหม หมิ่นสถาบันไหม อะไรต่างๆ กฎกระทรวงนี้เสนอไว้ คนทำหนังสือคือ คุณบุรินทร์ หิรัญบุรณะ ทำเรื่อง ซึ่งโดยบัญชาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในขณะนั้นคือ ท่านเสนาะ เทียนทอง แล้วท่านเสนาะก็ออกมา เพราะ พลเอกชวลิต ลาออก ผ่านไป 1 ปี 9 เดือน จึงมีการลงนามกฎกระทรวงฉบับนี้ กฎกระทรวงฉบับนี้มีผลอย่างไร มีผลทำให้ ซี.ดี. ทั้งหลาย ยังมีอีกหลายชนิด ชื่อเป็นภาษาอังกฤษทั้งนั้น วัสดุเหล่านี้ เครื่องมือเหล่านี้ ไม่ต้องพูดเป็นภาษาอังกฤษ แต่ ซี.ดี.นี้ คนรู้จักเสียแล้ว ทำให้ ซี.ดี. ตำรวจไปจับ ฐานลามกอนาจารไม่ได้ เพราะว่าไม่เป็นวัสดุเทพโทรทัศน์ตามกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย ไม่ได้ขัดกฎหมายลิขสิทธิ์ ปัญหานี้ ทำให้ ซี.ดี.เดือนยิ่งเผยแพร่ได้สนุกกันใหญ่ เพราะว่า ซี.ดี. เดือน ถ้ามั่นลามก จับข้อหาลามกอนาจารไม่ได้ มีหนังสือ เดอะ คิง แอนด์ ไอ อยู่ในนั้น นี่คือการผิดอีกข้อหนึ่ง ที่ไม่ได้มีการชี้แจง³¹⁷

7.3 การเลี่ยงไม่ตอบข้อกล่าวหา โดยการทำให้เป็นเรื่องตลกไป ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ระหว่างวันที่ 24-26 กันยายน 2540 ได้มีการกล่าวหาว่า

นายกรัฐมนตรีมีส่วนพัวพันในทางไม่ถูกต้องกับการจัดซื้อยุทธโปกรณ์ของกองทัพ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งสำคัญในกองทัพอยู่หลายประเด็นด้วยกัน เช่น กรณีการซื้อรถถังสติงเรย์จำนวน 106 คัน ในขณะที่ เป็น ผบ.ทบ. ซึ่งเป็นช่วงที่สหรัฐไม่ใช้รถถังสติงเรย์ จึงได้นำมาขายให้ พลเอกชวลิต และในขณะนั้นรถถังสติงเรย์แค่ขับข้ามคันนาที่ร้างหมดแล้ว กรณีซื้อรถ T69 จากประเทศจีน ซึ่งพลเอกชวลิตสั่งซื้อ มา 53 คัน มาจนถึงขณะนี้ รถถังเหล่านี้จอดอยู่ที่อำเภอทุ่งสง ใช้งบได้แค่ 3 คัน และเวลาจะยิงก็ต้องเอารถแทรกเตอร์ลากไปยัง กรณีซื้อรถสายพาน 89 จำนวน 200 กว่าคัน ซึ่งขณะนี้ก็ใช้ไม่ได้หมดแล้ว กรณีซื้อรถฟลายแคชเชอร์ ซึ่งเป็นรถจับฐานยิงปืนใหญ่ของศัตรู พลเอกชวลิตสั่งซื้อรุ่น 36 ซึ่งรถรุ่นนี้จับฐานยิงของศัตรูได้ในระยะ 15 กิโลเมตรเท่านั้น ซึ่งในการอภิปรายของ ส.ส. ฝ่ายค้าน คือ ดร. ไตรรงค์ สุวรรณคีรี ส.ส. สงขลา พรรคประชาธิปัตย์นั้น สื่อมวลชนถึงกับรายงานว่า “ได้สร้างความสนุกสนานให้กับสภาค่อนข้างมาก”³¹⁸ เช่นการอภิปรายตอนหนึ่งว่า

เอาอันที่ 3 ท่านไปซื้อรถสายพาน สายพานที่ท่านซื้อนี้ สายพานรุ่น 85 จากจีนแดง เขาใช้กัน
ทั้งกองทัพ ท่านซื้อมา 200 กว่าคัน สายพาน 85 มี 2 ชนิด ชนิดหนึ่งใช้ล่าเหยี่ยวคน อีกชนิด
หนึ่งเป็นฐานยิงปืน ฮ. รถถังของท่านใช้ได้ไหมครับ เดียวนี้ นี่เขาต่อกัน ทหารม้าเขาต่อกัน
เต็มเลย ก็รถถัง นี่ดีนะ ไม่ดีนะ ไม่อย่างนั้นผมจะเรียกรถถังบ้างอีก ผมไม่ใช่รถถังนี้ เขาไม่ใช่
กัน ท่านไปซื้อมาด้วยเหตุผลอะไร ผมก็ 모르 รถถังของท่าน เวลาขับออกไป หมุนพวงมาลัย
ไปซ้าย มันเลี้ยวขวา เขาบอกผม คนขับเขาบอก หมุนขวา เลี้ยวซ้าย และหมดเลย แล้ววิ่งไป
พอวิ่งไปๆ สายพานหลุด เวลาสายพานหลุดทำอย่างไร ต้องเอาเหล็กมาไขน็อตข้างหลัง
แบบ เคยเห็นไหมเวลาเขาตัดรถสมัยเก่า ทหารต้องหมุน เพราะว่า พวกก็ยิงตายหมด
เพื่อให้สายพานมันตึง นั่นแหละ ท่านต้องรู้ ว่าที่ท่านทำไป และที่สำคัญที่สุด ท่านพี่น้อง
ประชาชนต้องฟังเอาไว้ ที่สำคัญที่สุดคือว่า เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม เขาไปทดลองยิง ถ้าผม
จำเวลาไม่ได้ จะ แน่หนอน รู้สึกจะ 28 สิงหาคม บุกก็จะผิด ผมชี้เกียจเสียแล้ว รถถังจีนแดง
แต่ว่า วัน เวลา ผมเขียนเอาไว้ ที่จริง 27 สิงหาคม 2540 เขา รถถังท่าน แต่หน้า ไปทดลอง
ยิงปืน ค. ไปทดลองยิงที่อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พี่น้องประชาชน และท่านประธาน
รู้จักปืน ค.ไหมครับ ปืน ค.เขาก็เห็น เวลาเขมรมันยิง จะเห็นบ่อย ที่วีเอช มันจะมีการรับ
อย่างนี้ ตั้งอย่างนี้ เป็นกระบอกกลมๆ เวลายิง เขาจะเอากะสุนใส่ลงไปปากกระบอก ก็
จะไหลลงไป นี่จะมีเดือย พอกระสุนกระแทก จะระเบิดตูม กระสุนจะวิ่งไปข้างหน้า ไปใส่
ศัตรู เมื่อวันที่ 27 ปืน ค.ของท่าน เด็กเขาไปซ่อมกันที่อำเภอพัฒนานิคม เอากะสุนใส่เข้า
ในปาก ระเบิดตูม ระเบิดทางข้าง เรื่องจริง³¹⁹

คำอภิปรายของ ดร. ไตรรงค์ นี้ ผู้รู้ได้วิพากษ์ในภายหลังว่ามีความคลาดเคลื่อนอยู่
ค่อนข้างมาก แต่การชี้แจงคำอภิปรายของนายกรัฐมนตรี ในฐานะอดีตผู้บังคับบัญชาาระดับสูงของ
กองทัพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีของอุบัติเหตุการยิงปืนครกของทหารระดับล่าง กลับมีลักษณะ
"ขอไปที" อย่าง น่าเสียดาย³²⁰ คือ ไม่ได้ตอบอย่างจริงจัง แต่ทำเป็นเรื่องตลกถึงขนาดล้อมวลง
บางฉบับรายงานว่า "พลเอกชวลิตตอบไปก็หัวเราะไป"³²¹ ดังคำอภิปรายที่ว่า

ในเรื่องปืนเครื่องยิงลูกระเบิดที่ท่านได้พูด น่ากลัวมากเลยนะครับ เดียวทหารของกระผม
ขวัญเสียหมด นี่ก็จริง คือ เครื่องยิงลูกระเบิด ทุกคนคงจะเห็นนะครับ เป็นลำกล้องเหล็ก
แล้วเวลาจะยิง เขาก็เอากลูใส่ทางปากลำกล้อง ปลดปล่อยไป แล้ว มันก็พุ่งออกไป ความ
เป็นจริง ลูกระเบิด หรือลูก ค. ที่เขาเรียกลูก ค. นี่มันมี 2 ส่วน ส่วนล่างนี้เป็นส่วนที่เขา
เรียกดินสอ คือส่งให้ลูกระเบิดมันขึ้นไป พอมันไปไกลๆ แล้วไปกระทบพื้นตรงนี้ครับแตกแล้ว
ก็มีอำนาจทำลาย ปกติเวลาใส่ยิง ก็เอากันลูกระเบิดใส่ลงไปยังทุกทีนะครับ ถ้าครั้งนี้
มันดันเอาหัวลูกลูใส่ครับ พอเอาหัวลูกลูใส่ มันก็ระเบิดในลำกล้องเลยนะครับ ก็จะเป็นด้วย
อะไรก็แล้วแต่ อาจจะฝึกกันนาน มาไปหรือดึกไป อะไรไป เพราะฉะนั้น ท่านกรุณาเข้าใจ
ตามนี้ด้วยนะครับ อันนี้เป็นความจริงอย่างนั้นนะครับ³²²

8. การยอมรับผิดอย่างเปิดเผย ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภา การที่นักการเมืองคนใดคนหนึ่งจะยอมรับผิดอย่างเปิดเผยตามข้อกล่าวหาของนักการเมืองฝ่ายตรงกันข้าม แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรงอะไรมากนัก เป็นเรื่องที่พบเห็นได้ไม่บ่อย แต่ก็พบบ่อยได้บ้าง เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลระหว่างวันที่ 2-3 มิถุนายน 2525 นายสมัคร สุนทรเวช หัวหน้าพรรคประชากรไทย ได้อภิปรายโจมตีการทำงานของบริษัทการบินไทย ว่ายกเลิกสายการบินกรุงเทพฯ-นิวเมียร์โดยไม่ประกาศล่วงหน้า และไม่ได้รอให้หมดตัวที่จำหน่ายไปแล้วเสียก่อน ในเรื่องนี้ พลเรือเอกอมร ศิริภายะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ได้ออกมายอมรับผิดว่า

เพราะฉะนั้น สิ่งใดซึ่งอาจจะผิดพลาด ไม่ใช่ผิดพลาด อาจจะเป็นการที่ถูกหยิบยกขึ้นมาวิพากษ์วิจารณ์ มีความจริง กระผมรับทราบอยู่ตลอดเวลาแล้ว ก็ยินดีรับผิดชอบร่วมกับรัฐมนตรีช่วยฯ ชุมพลอยู่ด้วย สายการบินก็เหมือนกัน สายการบินที่ขาดทุน เช่น สายการบินนิวเมียร์ เช่นนี้เป็นต้น รัฐมนตรีชุมพลก็ได้มาขอความเห็นจากกระผมในนโยบายว่าควรจะหยุดสายการบินสายนี้ แล้วกับบริษัทการบินไทยฯ ก็เห็นว่าควรจะหยุดบินสายการบินสายนี้ แต่อันนี้ก็มีความผิดพลาดในเรื่อง วันหยุดควรจะเป็นวันใด ก็อาจจะมีส่วนในการที่มีตัวค้างอยู่ ซึ่งเป็นความจริงอย่างที่ท่านสมัครว่า ก็ได้ขายตัวไปแล้ว แล้วไปหยุดบินเสียทันที ก็ทำให้ผู้ซึ่งซื้อตัวไปแล้ว ต้องเปลี่ยนสายการบิน ก็ทำให้ประสบความยุ่งยากในการเปลี่ยนตัวบ้างพอสมควร อันนี้เป็นเรื่องซึ่งกระผมก็รับทราบอยู่ด้วยครับ³²³

การอภิปรายไม่ไว้วางใจกับกลวิธีการโฆษณาชวนเชื่อ

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ทั้งหมด จะเห็นได้ว่าในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น แม้ว่านักการเมืองจะมีทางเลือกในการจัดการกับความจริงของข้อกล่าวหาต่างๆ ได้น้อยกว่าการจัดการกับเรื่องอื่นนอกสภา เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนักการเมืองฝ่ายรัฐบาลคงจะเสี่ยงที่จะไม่ตอบข้อกล่าวหาไปเฉยๆ แบบเดียวกับการให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชน คงจะทำได้ยาก โดยเฉพาะถ้าหากว่านักการเมืองฝ่ายค้านคนเดียวกันกับที่ตั้งข้อกล่าวหา หรือคนอื่นๆ คอยติดตาม หรือ จะเสี่ยงที่จะไม่ตอบคำถาม ด้วยการตั้งคำถามกลับเอากับ ส.ส. ฝ่ายค้าน หรือโจมตีคำถาม หรือข้อกล่าวหาว่าใช้ไม่ได้ด้วยเหตุผลทั้งปวง แล้วพาลไม่ตอบคำถามไปเลย ก็คงจะทำได้ยากเช่นเดียวกัน แต่ในมุมกลับกัน ถ้าเราจะหันมาพิจารณาอย่างที่ได้เสนอไปแล้วว่า ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้น คือโอกาสที่ทั้งนักการเมืองฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล กำลังผลักดัน “ปราชัยหาเสียง” ต่อหน้าประชาชนทั้งประเทศก็น่าเชื่อว่า โดยทั่วไปแล้ว นักการเมืองทุกคนย่อมมีโอกาสที่จะได้ปราชัยหาเสียงด้วยกันทั้งสิ้น แต่การปราชัยหาเสียงคืออะไร?

การปราศรัยหาเสียง หมายถึงการพูดในที่ชุมนุมชน โดยผู้สมัครหรือนักการเมือง ที่มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อการโน้มน้าวจิตใจของประชาชนผู้ฟัง ให้เชื่อถือคล้อยตาม และพึงพอใจกับสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง และที่สำคัญก็คือ เพื่อให้ผู้ฟังไปลงคะแนนให้กับตนเอง หรือพรรคการเมือง หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนสนับสนุน การปราศรัย หาเสียงจึงเป็นการพูดที่มีวัตถุประสงค์หลักอยู่ที่การจูงใจ (persuade) ผู้ฟัง และโดยเหตุที่การพูดเพื่อจูงใจ มีลักษณะพิเศษตรงที่ว่า ผู้พูดย่อมตระหนักดีว่า ผู้ฟังมีทางเลือกมากกว่าหนึ่ง ภารกิจของผู้พูดจึงอยู่ที่การให้เหตุผล และโน้มน้าวด้วยวิธีการอื่นใด ที่จะบอกให้ผู้ฟัง เลือกที่จะรับทางเลือกที่ตนเสนอมานี้³²⁴

เมื่อพิจารณาต่อไปว่า การปราศรัยหาเสียงในสภา ในระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจ มีการถ่ายทอด ทางวิทยุโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงไปทั่วประเทศ โดยที่บรรดานักการเมืองทั้งหลาย ต่างก็ตระหนัก ถึงความจริงข้อนี้เป็นอย่างดี ดังจะเห็นได้จากการที่ทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลต่างก็พยายามจะนำ เอาหลักฐาน ข้อมูล ตัวเลข แผนภูมิ ฯลฯ มาประกอบคำอภิปรายอย่างกว้างขวาง จึงไม่น่าจะเกินเลย ไปนัก ถ้าจะกล่าวว่า โดยเนื้อแท้แล้ว การอภิปรายไม่ไว้วางใจนั้นก็คือ การแสดง หรือเป็นกระบวนการ โฆษณาชวนเชื่ออย่างหนึ่งนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การปราศรัยหาเสียงในระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจกันในสภานั้น มีข้อแตกต่างที่สำคัญจากการปราศรัยหาเสียงธรรมดาๆ อยู่ที่ว่า แม้จะมีโอกาสปราศรัย แต่นักการเมืองทุกคนก็ต้องเคารพกติกาที่จะต้องเปิดโอกาสให้ฝ่ายตรงกันข้าม ได้ปราศรัยตอบโต้ในประเด็นเดียวกันได้บ้าง โอกาสที่ “ความจริง” อย่างน้อยสองชุดขึ้นไป จะถูกนำมาเสนอให้สาธารณชนได้รับทราบ ในเวลาที่ใกล้เคียงกัน จึงยังคงมีอยู่ ซึ่งจะแตกต่างจากกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อธรรมดาที่ประชาชนจะรับข่าวสารข้อมูลที่เป็น “ความจริง” เพียงชุดเดียวเท่านั้น กระนั้นก็ตาม เครื่องมือทางภาษาที่นำมาใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองเหล่านี้ ก็สามารถจะนำมาใช้วิเคราะห์ คำแก้ตัวและคำชี้แจงให้เหตุผลของนักการเมืองในการอภิปรายไม่ไว้วางใจได้ ว่านักการเมืองไทย พยายามที่จะทำให้ผู้ฟังคล้อยตาม “ความจริง” ของตนได้อย่างไร เครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อเหล่านี้ประกอบด้วย³²⁵

1. การใช้คำอุปสรรคใจมดี คือการทำให้ผู้ฟังปฏิเสธ ไม่ยอมรับหรือประณาม ความคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่พิจารณาหลักฐานอื่นใดประกอบการเอาคำ “อุปสรรคใจมดี” ไปผูกพันกับสิ่งนั้นๆ คำอุปสรรคใจมดีไม่จำเป็นต้องเป็นคำหยาบเสมอไป คำประเภท “ชั่ว” “ชว” “สังคมนิยม” “คอมมิวนิสต์” “อนุรักษนิยม” “หัวโบราณ” “มีอบ” “พ่อค้า” “นายทุน” “หัวก้าวหน้า” “หัวรุนแรง” ฯลฯ เป็นคำที่ปกติแล้ว ในตัวของมันเอง ไม่ได้มีความหมายไปในทางที่หยาบคาย หรือเสียหาย แต่ก็เป็นคำที่ผู้คนจะใช้เรียกบุคคลที่อยู่นอกกลุ่มของตนเอง ไปในทางที่ถูกเหยียดหยาม หรือ

เอาไปผูกติดกับนโยบายที่ตนไม่เห็นด้วย ในขณะที่คนกลุ่มที่ว่าอาจไม่รู้สึกรังเกียจกับการถูกแขวนป้ายชื่อดังกล่าว แต่คำ“อปลักษณ์” จะมีผลกระทบต่อผู้ฟังกลุ่มอื่นๆ อย่างแน่นอน การใช้คำอปลักษณ์เพื่อโจมตีฝ่ายตรงกันข้าม และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับข้อกล่าวหาของตน ในการปราศรัยหาเสียงทางการเมือง ซึ่งในกรณีนี้ คือการอภิปรายไม่ไว้วางใจ เป็นสิ่งที่พบเห็นได้ไม่ยากนัก เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2536 นายโสภณ เพชรสว่าง ส.ส. บุรีรัมย์ พรรคชาติพัฒนา ได้อภิปรายโจมตีการทำงานของนายอุทัย พิมพ์ิไวชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เกี่ยวกับนโยบายการช่วยเหลือ “ผู้ส่งออก” มั่นสำปะหลังว่า

รัฐมนตรีอุทัย พิมพ์ิไวชนนั้น ท่านได้ขออนุมัติ ค.ร.ม.- ขอเงิน 1500 ล้านบาท อ้างว่าจะช่วยเหลือผู้ส่งออก เพื่อจะดึงราคามันสำปะหลังให้สูงขึ้น โดยจ่ายค่าชดเชยให้แก่ผู้ส่งออกมันสำปะหลังนอกออีชี ต้นละ 625 บาท ถึง 750 บาท เงิน 1500 ล้านบาท เป็นเงินภาษีของพี่น้องผู้ที่ปลูกมันสำปะหลังด้วยส่วนหนึ่ง นี่จ่ายขาด 1500 ล้านบาท ท่านประธานครับ ช่วยผู้ส่งออก ท่านประธาน จำคำนี้ไว้เนะครับ ช่วยผู้ส่งออก . . . โควตาได้แล้วในออีชี ได้ไปแล้ว กำไรไปแล้ว 1500 ล้านบาท เอาไปให้เขาอีก เป็นนโยบายที่ท่านรัฐมนตรีอุทัยได้เสนอต่อ ค.ร.ม. และ ค.ร.ม.อนุมัติ ท่านประธานครับเสียหายไหม ทำไมต้องไปห่วงพวกกลุ่มของที่ส่งมันนั้น โควตา โบนัสก็มีให้แล้ว ได้กำไรไปแล้วยังห่วงอีก กลัวพ่อค้าจะรวยไม่พอหรืออย่างไร กลัวนายทุนจะรวยไม่พอหรืออย่างไร ผลปรากฏว่าอย่างไร ท่านประธาน พ่อค้าได้ แต่เกษตรกรชาวไร่ได้ไหม ไม่ได้ครับ เหมือนเดิม . . . ท่านประธานที่เคารพ ในเรื่องของมันสำปะหลังนั้น เป็นเรื่องที่สร้างความยากจนให้แก่ประชาชนซ้ำเติมเข้ามาอีก จนแล้วจนไปอีก แทนที่ได้รัฐบาลมาชุดนี้ รัฐมนตรีมาจากชาวไร่มัน สำปะหลัง มาจากชลบุรี ราคามันควรจะดีขึ้น เปล่าเลยครับ ผมขอกราบเรียนว่า ในความเห็นของผมมัน น่าจะเปลี่ยนได้แล้วอย่าอ้างประชาชนบังหน้า แต่เพื่อช่วยพ่อค้า นายทุน³²⁶

จะเห็นได้ว่า ในขณะที่ ในช่วงแรกของคำอภิปราย การโจมตีของนายโสภณจะเป็นเรื่องนโยบายของ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ “ผู้ส่งออก” โดยที่ผู้เสียประโยชน์คือ “ผู้ที่ปลูกมันสำปะหลัง” แต่ในช่วงหลัง คำว่า “พ่อค้า” “นายทุน” และ “พ่อค่านายทุน” ซึ่งต้องถือว่าเป็นคำอปลักษณ์ในสถานการณ์อย่างนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้คู่กับ “เกษตรกรชาวไร่” ได้เข้ามาแทนที่ จนหมดสิ้น แน่แน่นอนว่าการใช้คำอปลักษณ์ในลักษณะอย่างนี้ คือนโยบายใดที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พ่อค่านายทุน และทำให้เกษตรกรชาวไร่เสียประโยชน์ ย่อมจะไม่ใช่นโยบายที่ดี

2. การใช้คำที่วิจิตร (Glittering Generality) คือการทำให้ผู้ฟังยอมรับหรือเห็นด้วยกับอะไรบางอย่าง โดยไม่มีการพิจารณาเหตุผล หรือหลักฐานอื่นใดประกอบด้วยการเอาคำที่วิจิตร คำที่บ่งบอกถึงคุณงามความดี ไปผูกติดอยู่กับสิ่งนั้นๆ คำที่วิจิตรประเภท “ประชาธิปไตย” “หลักการ” “ความถูกต้อง”

“ความยุติธรรม” “คุณธรรม” “ความรู้” “ความสามารถ” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างๆ หากแก่การนิยามให้กระชับ จะทำให้ผู้ฟังคิดว่าผู้พูดหมายถึงสิ่งเดียวกันกับที่ตนเชื่อ หรือมีสำนึก ความรู้สึกเช่นนี้ จะทำให้เป็นการง่ายที่ผู้ฟังจะถูกนำไปสู่จุดที่จะยอมรับสิ่งที่มีความเฉพาะที่ผู้พูดจะพยายามเสนอในลำดับต่อไปนั่นเอง คำที่วิจิตรก็เช่นเดียวกันกับคำอุปสรรคที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของนักการเมืองไทย โดยเฉพาะจากนักการเมืองที่ต้องขึ้นมาแก้ตัวหรือชี้แจงให้เหตุผล ซึ่งแน่นอนว่า ย่อมมีวัตถุประสงค์หลักที่จะทำให้คำแก้ตัว หรือคำชี้แจงของตน มีน้ำหนักเพิ่มขึ้น เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 ที่เกือบ จะเป็นการอภิปรายกันในเรื่อง ส.ป.ก.4-01 เพียงเรื่องเดียวนั้น นายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีต รัฐมนตรี ช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นเป้าใหญ่ มีโอกาสได้อภิปรายหลายครั้ง ครั้งละนานๆ และในแต่ละครั้ง จะมีการใช้คำที่วิจิตรสอแทรกอยู่ตลอด เช่น

เรา ในฐานะสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ เรามีหน้าที่เขียนกฎหมาย เพื่อให้กฎหมายนั้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ และการปฏิบัตินั้น ก่อให้เกิดประโยชน์สุข ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในบ้านเมือง ผมทำกฎหมายด้วยความรู้สึกอย่างนี้...เราเป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เราควรจะได้เคารพในสิทธิที่ประชาชนพึงมีพึงได้ ถ้าประชาชนเขาไม่ได้บุกรุกป่าสงวน ทำไมเราไม่ให้สิทธิประชาชนเหล่านั้น...อย่างนี้ไม่เป็นธรรม รัฐบาลประชาธิปไตยที่ดี ควรเคารพในสิทธิของประชาชน ... ท่านประธานที่เคารพ ผมอยากจะกราบเรียนว่า ร้อยตำรวจเอกเฉลิม กล่าวร้ายหลายครั้งหลายหน โดยเฉพาะอย่างสุดท้าย ย้ายย้ายเรียกร้องให้พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ให้พลตรีจำลอง ศรีเมือง พิจารณาที่จะไม่ไว้วางใจรัฐบาลนี้ โดยอ้างว่ารัฐบาลนี้สมคบกันปล้นแผ่นดิน นายชวน นายกรัฐมนตรี ได้สมคบกับพวกผมปฏิบัติการที่จะฉ้อฉลปล้นแผ่นดิน ท่านประธานที่เคารพครับ ผมขอยืนยันต่อหน้าท่านประธาน สิ่งที่พวกผมได้ปฏิบัติไปทั้งหมดเหล่านั้น เราทำด้วยหัวใจ เราทำด้วยความจริงใจ ที่หวังเห็นผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เราต้องการให้เกิดความสงบสุขในแผ่นดินนี้³²⁷

3. การถ่ายโอน (Transfer) คือการถ่ายโอนความรอบรู้ ความเห็นชอบ ความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งอันเป็นที่เคารพนับถือยกย่องอย่างใดอย่างหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่ง เพื่อให้สิ่งหลังเป็นที่ยอมรับนับถือไปด้วย ส่วนใหญ่แล้ว ในกระบวนการโฆษณาชวนเชื่อ การถ่ายโอนความศักดิ์สิทธิ์นี้ มักจะกระทำกัน โดยอาศัยสัญลักษณ์ เช่น เพลงชาติ ธงชาติ ไม้กางเขน พระพุทธรูป ฯลฯ ซึ่งทำให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความจริงจังของสถานการณ์ได้ในทันทีที่เห็นภาพ หรือได้ยินเสียงที่เป็นสัญลักษณ์ดังกล่าว สำหรับกลวิธีการถ่ายโอน เพื่อเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือของคำพูด ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของนักการเมืองไทยนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการสาบานโดยอ้างถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือสถาบัน

ศาสนาเป็นหลัก เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้แก่คำพูดของตน เช่นในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2536 ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง ซึ่งเป็น ส.ส. ฝ่ายค้านถูกกล่าวหาว่าใช้อิทธิพล เอาลูกเข้าโรงเรียนสวนกุหลาบ และเป็นชู้กับสมุห์บัญชีของตน ในเรื่องนี้ ร.ต.อ. เฉลิม ได้อภิปรายแก้ โดยกล่าวว่า

ผมขอสาบาน ต่อหน้าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากลโลก ต่อหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ถ้าว่า การที่ลูกผมไปเข้าโรงเรียนสวนกุหลาบ แล้วผมไปใช้อิทธิพล ขอให้ผมจบบทความวิบัติและฉิบหายตายโหง ผมอาจจะเป็นคนเจ้าชู้ ท่านประธาน แต่ผมไม่เคยแย่งเมียใคร แต่ที่บอกว่า ผมได้สมุห์บัญชีเป็นเมีย ถ้าเป็นความจริง ออกไปให้ผมธรณีสูบ ให้จากลูกเมียทั้งเป็น ผมไม่เคยประพฤติชั่วครับ แต่ว่า ผมเอง สมัยหนุ่มๆ ก็รูปหล่อ ท่านประธาน ก็รู้จักคนเยอะ แต่ว่าสิ่งที่ท่าน ส.ส. กระบี่พูดมา ผมไม่ถือสาหาความหรือครับ คนเมื่อมีอารมณ์จะปกป้องนาย ก็ต้องทำอย่างนี้ แต่ผมขออธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในสากลโลก และโดยเฉพาะองค์พระแก้วมรกต ว่า ถ้าสิ่งที่ ส.ส.อาคม พูด และเป็นความจริงว่า ผมไปใช้อิทธิพล ขอให้ผมจบบท³²⁸

นอกจากการถ่ายโอนความศักดิ์สิทธิ์ของสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือสถาบันศาสนา มาเพิ่มน้ำหนักความน่าเชื่อถือให้กับ “ความจริง” ของตน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักการเมืองไทยนิยมกระทำกันมากแล้ว กลวิธีที่นิยมใช้กันมากอีกอย่างหนึ่งก็คือ การถ่ายโอนเป้าของการกระทำความผิดของนักการเมือง ให้กลายเป็นการกระทำความผิดต่อสถาบันดังกล่าวโดยตรงหรือโดยอ้อมไป เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะของนายชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 นายสมัคร สุนทรเวช ได้อภิปรายโจมตีรัฐบาล โดยจะเห็นได้จากคำอภิปรายว่า มีการถ่ายโอนเป้าของการกระทำความผิดให้ไปเป็นการกระทำความผิดต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างชัดเจน

ผมได้ดูแผนที่ที่เกิดที่ไหน เขาแสดงแผนที่ให้ดู มีแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา ออกพระราชกฤษฎีกา 3 ฉบับ พระราชกฤษฎีกาฉบับที่ 1 31 กรกฎาคม 2537 พระราชกฤษฎีกาอีกฉบับหนึ่ง มีแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกา 31 ออกพร้อมๆ กันแล้วเป็นอย่างไร ท้ายพระราชกฤษฎีกา ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ ชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี หมายเหตุท้ายพระราชกฤษฎีกา หมายความว่า พระเจ้าอยู่หัวต้องทรงอ่านด้วย เวลาที่ท่านลงพระปรมาภิไธย หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกา ฉบับนี้ คือ เนื่องจากในท้องที่ตำบลปาลลอก ตำบลเทพกษัตริย์ อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มีเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินประกอบเกษตรกรรมเป็นของตนเอง หรือมีที่ดินเล็กน้อยไม่พอเพียงแก่การครองชีพ แต่ต้องเช่าที่ดินของผู้อื่นประกอบเกษตรกรรมอยู่เป็นจำนวนมาก สมควรกำหนดเขตที่ดินท้องที่ดังกล่าวให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้ นี่เอาความจริงไปกราบบังคมทูลหรือเปล่า นายกรัฐมนตรีประเทศนี้

ได้ทำสิ่งหนึ่ง กราบบังคมทูลเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินไว้อย่างนี้ แล้วไปปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง หรือเปล่า ท่านกราบบังคมทูลไว้อย่างนี้ แล้วไปปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งหรือเปล่า ท่านกราบบังคมทูลไว้อย่างนี้ แต่ข้อความเวลาท่านให้สัมภาษณ์ บอกมีสิทธิจะสอบได้เท่าเทียมกัน คนจะสอบแข่งขัน ได้ชิงทุนแล้ว คนรวย คนจน ต้องได้เท่าเทียมกัน แล้วคนรายนั้น ส่วนมากจะได้ เพราะเป็นคนที่มีปัจจัย มีเงินทอง ก็จะสอบได้มากกว่าคนจน

อย่างนี้ไปกราบทูลพระเจ้าอยู่หัวไว้อย่างนี้ได้อย่างไร ก็ขอบคุณ ส.ส.อัญชลี เทพบุตร ที่ได้กรณำจัดการเอาเรื่องนี้มาแสดง ผมมี 2 เล่ม ประเดี๋ยวก็จะส่งขึ้นไปข้างบนเล่มหนึ่ง ท่านประธาน จะให้ใครก็สุดแท้แต่ แต่ว่าหนังสือนี้แสดงไว้ชัดเจน บอกไว้ชัดเจน ว่าอะไรเป็นอะไร ทำอะไร อย่างไร ด้วยความภาคภูมิใจที่สามเวิ้งจะได้รับที่ดินเป็นจำนวน 98 ไร่ มูลค่าอย่างเลขที่สุด 192 ล้านบาท นี่บ้านเมืองนี้ คนเป็นเลขานุการรัฐมนตรีหาที่ดินให้ผัวได้ในราคา 196 ล้านบาท เกือบ 200 ล้านบาท ไม่เป็นอะไรเลย นายกรัฐมนตรีก็เฉยๆ เป็นปกติธรรมดาที่ย่อมได้ แล้วท่านก็รับรองด้วยว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องที่คนสอบชิงทุน คนรวยก็ต้องได้ แล้วไปกราบบังคมทูลพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างไรว่าจะไปให้เกษตรกรยากจน ผมบอกได้ตรงๆ ว่าถ้าผมเป็นนายกรัฐมนตรีเวลานี้ ถ้าไปเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวเวลานี้ จะมองพระพักตร์ท่านได้อย่างไร แล้วจะพูดได้อย่างไรว่า เอาความเท็จไปกราบบังคมทูลไว้ ผมจะพูดถึงเพียงแค่นี้ ประเดี๋ยวท่านประธานจะมาท้วงผมว่าพูดถึงสถาบันชั้นสูง³²⁹

ในวันต่อมา นายสมัครได้อภิปรายอีกตอนหนึ่งว่า

ท่านประธาน วันนี้ที่คุยกันมาทั้งวันนั้น ท่านประธานก็คงจะเห็นว่าบางครึ่งนั้น พระบรมราชโองการ พระบรมราชโองการสีวะ จะเอาเสียอย่างจะเป็นอย่างไร ออกกฎหมายทับ พระเจ้าอยู่หัวต้องทรงเห็นความสำคัญ ถึงได้มีพระบรมราชโองการ ไว้แบบนั้น แต่ฟังการพูดกันในสภานี้ พระบรมราชโองการพระเจ้าอยู่หัวนั้น ไม่มีความหมาย หักล้างได้ อ้างว่าถ้าไปทำตามนั้น จะไม่เป็นความเจริญด้วยซ้ำไป อ้างว่าบ้านเมืองที่เจริญทุกวันนี้ ต้องแก้พระบรมราชโองการ กฎหมายแก้ไขได้ พระบรมราชโองการก็แก้ไขได้ ทำไม่ไม่ทำ ขอเสียให้ถูกต้อง ทำอวดศักดิ์เหมือนพระบรมราชโองการนั้นเป็นหัวหลักหัวตอ ไม่ต้องดูก็ได้ ไปทำอะไรไว้ล่วงหน้าก่อนก็ได้ อภิปรายกันบ่อยวันนี้ คนทั้งบ้านทั้งเมือง ต้องเห็นว่ารัฐบาลนี้ มีความประพฤติ อย่างไร ผมก็ตั้งใจรับที่มั่นรามาได้ถึงวันนี้ ได้แลเห็นว่าคนในรัฐบาลนี้นั้นไม่นึกถึงเจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินกันอย่างไร³³⁰

ส่วนนายเนวิน ชิดชอบ ได้อภิปรายในทำนองเดียวกันว่า

ท่านประธานที่เคารพ จากตรงนี้เห็นได้ชัดว่า รัฐบาลนี้ โดยนายชวน หลีกภัย หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ได้พยายามดำเนินการทุกอย่าง ที่จะเอาป่า เอาผืนดิน เอาทรัพยากร

ธรรมชาติ เอาแม่กระทั่งที่ที่ได้รับการพระราชทาน ที่ที่เป็นของสถาบันเบื้องสูง มา
ดำเนินการแจกจ่ายกัน³³¹

การถ่ายโอนเป้าในข้อครหาไปสู่สถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ น่าจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหามีความยากลำบากในการกล่าวแก้ไขไขไม่น้อย เพราะแม้ว่านักการเมืองส่วนใหญ่มักจะฉวยโอกาสที่ถูกพาดพิงถึงเพื่อให้ได้อภิปรายในสภา และมีการถ่ายทอดสดทางวิทยุและโทรทัศน์ไปทั่วประเทศ แต่ก็เห็นได้ว่าบางครั้งนักการเมืองที่ได้ชื่อว่ามีวาทศิลป์เป็นเยี่ยม ก็ยังต้องหลบไม่กล้าอภิปรายโต้ตอบข้อครหาที่กลายเป็นการกระทำความผิดต่อสถาบันที่ศักดิ์สิทธิ์ไป เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 ได้มีการอภิปรายในประเด็นที่ว่า นายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย กลายเป็นตัวตลกในเวทีนานาชาติ เพราะมีข่าวไปว่าดรูปให้ผู้นำประเทศต่างๆ ในโอกาสไปร่วมประชุมในเวทีนานาชาติต่างๆ จนถูกปฏิเสธส่งคืนกลับมา แล้วมีการโต้ตอบกันว่าเหมาะสมหรือไม่ ผู้นำฝ่ายค้าน นำเอาเรื่องนี้มาให้ข่าวกับสื่อมวลชนหรือไม่ ซึ่งนายกรัฐมนตรีได้อธิบายว่า การสเก็ตช์ภาพนั้น เป็นการช่วยให้มีสมาธิ เป็นการจำบุคคลิกและสาระสำคัญของการประชุมและผู้นำ แต่ละคนด้วยการสเก็ตช์ภาพ เพราะบังเอิญพอจะมีฝีมือตรงนี้อยู่บ้าง ในเรื่องนี้พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำฝ่ายค้านได้อภิปรายตอบว่า

ข้อ 4 ผมไม่อยากเอาท่านนายกรัฐมนตรีมาพูด มันดีหรืออย่างไรครับ แต่วันนี้ ท่านนายกฯ ครับ ผมคงต้องพูดนะครับ กราบอภัยด้วย เพราะว่าท่านก็คงเข้าใจผม ท่านบอกว่า นายกฯ สเก็ตช์ภาพเพื่อทำให้ความจำดี ผมเคารพท่านนายกฯ ผมเชื่อครับ ตรงนี้ แต่คนที่เขาฟังอยู่ข้างนอกเวลานี้มีอยู่เยอะ จะให้เขาเชื่ออย่างนั้น โอ เค ผมไม่ว่าอะไร และผมก็ขอพูดตรงนี้ด้วยว่าท่านนายกฯ แห่งประเทศไทยที่ชื่อว่าท่านชวน หลีกภัย ต้องทำอย่างนั้นแน่นอน เพื่อจะให้คอนเสิร์ตขึ้นดี แต่ถ้าท่านนายกฯ ไปสเก็ตช์ภาพหน้าพระที่นั่ง เพื่อให้คอนเสิร์ตขึ้นดีนั้น เราไม่เห็นด้วยนะครับ ท่านครับ ท่านจะให้ผมพูดอะไรมากกว่านี้ไหมครับ³³²

น่าสังเกตว่า ในขณะที่นายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ใช้เวลาอธิบายชี้แจงเรื่องของการวาดภาพผู้นำอื่นๆ อย่างยืดยาว แต่ในส่วนของข้อกล่าวหาที่ว่าไปสเก็ตช์ภาพหน้าพระที่นั่งนั้น กลับไม่มีการกล่าวแก้ไขไขแม้แต่คำเดียว³³³

4. การอ้างพยานหลักฐาน (testimonial) คือการยกเอาคำพูดของบุคคล หรือสถาบันอันเป็นที่ยอมรับ นับถือ รักใคร่ หรือเกลียดชัง ไม่เชื่อถือของสาธารณชน มากกล่าวอ้าง เพื่อเพิ่มน้ำหนักให้ความคิด โครงการ หรือผลิตผล หรือตัวบุคคลหนึ่งใด ให้เป็นที่ยอมรับกันว่าดีหรือเลว โดยไม่ได้ไตร่ตรองหาเหตุผลในการเชื่ออย่างจริงจัง เช่น การยกเอาบุคคลที่สาธารณะชนเชื่อว่าเป็นคนเลวร้าย มาพูดถึงแนวคิดบางอย่าง โดยหวังผลให้ผู้ฟังมองว่าแนวคิดดังกล่าวยอมรับเลวอย่างไม่มี

ต้องสงสัย หรือในมุมกลับกัน การหยิบยกเอาคำพูดของบุคคลที่สาธารณะชนเคารพยกย่องมาอ้างสนับสนุนแนวคิดบางอย่าง แนวคิดนั้นก็จะเป็นที่ยอมรับไปด้วยทันที เหตุเพราะคนดี ๆ ให้การสนับสนุน เป็นต้น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของนักการเมืองไทย การอ้างพยานหลักฐานมาสนับสนุนก็เป็นสิ่งที่นิยมใช้กัน ในทำนองเดียวกันกับการถ่ายโอน กล่าวคือเป็นการอ้างพระพุทธรูปวัจนะ หรือการอ้างพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 11-12 มิถุนายน 2536 นายอำนาจ วิรวรณ รองนายกรัฐมนตรี ได้เริ่มคำอภิปรายตอบโต้การโจมตีของ ส.ส. ฝ่ายค้านว่า

ท่านประธานสภาที่เคารพ กระผม นายอำนาจ วิรวรณ รองนายกรัฐมนตรี ผมคิดว่าท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คงมีความกล้าพอที่จะอยู่ฟังคำตอบ ถ้าท่าน ประสาท ตีหัว แล้ววิ่งหนีออกไปนั้น ก็คงจะไม่เหมาะสม กระผมเองยึดมั่นในหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่ว่า ใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่ว เพราะฉะนั้น กระผมก็เชื่อว่า ทุกคนที่เป็นพุทธศาสนิกชนในที่นี้ ก็คงจะจำคำนี้เอาไว้ว่า อนาคตจะเป็นอย่างไร³³⁴

หรือในการอภิปรายกล่าวแก้การโจมตีของฝ่ายค้านในประเด็นเรื่องการแจกเอกสารสิทธิ ส.ป.ก. 4-01 ว่าเป็นการเอาที่ดินป่าสงวนไปแจกให้กับเศรษฐี เมื่อครั้งการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะของนายชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 นางอัญชลี วาณิช เทพบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดภูเก็ต ได้กล่าวแก้ว่า นโยบายของรัฐบาลเป็นการแก้ไขปัญหาป่ารุกคนโดยอ้างพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ว่า

ดิฉันขอถือโอกาสนี้จะขออนุญาตท่านประธานอีกครั้งหนึ่ง ที่จะอัญเชิญกระแสพระบรมราโชวาทขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ท่านได้พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงานวันระพี ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2516 ในเรื่องวิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า ดิฉันอยากจะทำอ่านให้ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรแห่งนี้ได้รับทราบ ให้ประชาชนทั่วประเทศได้รับฟัง และให้นักกฎหมายหรือนักวิชาการได้คิด พระองค์ทรงรับสั่งไว้ว่า ในป่าสงวนซึ่งทางราชการได้ขีดเส้นไว้ว่าเป็นป่าสงวนหรือป่าจำแนก แต่ว่าเราขีดเส้นไว้ประชาชนก็มีอยู่ในนั้นแล้ว เราจะเอากฎหมายป่าสงวนไปบังคับคนที่อยู่ในป่าที่ยังไม่ได้สงวน แล้วเพิ่งไปสงวนทีหลัง โดยขีดเส้นบนเศษกระดาษ ก็ดูชอบกลอยู่ แต่มีปัญหาเกิดขึ้นที่เมื่อขีดเส้นแล้ว ประชาชนที่อยู่ในนั้นก็กลายเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายไป ถ้าดูในทางกฎหมาย เขาก็ฝ่าฝืน เพราะว่าการมาเป็นกฎหมายโดยชอบธรรม แต่ว่าถ้าตามธรรมชาติ ใครเป็นผู้ทำผิดกฎหมาย ก็ผู้ที่ขีดเส้นนั่นเอง เพราะว่า บุคคลที่อยู่ในป่านั้น เขาอยู่มาก่อน เขามีสิทธิในทางเป็นมนุษย์ หมายความว่า ทางราชการบุกรุกบุคคล ไม่ใช่บุคคลบุกรุกกฎหมายบ้านเมือง³³⁵

ช่างนักการเมืองฝ่ายค้านก็นำเอาพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้สนับสนุนข้อกล่าวหาของตนด้วยเช่นกัน ดังคำอภิปรายของนาย วราเทพ รัตนากร ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคราวเดียวกันที่ว่า

ผมบอกรัฐบาลนี้ หัวหน้ารัฐบาลนี้ คนในรัฐบาลนี้ ที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ทำผิด ผิดกฎหมาย ด้วยนำทรัพยากรของชาติที่เป็นที่รักและหวงแหนทั้งๆ ที่ตนเองบอกว่ารักและหวงแหน ช่วยกันปลูกป่า แม้แต่องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยังกล่าว ในพระราชดำรัสว่า ป่าไม้จำเป็นต้องปลูก ขออย่างเดียว อย่ารังแกก็แล้วกัน แต่รัฐบาลนี้รังแกป่า เอาป่าไปพยายามแจกให้กับกลุ่มคน ผมจะไม่พูดถึงคำว่าปล้น ไม่พูดถึงการว่า ใช้ป่าซื้อเสียง³³⁶

นอกจากการอ้างพุทธวจนะ หรือพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นพยานหลักฐานสนับสนุนข้อโจมตี หรือการกล่าวแก้ของตนแล้ว นักการเมืองไทยจำนวนไม่น้อยก็นิยมที่จะอ้างแหล่งข้อมูล หรือแหล่งวิเคราะห์จากต่างประเทศ มาเป็นการเพิ่มน้ำหนัก ให้แก่ความน่าเชื่อถือของคำอภิปรายของตน เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ ได้อภิปรายโจมตีการทำงานของรัฐบาล โดยอ้างสื่อมวลชนจากต่างประเทศมากมาย รวมทั้งการใช้ภาษาต่างประเทศของตนเองด้วย

เขาจบประโยค จบบทบรรณาธิการนี้ว่า บรรหารกำลังกระทำให้ประวัติศาสตร์ชั่วร้าย นิวซีแลนด์ วีค ทั่วโลก อ่านกันไปทุกภูมิภาค นักธุรกิจ นักลงทุน นักค้าขาย เขาคิดว่าจะมีการปฏิบัติ เขาจะมาหรือครับ ท่านประธาน หหมดแล้วครับ ทำไม่ถึงต่ำต้อยถึงขนาดนี้ ไทมส์ (Times) อีกแล้ว ท่านบรรหารกับลูกสาวหนักหน่วง เรายังไม่ได้ เราเหนื่อย อีโคโนมิคส์ (Economics) ที่ท่านศุภชัยพูดถึง นักหนังสือพิมพ์ นักข่าว มีดมน ไม่มีใครอยากมา ขายทั่วโลกใหม่ ฟาร์ อีสเทิร์น อีโคโนมิค รีวิว (Far Eastern Economic Review) เขาบอกว่าเดี๋ยวนี้ มีคำถามขึ้นมาใหม่ในประเทศไทย ยู นีดส์ ดีโมแครซี (Who needs democracy?) ใครต้องการประชาธิปไตยอีกต่อไป เพราะเขาเห็น แดเมจ ความวุ่นวาย ความยุ่งยาก ความยุ่งเหยิงที่รัฐบาลนี้ นำประเทศนี้ มาสู่เรา น่ากลัวมากครับ คำถามอย่างนี้ น่ากลัวมาก ใครจะมา ใครจะมาลงทุน ใครจะมาค้า ใครจะมาขาย ยู นีดส์ ดีโมแครซี อิน ไทยแลนด์ ขณะที่ทั่วโลก กระแสไปในทางประชาธิปไตย ในทางสิทธิมนุษยชน ท่านประธานที่เคารพ เดอะ โกลบ แอนด์ เมล (The Globe and Mail) ของ ออกดาวน์ แคนาดา น่าสนใจมาก ท่านขอลดครับ ท่านอย่าตกใจ ดีมากสำหรับท่าน เขาบอกว่า หนังสือ อาเซียน ดีเฟนส์ เจอร์นัล (Asian Defense Journal) ซึ่งผมเชื่อว่าท่านรู้จัก ในฐานะที่เป็นทหาร ยกย่อง พลเอกชวลิต เห็นว่าท่านนั้นเป็นพลังแห่งความมั่นคงภายในในช่วงระยะเวลาที่ไม่มีความมั่นคง เสถียรภาพ³³⁷

5. การอ้างความเป็นลูกชาวบ้าน (Plain Folks) หมายถึงกลวิธีที่ผู้พูดพยายามจะทำให้คนฟังเชื่อว่า ตนหรือความคิดของตน เป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เพราะมันเป็น “ของประชาชน” เป็นของ “ลูกชาวบ้าน” นี่คือการที่นักการเมืองและนักโฆษณาชวนเชื่อ เอาชนะใจของผู้ฟัง ด้วยการทำให้ตนให้เป็นเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาไทย มีนักการเมืองหลายคนที่ย่อมพยายามจะใช้กลวิธีนี้เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเอง หรือแก่นแนวคิดของตน แต่ที่ทำได้ดีที่สุดน่าจะเป็นกรณีของนายชวน หลีกภัย เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล เมื่อปี พ.ศ. 2525 นายสมัคร สุนทรเวช ได้อภิปรายโจมตีการทำงานของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายชวน หลีกภัย พาดพิงไปถึงการเดินทางไปต่างประเทศ และเป็นห่วงว่ารัฐมนตรีไปเจรจาอาจจะไม่เหมาะสมเพราะพูดภาษาอังกฤษไม่เป็นไว้ว่า

รัฐมนตรีว่าการ วันที่ 18 จะไปประชุมที่อเมริกา ประชุมเรื่องอะไรครับ ประชุมเรื่องพืชผลเกษตรของไทย แต่ดันไปประชุมที่วอชิงตัน ประชุมกับฝรั่งอเมริกา กระผมก็นั่งเป็นห่วง เพราะรู้กันอยู่ครับ เรียนหนังสือมาด้วยกัน รู้ครับว่า ไปกันอย่างไรแค่ไหนอย่างไร เพราะฉะนั้น กระผมรู้ว่าเรื่องนี้ แม้จะไป โอ เค เยสๆ เซ็นๆ แต่ว่าคิดเสียบ้างครับ พูดเสียบ้าง ถ้าทำไม่ได้ละก็ ให้ปลัดกระทรวงเขาไปก็ได้ เสียค่าเครื่องบิน รัฐมนตรีนั่งชั้นหนึ่งด้วย³³⁸

แทนที่นายชวน หลีกภัยจะตอบโต้ด้วยการปฏิเสธข้อกล่าวหาที่ว่าไม่สนัดในภาษาอังกฤษ แต่ นายชวนกลับอภิปรายตอบโต้ด้วยการยอมรับในการเป็น “ลูกชาวบ้าน” ของตน ในด้านความสามารถทางภาษา พร้อมๆ กับการโจมตีกลับในเรื่องความสามารถในการศึกษาของนายสมัครเองว่า

กระผมคิดว่าเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องสาระเลยครับ ในการเจรจาต่างประเทศ กระผมกราบเรียนว่า กระผมนั่งจับตาดูท่านนายกรัฐมนตรีเจรจากับฝรั่งเศส ท่านใช้ภาษาไทยทุกคำ แล้วกระผมภาคภูมิใจ กระผมรู้สึกว่าเป็นคนไทยเรามีภาษาของเรา เรามีพ่อแม่แม่ของเรา แล้วก็ประเด็นสำคัญ กระผมเชื่อว่า กระผมเหมือนกับเพื่อนสมาชิกส่วนใหญ่ เหมือนคนไทยส่วนใหญ่ในประเทศนี้ ที่ได้เกิดในแผ่นดินที่เสรี ไม่เคยเป็นข้าของต่างประเทศ เราพูดภาษาของเราไม่ได้ เราพูดได้อย่างดีก็แค่ที่เราเรียนมาเท่านั้นเอง กระผมไม่ถึงขนาดที่จะไม่รู้เรื่องหรอกครับ กระผมฟังเขาได้ครับ แต่ให้กระผมพูดคล่องเหมือนอย่างพูดกับเขาได้นั้น กระผมทำไม่ได้ เพราะกระผมไม่เคยเรียนในต่างประเทศ กระผมเรียนจบแค่ในนี้ แล้วก็เรียนเรื่องความจริง น่าเห็นใจกัน เพราะกระผมเชื่อว่า รัฐมนตรีหลายท่านในที่นี้ ก็อยู่ในฐานะอย่างกระผม คือเป็นลูกชาวบ้าน แล้วก็ขยับตัวขึ้นมาจากลูกชาวบ้าน โชคดีที่ว่าได้เรียนหนังสือ กระผมโชคดีที่พ่อกระผมเป็นข้าราชการ ถึงเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย แล้วก็รักการเรียน ก็อุตส่าห์ส่งลูกมาอยู่วัด

เพราะฉะนั้นโอกาสที่จะเรียนต่างประเทศเพื่อให้เก่งภาษาอังกฤษ เหมือนอย่างประชาชนในเมืองขึ้นเขา คงจะยาก แล้วยอมรับอีกอันหนึ่งก็คือว่า ตลอดระยะเวลาที่จบการศึกษามาแล้ว ท่านหัวหน้าพรรคประชากรไทยคงจำได้ เมื่อกระผมจบการศึกษา ท่านยังบอกกระผมว่า ท่านไม่รู้หรือกเนติบัณฑิต ท่านจะไปสหรัฐอเมริกา แล้วท่านก็ไปจริงๆ ท่านก็ไปจบมาจากชิคาโก กระผมไม่มีปัญญาไปต่างประเทศ กระผมก็เรียนเนติบัณฑิตไทย กระผมก็ทำเนติบัณฑิตไทยได้ เพราะฉะนั้น การไปเจรจาในต่างประเทศนั้น กระผมเองไม่เห็นด้วยที่เราจะเอาเรื่องนี้มาดำเนินว่า รัฐมนตรีควรจะรู้ภาษาอังกฤษ เก่งหรือพูดภาษาต่างประเทศได้ดี ถึงจะไป³³⁹

กลวิธีการอ้างภูมิหลัง “ความเป็นคนธรรมดาสามัญ” ที่นายชวนนำมาใช้จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปนี้ แม้ว่าจะมีนักการเมืองคนอื่น ๆ พยายามนำมาใช้ด้วย แต่ก็ดูไม่กลมกลืนเท่ากับที่นายชวนใช้ เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรีทั้งคณะของนายชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 นายจักรพันธ์ ยมจินดา ส.ส. ระยอง พรรคประชาธิปัตย์ ได้อภิปรายตอบโต้การที่ฝ่ายค้านอภิปรายว่าบิดาของนายจักรพันธ์ ก็ได้รับเอกสารสิทธิ์ ส.ป.ก. 4-01 กับเขาด้วย ว่า

คุณพ่อผมเป็นครูประชาบาล รับราชการตั้งแต่เงินเดือน 12 บาท คุณแม่ผมเป็นครูประชาบาล บ้านเดิมผมอยู่ที่ตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง รอบบ้านผมมีที่อยู่ประมาณ 4 ไร่ คุณพ่อก็ปลูกทุเรียนเอาไว้ ถึงเวลา ผมเป็นเด็ก ในขณะนั้น เรียนหนังสือไปด้วยสองคน กับพี่ชายที่เป็นปลัดอำเภออยู่ในขณะนั้น เข้าขึ้นมา คนหนึ่ง ต้องไปรดน้ำทุเรียน อีกคนหนึ่งต้องหุงข้าว เพื่อว่าตอนเช้าจะต้องไปโรงเรียนให้ทันพร้อมกัน เพราะต้องเดินข้ามทุ่ง และก็นั่งรถสองแถวไปเรียนในเมืองอีกหลายกิโลเมตร คุณแม่ผมเป็นครูประชาบาลวันหนึ่ง คุณแม่ผมก็ต้องไปขายทุเรียนในตลาด เหมือนฤดูนี้ที่หมอนทองเหลือก็โลกร้อนละ 13 บาท 15 บาท เหมือนวันนี้ วันหนึ่งคุณแม่ผม หลังจากกลับมาจากขายทุเรียน ก็ต้องรับมาสอนหนังสือ ก็ถูกรถชนเสียชีวิต เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ปี 2509 ในขณะที่คุณพ่อผมซื้อที่ดินแปลงนี้ คุณพ่อผมดำรงตำแหน่งหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอแกลง ซึ่งท้องที่กิ่งอำเภอเขาชะเมาในขณะนั้นยังเป็นเพียงตำบล ยังไม่ได้เป็นกิ่งอำเภอเหมือนปัจจุบันนี้ . . . ผมเข้าใจนโยบายการปฏิรูปที่ดินจากพรรคประชาธิปัตย์ ในฐานะที่ผมเป็นสมาชิกใหม่ ผมก็คิดว่า นโยบายการปฏิรูปที่ดินจากพรรคประชาธิปัตย์ เป็นนโยบายที่ดีที่จะทำให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกินต่อไปในอนาคต เป็นหลักประกันที่ไม่ต้องไปขายให้ใครอีกแล้ว ซึ่งในอดีต ตั้งแต่ผมยังเล็กๆ อยู่ คุณพ่อผมไม่ได้ทำสวนทุเรียนอย่างเดียว บางทีก็ไปปลูกพุดรา บางทีก็ไปปลูกแตงโม แต่คุณพ่อต้องตัดที่ดินเหล่านั้นขายไปตลอดเวลา เพราะมีลูกทั้งหมด 9 คน ส่งลูกเรียนหนังสือหมด อาชีพครูประชาบาลในชนบท เงินเดือนครูประชาบาลไม่พอหรอกครับ ท่านประธาน ที่ส่งลูกเรียน เพราะ ส่งคน

ชนบทมีแต่ลูกครูประจำบ้านเท่านั้น ที่ส่งลูกมาเรียนหนังสือในเมือง ส่งลูกไปเรียนหนังสือในต่างจังหวัด ลูกชาวบ้าน ลูกชาวนา ลูกชาวสวน เขาทำสวน เพราะฉะนั้น เงินเดือน ลำพังเงินเดือนครูอย่างเดียวไม่พอหรอกครับ ท่านประธาน จะต้องมีส่วนชีพเสริมอย่างอื่น ซึ่งครูประจำบ้านในจังหวัดระยอง 90 กว่าเปอร์เซ็นต์ ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง ปลุกทุเรียน ทำอย่างอื่นเป็นอาชีพรองทั้งนั้น ที่ดินผืนนี้ ก่อนที่คุณพ่อผมจะปลุกทุเรียน เมื่อ 16 ปีที่แล้ว คุณพ่อผมก็ไปกู้เงินธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือ ธ.ก.ส. กู้เงินมา ธ.ก.ส.เองก็ยอมรับว่า ในขณะที่คุณพ่อผมเป็นครูประจำบ้านอยู่นั้น คุณพ่อผมสามารถกู้เงิน ธ.ก.ส. ได้ เพราะคุณพ่อผมเป็นเกษตรกร³⁴⁰

6. การจัดไฟ (Card Stacking) คือการคัดสรรและการเลือกใช้ข้อมูล ตัวเลข เอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นของจริงและไม่จริง เพื่อสนับสนุน ยกย่อง หรือเพื่อโจมตีความคิด โครงการ ผลผลิต หรือตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในแง่หนึ่งนั้น นี่คือการวิถีที่นักการเมืองไทยใช้กันมากในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ระหว่างวันที่ 9-11 มิถุนายน 2536 นายสวัสดิ์ คำประกอบ ส.ส. นครสวรรค์ ได้อภิปรายโจมตีนายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ว่า นายอุทัยขายข้าวออกไปในราคาตันละ 185 เหรียญ อันเป็นราคา เอฟ.โอ.บี. (Free on board) ที่กรุงเทพฯ ในขณะที่ราคาขายในสัปดาห์นั้นขายกันตันละ 210 เหรียญ ยิ่งกว่านั้น ผู้ที่ซื้อไป ยังนำไปขายต่อในราคาตันละ 265 เหรียญ ซึ่งแตกต่างกันมาก ทำให้สงสัยว่ามีการทุจริตหรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ นายอุทัยได้อภิปรายตอบโต้ โดยชี้ให้เห็นว่า ในการโจมตีของนายสวัสดิ์นั้น มีข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือคลาดเคลื่อนหลายประการ เช่น นายสวัสดิ์ไม่พูดถึงค่าใช้จ่ายในการเก็บรักษาข้าวไว้ ถ้าไม่ขายออกไป การที่ผู้ขายไม่มีสิทธิรู้ว่าผู้ซื้อจะนำไปขายต่อให้ใคร และที่สำคัญที่สุดก็คือ การที่ราคาขายที่ผู้ขายได้ในราคาสูงนั้นคือราคาอะไร บวกค่าใช้จ่ายอะไรเพิ่มเติมเข้าไปหรือไม่ ดังคำอภิปรายของนายอุทัยตอนหนึ่งว่า

เราขาย เอฟ.โอ.บี. เราไม่มีสิทธิ หรือว่า เราไม่จำเป็นจะต้องไปตามว่าข้าวนี้จะไปที่ไหน และโดยหลักของการค้า ถ้าเราไปสอบถามว่าจะไปที่ไหน ปัญหาทางการค้าจะเกิดขึ้น นี่เป็นส่วนหนึ่งที่เรากำลังพิจารณากัน ในที่สุด สัญญาข้าวอันนี้ก็ซื้อขายไป แล้วก็เริ่มรับมอบ ส่งมอบกัน คราวนี้ส่งมอบไปแล้วประมาณ 130,000 ตัน ลงเรือไปเรียบร้อยแล้ว มีข้อครหาซึ่งเพิ่งได้ยินเดี๋ยวนี้เอง แล้วก็หนังสือพิมพ์ลงลงหน้า 2 วัน ว่าเราขายข้าว 185 ไป มีบริษัทที่เป็นบริษัทคนไทย เอาไปขายให้อิรักได้ถึง 250 กว่าเหรียญ อันนี้ได้กำไรมหาศาล เมื่อข้าวนี้ออกไป มีการพูดถึงกัน เราในฐานะที่เป็นคนรู้เห็นในการซื้อขายข้าว ก็สอบถามกันว่า เอ๊ะ มันจะเป็นอย่างนั้นได้หรือไม่ คำตอบที่เราคุยกันก็คือว่า มันอาจจะเป็นไปได้ แล้วมันอาจจะจริงก็เป็นได้ เพราะเราไม่อยู่ในวิสัยที่จะไปรู้ได้ว่า ข้าวนี้จะไปไหน รู้แต่เพียงว่า ทำสัญญา ซื้อเราราคานี้ วางมัดจำเท่านี้ ลงเรือมาก็จ่ายเงินมา มาเทียบดู ราคาที่ว่า 200 กว่าเหรียญ ก็จะต้องแจ้งให้ชัดว่าเป็นราคา

อะไร ถ้าเป็นราคา ซี แอนด์ เอฟ กับราคา เอฟ.โอ.บี. จะต่างกันมาก สมมติว่าข้อเท็จจริงของท่านมันจริงว่าไปอิรัก ราคาตลาด การขนส่ง มันชัดเจน ในตลาดประเทศไทย ถ้า ซี แอนด์ เอฟ บวกค่าเรือไปกลับอีกประมาณ 30 เหรียญ เป็นไปได้ว่า ถ้าเราขายข้าว ราคา 185 เหรียญ ในราคา เอฟ.โอ.บี. ถ้าเขาจะไปขาย ซี แอนด์ เอฟ ต้องบวกอีก 30 เหรียญ ก็เป็น 210 กว่าเหรียญ และใครก็รู้ว่าประเทศ อิรักนั้น ซื้อข้าวเงินเชื่อ การขายข้าวให้ประเทศหรือบริษัทที่ซื้อข้าวเงินเชื่อ ตามหลักการค้าขาย เขาจะบวกความเสี่ยงไปอีก 20 เปอร์เซ็น³⁴¹

อาจกล่าวได้ว่า จากแง่ของนายอุทัย คำอภิปรายของนายสวัสดิ์ เป็นการ “จัดไฟ” มาแล้ว ให้ผลออกมา ดูไม่ดีสำหรับนายอุทัย ส่วนในกรณีของนายอุทัยก็อาจถูกกล่าวได้ว่า “จัดไฟ” คำอภิปรายให้ออกมา ดูดีมีเหตุผลสำหรับตนได้เช่นกัน

ตัวอย่างของการปราศรัยที่น่าสนใจอีกอันหนึ่งได้แก่คำอภิปรายของนายพิเชษฐ์ พันธุวิชาติกุล เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2542 ในเรื่องทุนสำรองระหว่างประเทศ ซึ่งพูดถึงการกู้เงินบาทในสมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ด้วยการขายเงินเหรียญล่วงหน้าเป็นจำนวนมากจนทำให้ทุนสำรองเงินตราต่างประเทศเหลือเพียง 800 ล้านดอลลาร์ ทั้งๆ ที่การขาดทุนจากการขายค่าเงินดังกล่าว นักการเมืองฝ่ายค้านจะแย้งว่า แท้จริงแล้วจะเป็นการขาดทุนเฉพาะส่วนต่างของอัตราแลกเปลี่ยนเท่านั้น แต่คำอภิปรายของนายพิเชษฐ์ จะพูดแต่ตัวเลขรวมๆของการขายเงินเหรียญทั้งหมด ทำให้ดูว่าขาดทุนไปทั้งหมดที่นำไปขาย ดังคำอภิปรายว่า

ผมเป็นห่วงเหลือเกินในเรื่องทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ ผมจำได้ว่า ตอนที่ท่านนายกรัฐมนตรีบริหารตำแหน่งหน้าที่ไปเมื่อปลายปี 2537 ทุนสำรองเงินตรา ระหว่างประเทศใน 3 บัญชีของธนาคารแห่งประเทศไทย มีประมาณ 40,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ผมยังเตือนเลยว่า ถ้าหากว่าจะมีปัญหาต้องลดค่าเงินบาท หรือประการใด รัฐบาลก็น่าจะดู ผมทราบข่าวว่า ตอนเดือนเมษายน เดือนพฤษภาคม ไปกู้เงินบาท ใช้คำว่า ไปซื้อเงินบาทที่ประเทศสิงคโปร์ ไปซื้อเงินบาทที่ประเทศฮ่องกง ไปซื้อเงินบาทที่ตลาดเงินประเทศสหรัฐอเมริกา แปลว่าอะไรครับ แปลว่าไปขายเงินเหรียญครับ เอาเงินเหรียญจากกองทุนฟื้นฟูทั้งหมด เอาไปขาย ส่วนหนึ่งจากขายลักษณะที่เรียกว่าขายทันที ที่เรียกว่า สปอต (Spot) ลักษณะหนึ่งเป็นการขายล่วงหน้า ซึ่งเรียกว่าสวอป (Swop) ผมยังเตือนเลยว่า ตั้ง 40,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ถ้าลดค่าเงินบาทสักสิบบาท เรามี 40,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เรายังกำไรตั้งสี่แสนล้านบาท ที่จะสามารถแก้ไขปัญหานานาได้ แต่ถ้าเราไปสู้จน ร้อยหรือไปี่ ในที่สุด มีปัญหาแล้ว จะเอาอะไรไปสำรองรับค่าเงินบาท แล้วค่าเงินบาทมันจะตกทั้งประเทศ แล้วเราจะทำอะไร สำหรับหนี้ตั้ง 93,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐที่เรามีอยู่ข้างหน้า ทั้งหมดได้พูดเอาไว้ด้วยความเป็นห่วง แต่ใน

ที่สุด ไม่ทราบหรอกครับ ผมพูดที่จังหวัดภูเก็ต ก็ทราบว่าท่านผู้นำฝ่ายค้านฯ ขอประทานอภัย ก็ได้ตอบที่กรุงเทพฯ ว่ายังยืนยันว่า เรามีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศอยู่ในมือตั้ง 30,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หลังจากนั้นไม่กี่วัน ก็บอกว่ามี 27,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หลังจากนั้นอีกสัปดาห์หนึ่ง ก็บอกว่ามี 23,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ มันไม่สำคัญเท่าไรหรอกครับ ว่ามีหน้าตักเท่าไร อยู่ที่ขายล่วงหน้าไปเท่าไรต่างหากละครับ และในที่สุดเมื่อไปเข้า ไอ.เอ็ม.เอฟ. มันก็ต้องเอาตัวเลขที่ขายล่วงหน้าเข้ามาจนเหลือเดือนหนึ่งเหลือแค่ 800 ล้านดอลลาร์ รองรับฐานเงิน 450,000 ล้านดอลลาร์ และในรอบเดือนนั้น ยังมีอีกวันหนึ่งเหลือแค่ 116 ล้านดอลลาร์ ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรีคงจะไม่ทราบหรอกครับ ถ้าท่านทราบ ท่านก็คงจะไม่ยอมให้เป็นอย่างนั้น นั่นคือสถานะที่เกิดขึ้นเมื่อก่อนพวกผมเข้ามา³⁴²

ในเรื่องทุนสำรองเงินตราต่างประเทศนี้ ต่อมา ในวันที่ 19 ธันวาคม 2542 นายจาตุรนต์ ฉายแสง จะได้ขึ้นมาอภิปรายตอบได้ว่าคำอภิปรายของนายพิเชษฐเป็นลักษณะการ “จัดไฟ” ว่างดังความต่อไปนี้

เรื่องทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศถูกใช้ไปมาก อภิปรายเกินจริงกันมาตลอด ผมก็ไม่เคยตอบได้กันเลย... ทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศ ต้องพูดกันหน่อยว่า พูดเกินจริงกันมานานแล้ว บอกว่าประเทศไทย ทุนสำรองเงินตราระหว่างประเทศสมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต เหลือ 800 ล้านดอลลาร์สหรัฐเท่านั้น ไปดูสถิติได้ครับ 25,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 26,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐตลอด เขาบอกว่า นักการล่วงหน้าไปซื้อขายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศไว้ 16,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐก็ตาม เลยเอามาคิด เอามาหัก บอกว่านี่เป็นสุทธิ เงิน 16,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 18,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐนั้น มันเอาไปแลกกับเงินบาท ตกลงกันไว้ที่ 27 บาท จะต้องแลกกัน ถึงเวลาก็เอาเงินดอลลาร์ไปแลกเงินบาท และเอาเงินบาทมา เงินบาทก็ไปแลกดอลลาร์ได้อีก ไม่ได้พูดอันนี้ให้ประชาชน ฟังเลย ถ้าหากว่ารัฐบาลกล้าหาญพอ ผมเคยถามหลายครั้งในกรรมวิธีการการคลังฯ บอกว่าให้ธนาคารแห่งประเทศไทยชี้แจงมาสิ ว่าที่ปกป้องเงินบาทซื้อขายแลกเปลี่ยนกันขาดทุนไปเท่าไร ไม่เคยตอบเลย เพราะถ้าตอบมา จะเหลือจำนวนนิดเดียว เพราะว่ามันขาดทุนอัตราความแตกต่างของอัตราแลกเปลี่ยน ตกลงกันไว้ 27 บาท พอถึงเวลาเป็น 35 บาท เอาเงินดอลลาร์ไปได้เงินบาทมาต่างราคากัน ก็คิดขาดทุนกำไรกันอยู่ตรงนั้น เท่านั้นเอง แต่ใช้อนั้นมาเป็นเครื่องมืออภิปรายมาตลอด ขยายความเกินจริง ไม่มีหลักวิชาเลย³⁴³

7. การร่วมขบวน (Band wagon) คือกลวิธีที่ผู้พูดพยายามทำให้ผู้ฟังเชื่อว่า คนอื่นทั้งหมดในกลุ่มที่เราเป็นส่วนหนึ่งอยู่ ได้ยอมรับไปแล้วว่า สิ่งที่คุณโฆษณานั้นเชื่อได้เสมอ เป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงามเหมาะสม เพราะฉะนั้น เพื่อไม่ให้เกิด “การตกขบวน” ขึ้น เราจึงควรเข้าร่วมกับคนอื่น ๆ ด้วย

ในการปราศรัยหาเสียงระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาไทย กลวิธีที่วาทะนี้ ส่วนหนึ่งจะสะท้อนออกมาในสรรพนามแทนตนที่นักการเมืองใช้กัน

โดยหลักทั่วไปแล้ว³⁴⁴ สรรพนามที่เป็นรูปเอกพจน์ (ข้าพเจ้า ผม กระผม ของฉัน ของข้าพเจ้า) จะใช้เพื่อแสดงการเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องอย่างชัดเจนของนักการเมืองซึ่งจะมีประโยชน์มาก เมื่อเป็นการถ่ายทอดสิ่งที่ดี หรือสิ่งที่ผู้ฟังอยากจะได้ยิน แต่ก็จะมีข้อเสียเปรียบ ในกรณีที่เป็นการยอมรับข้อบกพร่อง หรือการแจ้งข่าวร้ายต่อผู้ฟัง ในมุขกลับกัน สรรพนามแทนตนที่เป็นรูปพหูพจน์ (เรา ของเรา พวกเรา) มีข้อได้เปรียบตรงที่เป็นการกระจายความรับผิดชอบออกไป ซึ่งนักการเมืองจะนิยมใช้ในกรณีที่ การตัดสินใจดังกล่าว หรือผลลัพธ์ ไม่แน่นอนว่าจะได้ผลตามที่ต้องการหรือไม่ แต่ถ้าใช้สรรพนามแทนตนที่เป็นพหูพจน์ เมื่อแจ้งข่าวดีแก่ผู้ฟังก็จะเป็นการตัดโอกาสของบุคคลผู้พูดไป นอกจากนี้ การใช้สรรพนามแทนตนที่เป็นพหูพจน์ ยังให้ความรู้สึกของการมีความรับผิดชอบร่วมกัน คือทำให้ผู้ฟังและผู้พูด กลายเป็นพวกเดียวกันไปโดยอัตโนมัติอีกด้วย การใช้สรรพนามแทนตนที่เหมาะสม จึงเป็นส่วนที่สำคัญของกลวิธีจูงใจให้ผู้ฟังเข้าร่วมขบวนกับผู้พูดด้วย เพราะคำว่า “เรา” ที่นักการเมืองใช้กัน โดยมีประชาชนร่วมฟังอยู่ด้วย อาจมีความหมายได้ทั้ง “เรา” ที่รวมเอาคนฟังทั้งหมด เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง หรือ “เรา” ที่ไม่รวมเอาผู้ฟังเข้าไปด้วย³⁴⁵ ในขณะเดียวกันกับการใช้คำว่า “เรา” ของนักการเมือง อาจมุ่งที่จะรวมเอาผู้ฟัง หรือประชาชน ไปเป็นส่วนหนึ่งของ “เรา” ด้วย การใช้สรรพนามว่า “เขา” “พวกเขา” หรือ “มัน” “พวกมัน” ก็คือกลวิธีที่จะแยกตัวผู้พูดและผู้ฟังให้ห่างออกมาจากฝ่ายตรงกันข้ามให้มากที่สุดนั่นเอง³⁴⁶ ป้ายโฆษณาหาเสียงของพรรคการเมืองเก่าแก่พรรคหนึ่งที่ว่า “ไม่เลือกเรา เขามาแน่” คือตัวอย่างที่ดีที่สุดของการใช้คำสรรพนาม เพื่อจูงใจประชาชน เข้ามาร่วมขบวน ในการปฏิเสธ “เขา” ในขณะนั้น ซึ่งหมายถึงพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

สำหรับการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาไทยนั้น กระบวนการสร้างความรู้สึกให้ประชาชนอยากเข้า “ร่วมขบวน” ด้วย ก็เป็นสิ่งที่พบบ่อยได้บ้าง เช่น ล่าสุดในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม นายชวนได้อภิปรายชี้แจงข้อกล่าวหาเรื่องขาดวิสัยทัศน์ต่อที่ประชุมตอนหนึ่งว่า

ความจริงต้องกราบเรียนว่า การที่ผู้สูงอายุขณะนี้และเด็กแรกเกิดถึง 12 ปีได้มีสิทธิในการรักษาฟรีนั้น ก็เป็นความคิดตั้งแต่ตอนที่กระผม₍₁₎ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กระผม₍₂₎ เข้าใจดีครับว่ารัฐมนตรีทุกคนอยากจะช่วยชาวบ้าน แต่ว่าข้อจำกัดงบประมาณในสมัยก่อนมีมาก จึงต้องพยายามค่อยๆ ทำ แต่ในที่สุดเรา₍₁₎ ก็ทำได้ คือในที่สุด เรา₍₂₎ ก็ให้สิทธิเด็กแรกเกิดถึง 12 ปี และผู้สูงอายุมีสิทธิในการรักษาพยาบาลฟรี มาปีที่แล้วนี้ครับ ปี 2542 ได้ขยายสิทธิดังกล่าวนี้ให้ชั้นมัธยมต้นครับ อันนี้คือสิ่งที่พยายามดูแลพี่น้องประชาชนของเรา₍₃₎ มองเหตุการณ์มาก่อนล่วงหน้ายาวนานว่า

ประชาชนต้องได้รับการคุ้มครองดูแล กระผม⁽³⁾ คิดว่าสิ่งนี้คือสิ่งหนึ่งในฐานะเป็นสมาชิกที่มาจากลูกชาวบ้าน และในฐานะที่มองเห็นปัญหาระยะไกล ว่าจะเป็นอย่างไรรู้ ยิ่งกว่านั้นผู้สูงอายุ . . . กรณีผู้สูงอายุนั้นก็คือ บุคคลซึ่งขราภาพเหมือนกับพ่อแม่ของเรา⁽⁴⁾ ที่มีอยู่ไม่น้อยในสังคมนี้ที่ยากลำบาก ขาดการดูแลจากญาติพี่น้อง ขาดผู้อุปถัมภ์ ความจริงแล้วต้องกราบเรียนว่า เมื่อกระผม⁽⁴⁾ เป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก ความจริงท่าน⁽¹⁾ ในที่นี้หลายท่าน⁽²⁾ ร่วมรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น เรา⁽⁵⁾ ได้ให้ความช่วยเหลือกับผู้สูงอายุ เบื้องต้นก็ประมาณสัก 20,000 คน มาจนบัดนี้ เวลานี้ ผู้สูงอายุทั่วประเทศ 4 แสนคน ได้สิทธิในการเบิกจ่ายเงินเดือนละ 200 บาท ขณะนี้เพิ่มให้เป็น 300 บาทนะครับ สิ่งนี้คือสิ่งที่เรา⁽⁶⁾ ไม่เคยลืมพี่น้องประชาชนของเรา⁽⁷⁾ ³⁴⁷

น่าสังเกตว่าสรรพนามแทนตน “กระผม” ที่ปรากฏในคำอภิปรายนี้ ล้วนแล้วแต่เป็นการใช้เพื่อกำกับ การกระทำในสิ่งที่เป็นบวกแก่ตัวผู้พูดทั้งสิ้น กล่าวคือ “กระผม⁽¹⁾” เป็นการบอกว่า ความคิดเรื่องการให้ผู้สูงอายุและเด็กมีสิทธิรักษาฟรีเกิดขึ้นในสมัยที่นายชวนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข “กระผม⁽²⁾” แท้จริงแล้วก็คือการตอกย้ำบทบาทของ “กระผม⁽¹⁾” ว่าเกิดขึ้นแม้ในยามที่งบประมาณมีจำกัด การใช้สรรพนามตรงนี้จึงเห็นได้ว่าเป็นการสร้างภาพบวกให้กับเฉพาะตัวผู้พูดอย่างชัดแจ้ง

สำหรับ “เรา⁽¹⁾” และ “เรา⁽²⁾” นั้น ถูกใช้เพื่ออ้างเอาความชอบในลักษณะที่กระจายกันออกไป ก็จริงอยู่ แต่ก็ถือว่ายังสืบเนื่องมาจากการกระทำที่ “กระผม⁽¹⁾” และ “กระผม⁽²⁾” ได้รับเครดิตไปแล้ว อยู่ดี ส่วน “พี่น้องประชาชนของเรา⁽³⁾” นั้น อาจมีข้อสงสัยได้ว่า “เรา” ของผู้พูดหมายถึงเฉพาะสมาชิกฝ่ายรัฐบาล หรือรวมฝ่ายค้านด้วย หรือว่าแท้จริงแล้วรวมไปถึงประชาชนที่ได้ยินได้ฟังทุกคนด้วย แต่สรรพนาม “กระผม⁽³⁾” ที่ขยายด้วยวลีว่า “ในฐานะที่เป็นสมาชิกที่มาจากลูกชาวบ้าน” เห็นได้ชัดว่าเป็นการจงใจขยายตัวเองออกไป รวมเอาประชาชนคนดูคนฟังทั่วประเทศไว้ด้วยอย่างแน่นอน ซึ่งในที่สุดแล้วก็ดูจะสอดคล้องกับการนำเอา “พ่อแม่ของเรา⁽⁴⁾” ร่วมชบวนเข้าไปกับ “กระผม” นั่นเอง

สำหรับการใช้สรรพนาม “กระผม⁽⁴⁾” เป็นการชี้เฉพาะบทบาทของผู้พูดเมื่อสมัยเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรกที่ “เรา⁽⁵⁾” ได้ให้ความช่วยเหลือกับผู้สูงอายุเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทหรือเครดิตของ “เรา⁽⁵⁾” ถูกกำกับโดยบทบาทของ “กระผม⁽⁴⁾” อยู่โดยตลอด เครดิตที่แท้จริงจึงต้องอยู่ที่ตัว “กระผม” พร้อมๆ กับที่ “ท่าน⁽¹⁾” และ “ท่าน⁽²⁾” ซึ่ง แม้ว่าการครั้งหนึ่งจะเคยเป็นส่วนหนึ่งของ “เรา⁽⁵⁾” แต่บัดนี้ก็ได้ถูกตอกย้ำถึงการแยกออกไปแล้วว่าอยู่กันคนละฝ่าย และในตอนท้ายสุด แม้ว่า “เรา⁽⁶⁾” น่าจะหมายถึง คณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายรัฐบาลทั้งหมด แต่ “พี่น้องประชาชนของเรา⁽⁷⁾” น่าจะหมายถึงประชาชนคนดู และผู้ฟังทั้งหมด (ที่ถูกดึงเข้าชบวนไปกับ “เรา⁽⁶⁾”) มากกว่าอย่างอื่น และทั้งหมดนี้ก็คือกลวิธีการดึงให้คนดูคนฟังเข้ามาร่วมชบวนเป็นส่วนหนึ่งของนักการเมืองในการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสถานการณ์เอง

อย่างไรก็ดี ควรเป็นที่เข้าใจว่าในทางปฏิบัติ ไม่มีนักการเมืองคนใดที่ใช้กลวิธีใดกลวิธีเดียว ในการเพิ่มน้ำหนักให้แก่ความน่าเชื่อถือของคำพูดของตน นักการเมืองแต่ละคนย่อมมีลีลาและความเข้มข้นของกลวิธีที่แตกต่างกันไป ในการที่จะแก้ตัวหรืออธิบายชี้แจงเหตุผลต่างๆ แก่ประชาชน ตัวอย่างที่ดีที่สุดในที่นี้ จะเป็นตอนหนึ่งของคำอภิปรายของนายชวณ หลีกภัย เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน 2536 ซึ่งเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัด จะได้มีการกำหนดเครื่องหมายของประเภทของกลวิธีต่างๆ ประกอบไว้ดังนี้คือ

หมายถึงคำอัปลักษณ์ (Name Calling)

หมายถึงคำที่วิจิตร (Glittering Words)

หมายถึงการถ่ายโอน (Transfer)

หมายถึงการอ้างพยานหลักฐาน (Testimonial)

หมายถึงความเป็นคนธรรมดาสามัญ เป็นลูกชาวบ้าน (Plain Folks)

หมายถึงการจัดไฟ (Card Stacking)

หมายถึงการร่วมขบวน (Band Wagon)

เมื่อได้เติมเครื่องหมายของกลวิธีต่างๆ เข้าไปในคำอภิปรายแล้ว จะปรากฏให้เห็นสาระของคำอภิปรายนั้นเสียใหม่ดังต่อไปนี้คือ :

กระผมกราบเรียนว่า กระผมจะทำหน้าที่เพื่อให้เห็นว่ารัฐบาลในระบบประชาธิปไตยที่ นายกรัฐมนตรีมาจากการเลือกตั้ง + สามารถบริหารได้ แก้ปัญหาได้ มีประสิทธิภาพ + ไม่ใช่ตัวกระผมเอง ไม่ใช่เพื่อตัวกระผมเอง ไม่ใช่เพื่อพรรคประชาธิปัตย์ แต่เพื่อ ประเทศชาติ + ประชาชน + และเพื่อพวกเราทุกคนซึ่งอยู่ ณ ที่นี้ + เมื่อคนซึ่งมาจาก พื้นฐานที่ต่ำที่สุด + เป็นนายกรัฐมนตรีได้ ท่านทั้งหลายซึ่งอยู่ในที่นี้ มีวิญญู + มีคุณวุฒิ + มีความสามารถ + มีประสบการณ์ + มากกว่าผมหลายท่าน + ทำไมท่าน + จะทำไม่ได้ ผมเสมือนผู้ที่จะต้องทดลอง + ผมเป็นผลผลิตของประเทศนี้อย่างแท้จริง + ผมไม่ได้เรียนรู้อะไรมาจากต่างประเทศ + ผมจบระดับการศึกษาจากบ้านนอก + ผมเป็นคนที่ ต้องทดลองตัวหนึ่ง + ผมตระหนักถึงความรับผิดชอบ + ในส่วนนี้ ควบคู่ไปกับการ ความรับผิดชอบ + ตลอดเวลา

... ท่านประธานที่เคารพ เมื่อวานนี้ ท่านสมาชิก ถ้าไม่พูดถึง ก็จะทำให้
 ความสำคัญอีก ร้อยตำรวจเอกเฉลิม อยู่บำรุง^๑ ได้อภิปรายหลายเรื่อง แม้ส่วนใหญ่จะ
 เป็นเรื่องเก่าๆ แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นโทรสารที่ทำการออกไปล่วงหน้าแล้ว แต่ก็มีคำพูดใหม่ๆ
 ที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจ ไม่มีความประสงค์ที่จะตอบโต้ ไม่มีความประสงค์ที่จะเอาชีวิต
 ส่วนตัวทั้งดีและโสมมของใครมาพูดในที่นี้ ไม่ต้องการให้เพื่อนสมาชิก ฝ่ายค้าน ต้อง
 อภิปรายไม่ไว้วางใจหัวหน้าพรรคตัวเอง^๒ นโยบายเรื่องของคุณธรรม^๓ นั้น ผมเน้นเสมอ ผม
 ให้ให้นโยบายท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการตลอดมา อย่างสอนแต่นักหนังสือ ให้
 คนเรียนหนังสือที่เรียนรู้ภาระหน้าที่บทบาทของคนในวิถีทางประชาธิปไตย^๔ ให้นึกถึง
 คุณธรรม^๕ ศีลธรรม^๖ ท่านประธานที่เคารพ ความจริง การไม่ไว้วางใจคณะรัฐมนตรี
 และตัวนายกรัฐมนตรีนั้น ท่านสามารถที่จะพูดอะไรก็ได้ ถ้าประธานอนุญาตให้พูด แต่
 สิ่งที่จะผมไม่สบายใจคือ ท่านบอกว่า ใครจะเชื่อก็ตามว่า ผมเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต^๗
 คุณเฉลิม^๘ ไม่เคยเชื่อ ใครเชื่อก็เชื่อไป วงศ์วานว่านโกของเรามีหลายคนที่จะประพฤติ
 สุจริต^๙ ก่อให้เกิดความเสียหาย^{๑๐} ผมเคยพูดถึงวงศ์วานว่านโกคุณเฉลิม บ้างไหม ใน
 ชีวิตที่ผมพูดในที่ประชุมนี้ ผมไม่เคยพูด แม้ผมจะรู้ว่า บางคนร่ำรวยมาเพราะ
 บรรพบุรุษโกงชาติบ้านเมืองมา ผมก็ไม่เคยพูด^{๑๑} ผมไม่รบกวนให้ชีวิตที่ไปสู่สุคติของท่าน
 ต้องเดือดร้อน ว่านโกของผมทำอะไรให้คุณเฉลิมเดือดร้อน^{๑๒} ญาติพี่น้องผมใครทำอะไรให้
 เดือดร้อน เสียหายต่อชาติบ้านเมือง^{๑๓} ความจริงแล้ว โทรสารเรื่องน้องชายผมนั้น ได้
 ออกไปหลายครั้ง มาจากคนกลุ่มเหล่านี้^{๑๔} น้องชายของกระผมไม่มีโอกาสมาแก้ตัวที่นี้
 ผมไม่ได้แก้ตัวแทนน้องชาย^{๑๕} แต่อยากจะกราบเรียนว่าข้อความเหล่านี้ ที่จริงท่าน
 ประธานไม่ควรให้พูดถึงเลย แต่ว่า เมื่อท่านประธานได้อนุญาตให้พูด ผมกราบเรียน
 ขออนุญาตท่านประธาน ผมไม่ประสงค์ที่จะเอาชีวิตครอบครัวญาติพี่น้องมาพูด^{๑๖} แต่
 เมื่อทำความเข้าใจไม่ให้เกิดความเข้าใจผิด^{๑๗} ไม่ให้พี่น้องต้องเสียใจว่า เมื่อญาติมาเล่น
 การเมือง ทำไมเขาต้องกระทบด้วย^{๑๘} ผมเรียนท่านแล้วว่า ผมมาจากฐานที่ต่ำที่สุดคือ
 ชาวนาน^{๑๙} พ่อผมคือข้าราชการชั้นจัตวา^{๒๐} ข้าราชการชั้นจัตวา^{๒๑} ถ้าเป็นสมัยนี้ ผมไม่
 ทราบว่า ซี 1^{๒๒} หรือ ซี 2^{๒๓} แม้ผมไม่เคยเรียนหนังสือ^{๒๔} อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้^{๒๕} ทำ
 ส่วนอย่างพรวดกจนไม่สามารถที่จะทำต่อไปได้^{๒๖} ก็มาขายของในตลาด^{๒๗} ไม่ใช่ตลาด
^{๒๘} อย่างที่ใครเข้าใจหรอกครับ ตลาด^{๒๙} ในหมู่บ้าน^{๓๐} ดินดี 1 ดี 2 นังรดไปขายของ ถูกใจ
 ปล้น^{๓๑} บ้าง รอดกว่า^{๓๒} บ้าง สัมมาอาชีพมาตลอดชีวิต^{๓๓} เพื่อเลี้ยงลูก 9 คน ผมเป็นลูก
 คนที่ 3 ผมขอกราบเรียนท่านประธาน ผมไม่อยากจะพูด^{๓๔} แต่ว่าเพื่อความเป็นธรรม
^{๓๕} กับญาติพี่น้อง น้องผมเสียชีวิตไป 1 คน เพราะทั้งจังหวัดมีสุสานแห่งเดียว^{๓๖} นั้น
 คือชีวิตของคนบ้านนอก^{๓๗} พี่ผมเป็นครูเหมือนพ่อ^{๓๘} รับราชการเป็นครูใหญ่จนบัดนี้
 คนหนึ่งก็อยู่บริษัท ผมคนที่ 3 คนเดียว คนแรกที่ได้เรียนมหาวิทยาลัย^{๓๙} ตอนต้น แล้ว
 นับแต่นั้นเป็นต้นมา น้องทุกคนก็ได้เรียนมหาวิทยาลัย^{๔๐} ใครก็รู้ว่า เข้าจุฬา^{๔๑}

ธรรมชาติ^๕ ผ่าไม่ได้หรอกครับ น้องผมจบจุฬา^๖ 3 คน จบธรรมชาติ^๕ 1 คน จบเกษตร^๖ 1 คน คนหนึ่งเป็นนักธรณี^๕ ไม่มีใครเรียนตรงกันเลยครับ คนหนึ่งเป็นนักธรณี^๕ เรียนได้ที่ 1 ของจังหวัดตั้ง^๖ อีกคนหนึ่งเป็นอาจารย์อยู่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย^๖ ในขณะนี้ อีกคนหนึ่งจบเกษตร^๖ หรือจบจากมหาวิทยาลัยยูทาห์^๖ ที่คุณเฉลิม^๕ เอามาประจาน^๕ เขานั่นแหละครับ ที่เรียนธรรมชาติ^๕ กับผมคนหนึ่ง จบบัญชีธรรมชาติ^๕ รับราชการอยู่ในกระทรวงเกษตร คนสุดท้าย เป็นผู้หญิง จบสถาปัตย์จุฬา^๖ และจบปริญญาโทจุฬา^๖ จากต่างประเทศ^๖ คนเหล่านี้ไม่เคยมีชื่อเสียง^๖ ไม่เคยปรากฏตัวมาอยู่กับชีวิตของพี่ ไม่เคยมาขออะไร พี่น้องชายของผมที่ถูกเรื่อนั้น ไม่เคยมาอ้อนวอนขอให้พี่ช่วย ผมเลี้ยงน้องมากับตัวผมเอง^๖ เมื่อผมจบมหาวิทยาลัย ผมไม่สามารถไปเรียนต่อที่ไหนได้^๖ ผมต้องหาเงินเลี้ยงน้องคนนั้นจนจบ^๖ มหาวิทยาลัย^๖ และทำงานธนาคาร^๖ ผมเชื่อจนทุกวันนี้ น้องผมไม่มีสันดานโกง แต่คนทำงานกับเงินนั้น พลัดได้ ไม่วันใดก็วันหนึ่ง^๖ คนที่กำลังเติบโตก้าวหน้าอย่างยิง แล้ววันหนึ่งก็พลัด แล้วก็เหวี่ยง^๕ คุณเฉลิม^๕ ผมขอความเป็นธรรม^๖ ให้กับคนเหล่านี้ ผมทราบดีครับว่า ในที่ประชุมนี้มีเกียรติ^๖ ผมเคารพเพื่อนทุกคน ผมรู้ว่าท่านทำหน้าที่ของท่านไม่มีที่ติ^๖ ฉะนั้น ถ้าผมจะกราบเรียนถึงใครบ้าง กระผมไม่ได้หมายถึงท่านทุกคน มีความพยายามอย่างยิ่งที่จะประจาน^๕ ผมทางโทรสารตลอดมาหลายเดือน ให้ข่าวหนังสือพิมพ์ คุณไพโรจน์ สุวรรณฉวี^๕ คุณเฉลิม อยู่บำรุง^๕ ให้ข่าวต่อกระผมตลอดมา กระผมไม่เคยตอบ เพราะบางเรื่องไม่เข้าใจจริงๆ มีการโทรสารออกไปยังหน่วยงานต่างๆ จนในที่สุดโทรสารส่วนหนึ่งไปจากสภา^๕ ไปจากห้องของท่านผู้นำฝ่ายค้าน^๕ กระผมมองคนในแง่ดี กระผมยังคิดจนบัดนี้ว่า ท่านคงไม่รับรู้ด้วย คนของท่านจะรับรู้หรือไม่ก็ไม่ทราบ^๖ ท่านประธานที่เคารพ โทรสารชุดนั้นหมดไป ชุดใหม่ก็ออกมา ประจานให้ได้ว่านายกรัฐมนตรีเป็นคนชั่ว^๕ แล้วก็ส่งคนไปติดต่อพรรคร่วมรัฐบาล ขอให้ออกมาเสีย อย่างร่วม เพราะนายกฯเป็นคนชั่ว^๕ ผมทราบตลอดครับ เพียงแต่เขา ไม่เล่นด้วยเท่านั้นเอง แล้วก็ค้นหลักฐานต่อไป ค้นหนังสือหาย่า ค้นวันที่ลูกชายผมเกิด ทุกอย่างไม่เป็นไปดังที่ตัวต้องการให้เป็น จึงได้พยายามบิดเบือน^๕ ในรูปแบบอื่น ตลอดมา กระผมไม่ตอบได้อะไร อยากทำความเข้าใจ^๖ ที่น่าเสียดายก็คือว่า ทำไม พฤติกรรมอย่างนี้เกิดขึ้นกับคนที่มียกยติ^๖ ที่คนเลือกมา^๖ ทำไมพฤติกรรมอย่างนี้ เกิดขึ้นเพียงเพื่อหวังที่จะล้มนายกรัฐมนตรีให้ได้ น่าเสียดายที่โทรสารครั้งสุดท้าย ชุดฉบับหลังสุด ไม่ทราบว่าจะผลออกอย่างไร ทั้งที่พยายามที่จะทำให้โทรสารดังกล่าวนั้น ปกปิดให้เกิดความเข้าใจ แต่ก็ยังพลัด ส้มลบตัวเลขโทรสารไปจนได้ โทรสารที่ออกไปนั้น ตัวเลขที่พยายามจะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ก็ระบุสำนักงานไปส่วนหนึ่ง แต่บังเอิญพลัด ไม่ได้ลบตัวเลขของเบอร์โทรสาร ตัวเลขนั้นก็ยังปรากฏ 317-2077^๖ ในที่สุด กลายเป็นโทรสารของบริษัทอุดมธุรกิจ ตรวจจากทะเบียนพาณิชย์ว่าบริษัทดังกล่าว นั้น เป็นของใคร ผมเสียใจที่บริษัท

ดังกล่าวนั้น ผู้ถือหุ้นเป็นของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ^๑ ผมเสียใจ ในที่สุด แม้จะมีการเปลี่ยนผู้ถือหุ้นต่อมาภายหลัง ก็ยังเป็นคนในวงศ์ตระกูลนี้^๒ ซึ่งไม่ประสงค์จะเอ่ยชื่อ เสียหายที่ผู้จัดการก็อยู่ในที่นี้^๓ ผมกราบเรียนท่านประธานแล้วว่า ผมเล่นการเมืองในวิถีทางประชาธิปไตย^๔ ผมจะกลับไปวิถีทางประชาธิปไตย^๕ อย่าบีบเลยครับ ผมไม่กลัวหรอก บางยุคบางสมัยนั้นทำได้ นายกรัฐมนตรีแล้ว ผมจะไม่มีอันวอน ขอร้อง ผมได้ตั้งใจที่จะสู้กับความไม่ถูกต้อง^๖ ในบ้านเมืองมาแล้ว ผมจะยืนหยัด^๗ สิ่งเหล่านี้ ร่วมกับเพื่อนทั้งหลาย^๘ ที่คิดจะสู้แบบเดียวกับผม ผมมาจากชาวบ้าน^๙ ผมถึงกราบเรียนว่าคนที่มาจากการเลือกตั้งอย่างกระผม^{๑๐} 24 ปีที่ผ่านมา 9 สมัย ผมรังเกียจการซื้อเสียง^{๑๑} ผมเหนื่อยทุกครั้งทีเลือกตั้ง เหนื่อยยากที่สุด เพราะผมรู้ว่า คนที่เลือกตั้งด้วยวิธีหาเสียงไม่ซื้อเสียง^{๑๒} นั้น ยากเย็นแสนเข็ญเลือดตาแทบกระเด็น อย่างไรก็ตาม ผมรู้ดี คนที่เลือกเรา^{๑๓} ขึ้นมาคือคนส่วนใหญ่ของประเทศ^{๑๔} คือ เกษตรกร คือผู้ใช้แรงงาน คือคนสุจริต^{๑๕} พ่อค้านักธุรกิจแม่ค้า ผู้ขาย ข้าราชการ ที่หวังความถูกต้องในบ้านเมือง ฉะนั้น ท่านสมาชิกท่านใดก็ตาม^{๑๖} ที่บอกว่ารัฐบาลชุดกระผมเป็นมาตรการฆ่าชาวนา ผมกราบเรียนว่าผมเสียใจ สิ่งนั้นเกิดขึ้น รัฐบาลนี้ไม่ตั้งใจเลยครับที่ให้เหตุการณ์อย่างนั้นเกิดขึ้นที่กำแพงเพชร ท่านสมาชิกดำเนินกระผมว่า นายกรัฐมนตรีพูดว่า มีนักการเมืองอยู่เบื้องหลัง ผมกราบเรียนท่านตรงๆว่า เรื่องจริง ผมเป็นคนที่ไม่หลอกตัวเอง อย่างดีที่สุด ผมไม่พูดครับ แต่จะให้ผมบอกว่าเรื่องมันจริง แต่กระผมบอกไม่จริงนี้ กระผมไม่พูดดีกว่า แต่เรื่องมันเป็นเรื่องจริง แล้วการสอบสวนมันจะออกมาครับ เพราะคนที่เกี่ยวข้องที่ขอร้องให้สลายกลุ่มชุมนุมมีตัวตนอยู่ ผมเพียงแต่ไม่ต้องการทำให้นักการเมืองเสียหาย ขอให้มั่นใจว่า รัฐบาลตระหนักถึงพี่น้องเกษตรกรบางอย่างยังไม่สำเร็จเท่านั้นเอง แต่เป้าหมาย ที่จะแก้ปัญหาให้พี่น้องเกษตรกรอยู่ในหัวใจพวกเรา แม้กระทั่งเรื่องหนี้สินชาวนา เกษตรกร ที่ท่านพูดถึงมา 3 วัน ต้องกราบเรียนว่า เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องที่ต้องทำงานใช้เวลา ถ้าง่าย รัฐบาลที่ทำมาก่อนหน้านี้ ซึ่งก็ตั้งใจจะแก้ปัญหา และใช้เวลาแก้ปัญหาถึงเกือบ 3 ปี ทำไมทำไมไม่สำเร็จ ผม 8 เดือน เริ่มทำแล้วครับ^{๑๗} เรื่องทั้งหมดมาอยู่ที่กระผมแล้ว ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในฐานะประธาน ส่งเรื่องมาสู่กระผมแล้วครับ กระผมกำลังศึกษารายละเอียดเรื่องนี้ ว่าแนวทางการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร^{๑๘} ท่านประธานที่เคารพ ผมขออนุญาตกราบเรียนอีกครั้งหนึ่งว่า ในฐานะของนักการเมืองที่มาจากประชาชน^{๑๙} ผมเป็นผลผลิตของแผ่นดินนี้^{๒๐} ผมติดอยู่กับชาติบ้านเมืองนี้^{๒๑} ผมเกิดที่นี่^{๒๒} พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ผมอยู่ที่นี่^{๒๓} ผมต้องตายที่นี่^{๒๔} ผมรับอาสาประชาชน^{๒๕} มาทำงาน ผมทรยศประชาชน^{๒๖} ไม่ได้ ถ้าผมทุจริตแม้แต่บาทเดียว ผมทรยศประชาชน^{๒๗} ที่เขาอุทิศสชาติไปลงคะแนนให้ผม ในขณะที่คู่ต่อสู้เขาจ่ายเงิน เรา^{๒๘} ไม่จ่ายเงิน คนยังเลือกเรา^{๒๙} ผมทรยศเขาไม่ได้ ผมติดอยู่กับแผ่นดิน^{๓๐} นี้ ผมจะทำงานใช้หนี้บุญคุณแผ่นดิน^{๓๑} ใช้หนี้สถาบันพระมหากษัตริย์^{๓๒} ที่ได้ต่อสู้

ให้แผ่นดิน^๖ นี่เหลือมาจนถึงรุ่นเรา^๗ คนรุ่นใหม่อาจจะไม่เข้าใจว่าทำไมจะเป็นวันนี้
 คนรุ่นก่อน^๘ ได้สู้มาเพียงไร ผมเป็นคนมีศาสนา^๙ ผมเชื่อมั่นในความถูกต้อง^{๑๐} และความ
 ดีงาม^{๑๑} ผมทราบดีว่า รัฐบาลของกระผมคงไม่ทำอะไรสำเร็จทุกเรื่อง แต่ผมจะไม่ให้ล้มเหลว
 * เพราะถ้าผมล้มเหลว คนที่มาจากการเลือกตั้ง^{๑๒} จะไม่ประสบความสำเร็จ^{๑๓} ผมขอ
 ความมั่นใจกับเพื่อน^{๑๔} สมาชิก ขอขอบพระคุณ

คำปราศรัยหาเสียงในการอภิปรายไม่ไว้วางใจของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย เมื่อวันที่
 11 มิถุนายน 2536 ที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างข้างบนนี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นคำปราศรัยที่เด่นที่สุดชิ้นหนึ่ง
 ของนักการเมืองไทยในยุคปัจจุบัน ฉายา “มิดไคโนอาบน้ำผึ้ง” ที่นายชวนได้รับจากสื่อมวลชนนั้น
 เห็นได้ชัดมาก เพราะนายชวน แทบจะไม่ได้ใช้คำอุปสรรคณ์ในการอภิปรายเลยก็ได้ ในทางตรงกันข้าม
 คำที่นายชวน ดูจะใช้มากที่สุดคือคำที่วิจิตรและการอ้างความเป็นลูกชาวบ้าน แทบไม่ต้องสงสัยเลยว่า
 การอ้างความเป็นลูกชาวบ้านของทั้งชีวิตของบรรพบุรุษ ชีวิตของตนเอง แบบคนยากคนจน ต้อง
 ปากกัดตีนถีบ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ถ่ายทอดความสำเร็จที่ปรากฏ ผ่านมาทางชื่อของสถาบันการศึกษา
 ต่างๆ ทำให้ผู้ฟังต้องอดชื่นชมกับชีวิตที่ต้องต่อสู้จนประสบความสำเร็จของครอบครัวหลีกภัย ไปไม่ได้
 นอกจากนี้ การใช้คำที่วิจิตรอย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ คือ ไม่ได้ใช้เฉพาะกับตัวเอง หรือเป้าหมาย
 ของตนเองเท่านั้น แต่เมื่อเผื่อการใช้คำที่วิจิตรกับผู้อื่น ในส่วนที่เป็นการดึงเอาผู้อื่นในสภา (และผู้ฟัง) มา
 เข้าร่วมขบวนด้วย ก็ยิ่งทำให้การแยกเป่ากลุ่มบุคคลที่นายชวนต้องการจะโจมตี เป็นไปอย่างราบรื่น

แต่สิ่งที่ผู้ฟังส่วนใหญ่อาจจะนึกไม่ถึงก็คือ กลวิธี “การจัดไฟ” ในคำปราศรัยนี้ ทั้งๆ ที่ถ้า
 จะว่าไปแล้ว กลวิธีนี้ก็ไม่ใช่อะไรใหม่ เช่น การโจมตีฝ่ายตรงกันข้ามก่อนแล้วพูดว่า “ผมไม่เคยพูด”
 ตบท้ายพูดต่อคำแถลงว่า “ผมไม่เคยพูด” ด้วยการโจมตีฝ่ายตรงกันข้าม หรือประโยคที่ว่า “ผมไม่ได้
 แก้วตัวไหนน้องชาย แต่อยากจะกราบเรียนว่า...” ซึ่งจริงๆ แล้วก็คือคำแก้ตัวให้น้องชายนั่นเอง หรือ
 การพูดว่า “ผมไม่ประสงค์ที่จะเอาชีวิตครอบครัว ญาติ พี่น้องมาพูด แต่เพื่อทำความเข้าใจ ไม่ให้
 เกิดความเข้าใจผิด” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดว่าเป็นการอภิปรายแบบ “จัดไฟ”
 เป็นการวางกับดักฝ่ายค้าน ซึ่งในกรณีนี้คือพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนา ได้แก่
 การที่นายชวนเจตนาอ่านหมายเลขโทรสารที่โจมตีตนผิดๆ เนื่องจากหลักฐานที่มีอยู่ในมือมีทั้ง
 หมายเลข 317-2077 ที่มีการขอข้อมูลจากสื่อมวลชน และหมายเลข 279-9610 ซึ่งอยู่ในหัวโทรสารอีก
 ชิ้นหนึ่ง แต่เมื่อใช้วิธีนี้แล้ว พลเอกชาติชายลุกขึ้นมาชี้แจงว่าหมายเลขที่ถูกต้องของบริษัทอุดมธุรกิจคือ
 หมายเลข 279-9610 จึงเท่ากับเป็นการยอมรับเองว่า โทรสารนั้นส่งไปจากบริษัทอุดมธุรกิจจริง

ว่ากันว่า การอภิปรายของนายชวนในครั้งนี มีพลังถึงขนาด ส.ส. ทั้งสภาต่างเงยบกริบ
 รับฟังคำชี้แจงของนายชวนอย่างตั้งใจ ส.ส. หญิงบางคนอย่างนางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์ ถึงกับหลัง
 น้ำตาเพราะความซาบซึ้ง³⁴⁸ แต่ที่น่าแปลกใจ (และอาจจะน่าตกใจ) ก็คือการที่ดูเหมือนว่าจะไม่มี

การตระหนักถึง “การจัดไฟ” อันใดในคำอภิปรายครั้งนี้ก็อีกเลย เช่น ประโยคสรุปของนายชวนเกี่ยวกับ นายระลึก หลีกภัย น้องชาย ที่ว่า “น้องชายของผมที่ถูกเรื่องนั้น ไม่เคยมาอ่อนวอนขอให้พี่ช่วย ผมเลี้ยงน้องมากับตัวผมเอง เมื่อผมจบมหาวิทยาลัย ผมไม่สามารถไปเรียนต่อที่ไหนได้ ผมต้องหาเงินเลี้ยงน้องคนนี้นั้นจบมหาวิทยาลัย และทำงานธนาคาร ผมเชื่อจนทุกวันนี้ น้องผมไม่มีสันดานโกง แต่คนทำงานกับเงินนั้น พลัดได้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง” จริงอยู่ ส่วนที่เป็นความเชื่อของนายชวนนั้น ย่อมเป็นเอกลักษณ์ของนายชวนที่จะเลือกเออย่างนั้นได้ เพราะสามารถสืบโยงกับสิ่งที่กล่าวไว้ก่อนได้เป็นอย่างดีว่า เลี้ยงน้องมากับมือ แต่บทสรุปที่ว่า คนทำงานกับเงินนั้นพลัดได้ไม่วันใดก็วันหนึ่ง นอกจากจะเป็นการสรุปแบบตั้งกฎทั่วไป ที่ไม่มีหลักฐานยืนยันแล้ว ยังเป็นการขัดกับคำสารภาพของนายระลึกเองที่เขียนจดหมายถึงนายชนะ รุ่งแสง กรรมการรองกรรมการผู้จัดการ ธนาคารกสิกรไทยในขณะนั้น จดหมายลงวันที่ 23 กรกฎาคม 2530 ว่า “ผมก่อเรื่องทั้งหมดขึ้นมาด้วยความโลภ”³⁴⁹

อันที่จริงแล้ว การที่ “คำปราศรัย” ของนายชวนตรงนี้ซึ่งเป็นการเล่าเรื่อง (story telling) มากกว่าการให้เหตุผล สามารถนำมาถึงบทสรุปอย่างนี้ได้ โดยไม่มีการชักค้ำจ้นจากฝ่ายค้านเลย ต้องถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนถึงพลังแห่งโวหารของผู้พูด หรือความอ่อนไหวต่อการชี้นำของสภาที่นำพิศวงเป็นอย่างยิ่ง หรือการแก้ตัวเรื่อง “ชวนมา ชวนมาตาย” ที่จบลงด้วยการอ้างความชอบและใจดีการทำงานของฝ่ายค้าน ก็มีข้อสรุปที่ “จัดไฟ” อีกเช่นกัน เพราะคำอภิปรายที่ว่า “แม้กระทั่งเรื่องหนี้สินชวนา เกษตรกร ที่ท่านพูดมาถึง 3 วัน ต้องกราบเรียนว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องที่ต้องทำงานใช้เวลา ถ้าง่าย รัฐบาลที่ท่านมาก่อนหน้านี้ ซึ่งก็ตั้งใจจะแก้ปัญหาและใช้เวลาแก้ปัญหาถึงเกือบ 3 ปี ทำไมทำไมไม่เสร็จ” เป็นการทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกว่ายานหานี้สินของเกษตรกรเป็นเรื่องใหญ่มาก ต้องใช้เวลานานจนแม้แต่รัฐบาลชุดที่แล้วใช้เวลา 3 ปี ก็ทำไมไม่สำเร็จ อยากรู้ก็ดี ประโยคต่อไปที่ว่า “ผม 8 เดือนเริ่มทำแล้วครับ” เห็นได้ชัดว่าเป็นการเน้นการใช้เวลาที่น้อยกว่ามาก แต่จุดสำคัญน่าจะอยู่ที่คำว่า “เริ่ม” เพราะจริงๆ แล้ว เวลาที่น้อยกว่ามากนี้ก็ยังไม่ได้ทำอะไร “เสร็จสิ้น” เพียงแต่ “เริ่มทำ” เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าแยกการสรุปสุดท้ายที่ว่า “เรื่องทั้งหมดมาอยู่ที่กระผมแล้ว ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในฐานะประธาน ส่งเรื่องมาสู่กระผมแล้วครับ กระผมกำลังศึกษารายละเอียดเรื่องนี้ ว่าแนวทางแก้ปัญหาเป็นอย่างไร” ก็จะได้เห็นว่า “การเริ่มทำ” ในส่วนของนายรัฐมนตรีนั้น แท้จริงแล้วยังอยู่แค่ระดับของการ “ศึกษารายละเอียด” เท่านั้น ซึ่งก็ไม่น่าจะเป็นหลักประกันอะไรแต่อย่างใดว่าจะทำได้สำเร็จภายในเวลาเท่าใด จะเร็วกว่าที่รัฐบาลชุดที่แล้วทำไว้แค่ไหน อย่างไร

กระนั้นก็ตาม “การจัดไฟ” ในการอภิปรายครั้งนี้ ที่ดูเหมือนว่าจะรอดหรือรอดตาทุกคนไปหมด แม้แต่ฝ่ายค้านที่จ้องนำประเด็นไปใช้ในการสรุปปิดการอภิปรายไม่ไว้วางใจ³⁵⁰ ก็คือ บทสรุป

ของคำอภิปรายของนายชวน ในตอนท้ายสุด ซึ่งน่าสังเกตว่ามีการแทรกคำที่วิจิตรค่อนข้างถี่มาก ก่อนที่จะลงท้ายว่า

ผมเป็นคนมีศาสนา ผมเชื่อมั่นในความถูกต้องและความดีงาม ผมทราบว่า รัฐบาลของกระผมคงไม่ทำอะไรสำเร็จทุกเรื่อง แต่ผมจะไม่ให้ล้มเหลว เพราะถ้าผมล้มเหลว คนที่มาจากการเลือกตั้งจะไม่ประสบความสำเร็จ

คำถามอย่างน้อยสองคำถามที่ผู้ฟังที่ระมัดระวังตัวพอสมควรจะต้องถามผู้พูด ณ จุดนี้ก็คือ ตรรกะเชื่อมโยงระหว่างส่วนแรกของประโยคที่ว่า "ผมทราบว่า รัฐบาลของกระผมคงไม่ทำอะไรสำเร็จทุกเรื่อง" กับส่วนที่สองที่ว่า "แต่ผมจะไม่ให้ล้มเหลว" นั้น หมายความว่าอย่างไร แต่คำถามที่สองที่อาจจะสำคัญยิ่งกว่า ได้แก่ ประโยคที่ว่า "เพราะถ้าผมล้มเหลว คนที่มาจากการเลือกตั้งจะไม่ประสบความสำเร็จ" ตรรกะของประโยคนี้อยู่ที่ไหน ทำไม ถ้านายกรัฐมนตรีชวนล้มเหลว คนที่มาจากการเลือกตั้งจะไม่ประสบความสำเร็จไปด้วย หรือว่าคนที่มาจากการเลือกตั้งมีแต่คนที่ชื่อ ชวน หลีกภัย คนเดียว?

ลักษณะเฉพาะของกลวิธีจัดการกับ “ความจริง” ในสภาของนักการเมืองไทย

หลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีทั้งคณะที่จบลงด้วยการยุบสภา โดยไม่มีการลงมติกันในเดือนพฤษภาคม 2538 นายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ได้ตอบคำถามของสื่อมวลชนเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของการอภิปรายไม่ไว้วางใจว่า ได้ฟังการอภิปรายไม่ไว้วางใจมาหลายยุคหลายสมัย ไม่เคยคิดว่ามีครั้งไหนที่มีการตอบได้อย่างชัดเจนเหมือนกับครั้งนี้³⁵¹ แต่หนังสือพิมพ์บางฉบับกลับมีความเห็นแย้งว่า ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งนั้น ยังมีประเด็นสำคัญๆ อีกหลายประเด็นที่ฝ่ายรัฐบาลตอบไม่ตรงหรือไม่ได้ตอบเลย³⁵² ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจครั้งอื่นๆ ก็เช่นเดียวกันที่สื่อมวลชนจะมีความเห็นไปในทำนองว่า นักการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝ่ายรัฐบาล มักพูดไม่อยู่ในประเด็น และไม่มีควมน่าเชื่อถือในคำชี้แจง³⁵³ ถ้าเชื่อได้ว่า ในสภาพปกติ ย่อมเป็นการไม่ง่ายนักที่คนนอกจะจับได้ไล่ทันว่า นักการเมืองจัดการกับข้อกล่าวหาต่างๆ ทั้งในสภาและนอกสภาอย่างไรแล้ว คำถามที่สำคัญจุดนั้นน่าจะอยู่ที่ว่า กลวิธีจัดการกับข้อครหาต่างๆ หรือลีลาการจัดการกับ “ความจริง” ของนักการเมืองแบบไหนกันที่สาธารณชนควรจับตาดูเป็นพิเศษ ในเรื่องนี้ ถ้าพิจารณาต่อไปว่า การอภิปรายไม่ไว้วางใจ ถึงจะเป็นการ “แสดง” หรือเป็นการปราศรัยหาเสียงกับผู้เลือกตั้งก็จริง แต่อย่างไรเสีย การอภิปรายไม่ไว้วางใจ ก็คือการ “เผชิญหน้า” กันอย่างหนึ่งของนักการเมืองสองฝ่าย คือฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล เพราะฉะนั้น ลีลาของนักการเมืองที่สาธารณชนควรจับตาก็น่าจะได้แก่สิ่งที่นักการเมืองซึ่งรู้ทันกัน เพราะต่างก็ทำเหมือนกัน คอยจับผิดกันอยู่นั่นเอง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น ก็จะพบว่า กลวิธีหลักๆ ในการจัดการกับข้อกล่าวหาต่างๆ ของนักการเมืองไทย ที่น่าสงสัยว่าจะเป็นการปิดความรับผิดชอบ หรือการเลี่ยงการเผชิญหน้ากับความจริง ได้แก่

1. การไม่ตอบข้อกล่าวหาเลย ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กรรมวิธีการอภิปรายไม่ไว้วางใจที่เป็นอยู่ ซึ่งทำให้มีการตั้งข้อกล่าวหามากมายหลายข้อ และจึงหวัะการถาม-ตอบ ที่แต่ละฝ่ายมีโอกาสพูดกันครั้งละเป็นชั่วโมงๆ ขึ้นไป ทำให้เป็นการง่ายที่นักการเมืองฝ่ายรัฐบาลจะเลือกไม่ตอบข้อครหาบางข้อได้ แม้จะมีการถามซ้ำโดยนักการเมืองฝ่ายค้าน และท้ายสุดจนกระทั่งผู้อภิปรายสรุปของฝ่ายค้านต้องหยิบยกมากล่าวถึงอีกในตอนท้ายสุดของการอภิปราย เช่น ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจตัวนายกรัฐมนตรี คือนายบรรหาร ศิลปอาชาระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 นายชวน หลีกภัย ผู้นำฝ่ายค้าน ซึ่งเป็นผู้อภิปรายสรุป ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

ท่านประธานที่เคารพ ประเด็นที่ท่านนายกรัฐมนตรีได้ตอบ มีหลายเรื่องที่ยังค้างอยู่ความจริง คุณอภิสิทธิ์ได้เก็บประเด็นเหล่านั้นมากราบเรียนท่านประธานแล้ว แต่ว่า

เรื่องที่กระผมคิดว่ายังอาจจะค้างอยู่ และท่านนายกรัฐมนตรีอาจจะงงใจไม่อยากจะตอบ จะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม ก็เป็นสิทธิ, ความจริงแล้ว ไม่จำเป็นต้องตอบทุกประเด็น แม้ไม่ตอบเลยก็เป็นสิทธิของผู้ที่ถูกซักถาม³⁵⁴

แต่แล้ว ครั้งที่มีการอภิปรายไม่ไว้วางใจ ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 ก็เป็นที่ของนายจาตุรนต์ ฉายแสง ซึ่งเป็นผู้อภิปรายสรุปของฝ่ายค้านบ้าง ที่จะกล่าวหารัฐบาลของนายชวน หลีกภัย บ้างว่า ไม่ตอบคำถาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็นทางเศรษฐกิจ ที่ลำพังตัวข้อครหาที่มีใช้เรื่องง่ายนักที่สาธารณชนโดยทั่วไปจะเข้าใจได้ ดังคำอภิปรายตอนหนึ่งเกี่ยวกับเงินคงคลังว่า

เงินคงคลังเหลือน้อยที่สุดในรอบหลายปีมานี้ เพียง 60,000 ล้านบาท ท่านก็บอกว่า จำเป็นต้องขาดดุล จำเป็นต้องใช้จ่าย เราเข้าใจ เราเป็นคนเรียกร้องให้ท่านใช้จ่ายมากๆ เอง . . . เรากำลังพูดว่า เงินคงคลังเหลือ 60,000 ล้านบาท เดือนเดียวเท่านั้น แล้วยังมีภาระเยอะแยะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังเคยพูดไว้แล้วทั้งนั้นว่า มีการผูกพันประมาณ 40,000 ล้านบาท อย่างนั้นก็เหลือ 20,000 ล้านบาท เงินคงคลังประเทศไทยเอาแค่นี้ และมีหลักประกันความเชื่อมั่นอะไรให้กับชาวโลก ให้กับคนในประเทศ ไม่ได้ตอบ ลอยในการอภิปรายที่ผ่านมา มุ่งแต่จะบอกว่า เราต้องใช้จ่ายมาก³⁵⁵

และอีกตอนหนึ่งเกี่ยวกับการขายธนาคารเป็นของต่างชาติ มีความว่า

การเพิ่มทุน เข้มงวดการจัดชั้นหนี้ การกันสำรอง เสร็จแล้วเมื่อธนาคารทำธุรกิจไม่ดี คนธุรกิจไม่มีเงินส่งมา ธนาคารขาดทุน มีหนี้เสียมากขึ้นจากมาตรการทำด้วย จากการที่คนไม่ส่งดอกเบี้ยด้วย ทุนหายไป มาตรการของท่านมันกินทุนธนาคาร มันทำให้ทุนธนาคารหายไป แล้วเลยถึงต้องเพิ่มทุน ไม่ใช่เพิ่มทุนแล้วทำให้ธนาคาร เข้มแข็ง เสร็จแล้วเขาเพิ่มกันเองไม่ได้ เข้าโครงการก็ไม่ได้ รอการแทรกแซง ขยายๆ กลายเป็นของต่างประเทศ ในการขายนั้นมีทั้งแจกและแถม กล่าวหาไปแล้ว ท่านตอบไม่ได้เพราะอะไร เพราะท่านบอกว่าเปิดเผยข้อมูลไม่ได้ ผมถามว่าทำไมไม่เปิดเผย ที่อื่นทำไมเปิดเผย ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการบางท่านบอกว่าเสร็จเรียบร้อยแล้ว อาจจะเปิดเผย ไม่จริงครับ ธนาคารบางแห่งที่ขายกันไปในนั้นมีสัญญาบอกว่าไม่เปิดเผยใน 3 ปี ที่อื่นทำไมเขาเปิดเผยได้ ประเทศไทยเปิดเผยไม่ได้ ตรงนี้ไม่ได้ตอบเลย ทำไมไม่เปิดเผยประมวลทั่วไป ทำไมขายวิธีพิเศษ รู้กันอยู่ไม่กี่คน คนที่ควบคุมเบ็ดเสร็จที่สุดคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ผมถามว่าทำไมสวีเดนขายธนาคารโกทา เปิดประมวลทั่วไปได้ ท่านไม่ได้ชี้แจง³⁵⁶

คำถามที่ไม่มีการตอบ น่าจะเป็นข้อสังเกตประการแรกว่าด้วยกลวิธีจัดการกับ “ความจริง” ที่นักการเมืองไม่อยากจะพบบ

2. การตอบไม่ตรงกับคำถาม การตอบไม่ครบคำถาม การเบี่ยงประเด็น ข้อกล่าวหาของนักการเมืองฝ่ายค้านที่ว่า นักการเมืองฝ่ายรัฐบาลมักจะตอบไม่ตรงกับคำถาม เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ที่พบเห็นได้บ่อยครั้ง อย่างที่ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลระหว่างวันที่ 10-11 พฤศจิกายน 2536 นายเนวิน ชิดชอบ ส.ส.บุรีรัมย์ พรรคชาติไทยได้อภิปรายในประเด็นนี้ไว้ตอนหนึ่งว่า

สิ่งหนึ่งซึ่งสร้างความสับสนใจให้กับตัวกระผมเองจนถึงเวลานี้ก็คือว่า ผมไม่แน่ใจว่า
เพื่อนสมาชิกพรรคฝ่ายค้านที่ได้ลุกขึ้นมาอภิปรายไม่ไว้วางใจท่านรัฐมนตรีทั้งสองท่าน
นั้น ท่านอภิปรายโดยถามไม่ตรงคำตอบ หรือว่าท่านรัฐมนตรีทั้งสองท่าน ท่านตอบ
ไม่ตรงคำถาม³⁵⁷

ต่อมาในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2538 นายเนวิน ชิดชอบ ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สรุปการอภิปรายของฝ่ายค้าน ก็ต้องกล่าวอย่างเดียวกันอีกครั้งว่า

ผมมีความจำเป็นต้องนำสิ่งเหล่านี้มาเรียบเรียงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้สภาแห่งนี้ได้ทบทวนว่า
คำชี้แจงของรัฐบาลได้ตอบตรงต่อข้อกล่าวหาของพรรคฝ่ายค้านหรือไม่ เพื่อให้เป็น
แนวทางให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสภาแห่งนี้ได้นำไปประกอบในการตัดสินใจ
ในการลงมติ³⁵⁸

ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2539 ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 ก็ถึงทีของนายชวน หลีกภัย ในฐานะผู้นำฝ่ายค้านที่ทำหน้าที่สรุปการอภิปราย จะกล่าวหาฝ่ายรัฐบาลบ้างว่า ตอบไม่ตรงประเด็น ดังคำอภิปรายตอนหนึ่งว่า

ผมกราบเรียนท่านประธานตรงๆ ว่า เหตุผลที่ท่านนายกรัฐมนตรี และบุคคลที่ท่าน
มอบหมายให้ตอบคำถามนั้น อาจจะกล่าวได้ว่า คำตอบไม่ค่อยตรงประเด็นนัก ประการ
ที่หนึ่ง ประการที่สอง คำตอบไม่ครบประเด็น และประการที่สาม อย่างที่สมาชิกหลายท่าน
ได้กล่าวว่า บางครั้งเบี่ยงประเด็นและดูประหนึ่งว่าจะจงใจ³⁵⁹

และในการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 นายจาตุรนต์ ฉายแสง ซึ่งทำหน้าที่อภิปรายสรุปของฝ่ายค้าน ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันกับนายชวนเองบ้างว่า “อาจจะมีความผิดหรือเป็นปัญหาของพวกผมหรืออย่างไรไม่ทราบถามไม่ตรงคำตอบ เลยไม่ค่อยได้คำตอบ”³⁶⁰ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นทางเศรษฐกิจที่นายจาตุรนต์ อภิปรายไว้ตอนหนึ่งว่า

ผมยกตัวอย่างว่า ธนาคารพาณิชย์ที่อินโดนีเซีย เขาให้ไพรซ์วอเตอร์เฮาส์มาตรวจสอบ ไอ.เอ็ม.เอฟ. กับธนาคารโลก มีเงื่อนไขว่าต้องเปิดเผยรายงานนั้น จึงจะทำการติดต่อกันต่อไปได้ ทั้ง ไอ.เอ็ม.เอฟ.และธนาคารโลก ผมพูดไปวันนั้น พูดเร็วๆ เพราะเขาเอกสารภาษาอังกฤษมา ก็เลยบอกว่า ไอ.เอ็ม.เอฟ.บอกให้จ้าง ท่านขึ้นมาบอกว่า ไอ.เอ็ม.เอฟ.ไม่ได้จ้าง คุณจาตุรนต์เอาข้อมูลที่ผิดมา คนฟังแล้วก็กลายเป็นว่าจาตุรนต์มั่วหรือเปล่า ไม่มั่วเลยครับ เอกสารภาษาอังกฤษชัดเจน . . . เอกสารนี้ไม่ได้บอกว่า ไอ.เอ็ม.เอฟ.สั่งให้จ้าง จริงๆ แล้วผมเกินไป แต่สาระสำคัญ ท่านรัฐมนตรีไม่ได้พูด เบี่ยงเบนไป เจตนาจะให้ประชาชนเข้าใจผิด สาระสำคัญก็คือ ธนาคารพาณิชย์เกิดพรรคการเมืองเอาเงินไปให้คนกู้ พรรคการเมืองเอาเงินธนาคารไปใช้อย่างไม่ถูกหลักเกณฑ์ เขาเลยเข้าไปตรวจสอบ แล้วก็บอกว่า ถ้าไม่เปิดเผยรายงานของบริษัทไพรซ์ วอเตอร์ เฮาส์ ไอ.เอ็ม.เอฟ. จะไม่ร่วมโครงการอะไรกับรัฐบาลอินโดนีเซียต่อไป ธนาคารโลกด้วย นั่นแสดงให้เห็นว่าบริษัทไพรซ์ วอเตอร์ เฮาส์ มีความน่าเชื่อถือไปทั่วโลก ขณะนั้นท่านมาพูดจนกลายเป็นว่าไพรซ์ วอเตอร์ เฮาส์ เชื่อถือไม่ได้³⁶¹

นอกจากการไม่ตอบแล้ว การตอบแบบไม่ตรง ไม่ครบ หรือการเบี่ยงประเด็น จึงเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ฟังตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับ “ความจริง” ที่นักการเมืองนั้นๆ นำเสนอ

3. การชี้แจงด้วยการทำลายความน่าเชื่อถือของฝ่ายที่ตั้งข้อกล่าวหา กลวิธีนี้ก็เช่นเดียวกันกับกลวิธีสองข้อแรกที่ยกกันมากที่สุดในการอภิปรายไม่ว่างใจ จนกระทั่งนักการเมืองกันเองต้องออกปาก เช่น ในการอภิปรายไม่ว่างใจรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ระหว่างวันที่ 18-20 กรกฎาคม 2533 นายอุทัย พิมพ์ใจชน ถึงกับต้องขึ้นมาชี้แจงกับประธานในที่ประชุมว่า

เรื่องทั้งหมดที่มันเกิด ก็เนื่องจากว่าทางสมาชิกนี้ได้ตั้งข้อกล่าวหารัฐมนตรีทำประพฤตินิชอบ หรือว่าประพฤติไม่เหมาะสม ไม่น่าไว้วางใจ ก็เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรี ครับ จะต้องมาตอบว่า การกระทำทั้งหมดนั้นนะ กระทำไปด้วยความชอบ และก็น่าไว้วางใจ เท่านั้น มันก็จะจบครับ สำหรับด้านรัฐมนตรี ไม่มีหน้าที่จะต้องมาบอกว่า สมาชิกเองก็ไม่น่าไว้วางใจ เรื่องของสมาชิก เป็นเรื่องของชาวบ้านเขา ที่จะต้องไปวินิจฉัยตอนเลือกตั้งลงคะแนนกัน หรือเอาไว้ออนสมาชิกคนนั้นไปเป็นรัฐมนตรี³⁶²

และในการอภิปรายไม่ว่างใจรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี ชวน หลีกภัย ระหว่างวันที่ 15-20 ธันวาคม 2542 นายอดิศร เพียงเกษ ก็ต้องลุกขึ้นมากล่าวในทำนองเดียวกันว่า

วาระนี้คือการยื่นญัตติเปิดอภิปรายไม่ว่างใจรัฐมนตรีทั้งคณะ ท่านประธานต้องเข้าใจว่าเป็นฝ่ายพวกผมอภิปรายพวกท่าน ไม่ใช่ให้ฝ่ายพวกท่าน มาอภิปรายพวกผม ท่านนายกรัฐมนตรี ได้อภิปรายในสภาไว้ครับ ชัดเจน เมื่อท่านเป็นผู้นำฝ่ายค้าน ว่า การทำหน้าที่ตรวจสอบเป็นเรื่องของฝ่ายค้าน มีในวาระการประชุมเรียบร้อยแล้วครับ อย่าทำให้กติกา

ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจเกิดขึ้น เป็นธรรมเนียมที่ไม่ดีครับ ต้องปฏิรูปทางการเมือง ไม่ใช่ฝ่ายท่านมาอภิปรายฝ่ายผม เสียเวลาครับ³⁶³

ส่วนคำอภิปรายของนายปิยณัฐ วัชรภรณ์ ในการอภิปรายไม่ไว้วางใจคราวเดียวกัน อาจสะท้อนให้เห็นถึงเหตุผลที่ว่าทำไมกลวิธีการชี้แจงข้อกล่าวหาด้วยการโจมตีผู้ตั้งข้อกล่าวหา จึงกลายเป็นกลวิธียอดนิยมในหมู่นักการเมืองไทย ดังคำอภิปรายตอนหนึ่งว่า

พฤติกรรมของรัฐบาลในการโต้ตอบชี้แจงข้อกล่าวหาของผู้เสนอญัตติฝ่ายค้าน ดูเหมือนว่าจะอบรมสั่งสอนกันมาว่า การชี้แจงนั้น ต้องทำลายความเชื่อถือของผู้อภิปราย ทุกคนจะมีเหตุไม่ควรเชื่อถือ เพราะเหตุว่าประเพณีปฏิบัติในอดีตเอาไว้มิได้³⁶⁴

สำหรับสาธารณชนแล้ว การโจมตีผู้ตั้งข้อครหาหรือตั้งคำถาม แทนที่จะตอบข้อกล่าวหาดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเครื่องบ่งชี้ว่า “ความจริง” ในกรณีนั้น คือสิ่งที่ผู้ควรจะทำหน้าที่ตอบ ไม่ประสงค์จะเอ่ยถึง หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นเพราะผู้ตอบไม่มีความเชื่อมั่นพอว่าผู้ฟังจะยอมรับเหตุผลหรือคำชี้แจงของตน นอกเสียจากว่าจะได้ทำลายความน่าเชื่อถือของผู้ถามไปด้วยพร้อมๆ กัน หรือไม่เช่นนั้นเราก็จะต้องเชื่อตาม ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง ที่อธิบายว่า เหตุผลของนักการเมืองฝ่ายรัฐบาล ในการโจมตีนักการเมืองฝ่ายค้านที่ตั้งข้อกล่าวหาในการอภิปรายไม่ไว้วางใจว่า เป็นเพราะ

ผมจะเรียนตรงนี้นะครับว่า การอภิปรายครั้งนี้ไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ ท่านประธานที่เคารพครับ เป็นการไม่ไว้วางใจรัฐบาลทั้งคณะ ฝ่ายค้านก็บอกว่าจะให้รัฐบาลชุดนี้นี้ออกไป แล้วฝ่ายค้านก็จะมาเป็นรัฐบาลแทน ผมก็มีความจำเป็นที่จะต้องสอบถามประเพณีของคนที่จะมาเป็นรัฐบาลแทน ก็เลยบอกกลับไปว่า ฝ่ายค้านบางท่านมีความประพฤติดังนี้³⁶⁵

อย่างไรก็ตาม ถึงผู้ฟังจะพอสามารถบอกได้ว่า กลวิธีการไม่ตอบคำถาม การตอบไม่ตรง ไม่ครบคำถาม หรือมีการเปลี่ยนประเด็นคำถาม หรือใช้วิธีการโจมตีผู้ถาม เหล่านี้สื่อเจตนาว่า นักการเมืองพยายามจะเลี่ยง “ความจริง” ในข้อหา หรือในคำถามนั้นๆ แต่นี่ก็มิได้หมายความว่า สาธารณชนโดยทั่วไปจะสามารถบอกได้โดยง่ายว่า แม้ในสิ่งที่นักการเมืองดูเหมือนว่าเต็มใจที่จะตอบจะชี้แจงกันนั้น มี “ความจริง” อยู่มากน้อยสักเพียงไร เพราะเป็นเรื่องปกติมากที่ “ความจริง” ของนักการเมืองมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไปนั้นจะขัดกัน ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจแต่อย่างใด ที่กรณีทะเลาะข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเป็นราว เป็นเรื่องอื้อฉาวขึ้นมาตั้งแต่ปี 2524 จะยังคงถูกหยิบยกมากล่าวหากันอีก แม้ในปี 2536 ซึ่งเป็นเวลา 12 ปี ให้หลังมาแล้วก็ตาม³⁶⁶

อันที่จริงแล้ว อาจกล่าวได้ว่า トラบเท่าที่การเมืองในทางปฏิบัติยังคงเป็นเรื่องของคนไม่กี่คนที่มีส่วนในการตัดสินใจ โดยที่คนหมู่มากไม่มีโอกาสได้รับรู้เห็นด้วยแล้ว เมื่อนั้น “ความจริง”

ของอะไรก็ตามที่นักการเมืองเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ก็มีโอกาสมาก ที่จะมีมากกว่าหนึ่งชุด และอาจเป็นสองชุดหรือสามชุดขึ้นไป ที่ขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงก็เป็นได้ และเมื่อพิจารณาเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบและกระบวนการทั้งหมดของการอภิปรายไม่ไว้วางใจในปัจจุบัน ได้กลายเป็นช่องทางให้นักการเมืองได้ปราศรัยหาเสียงออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ไปสู่ประชาชน คนดูคนฟังทั่วประเทศด้วยแล้ว ก็ยังมีโอกาสมากขึ้นที่ “ความจริง” มากกว่าหนึ่งชุดขึ้นไปจะถูกตอกย้ำสู่ความรู้สึกของประชาชน ไม่เว้นแม้แต่เรื่องที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และเป็นเรื่องที่ดูใกล้ตัวเป็นอย่างมากก็ตาม เช่นในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ขณะเป็นหัวหน้าพรรคเสรีธรรม ได้อภิปรายตอนหนึ่งว่า เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ช่วง 17-22 พฤษภาคม 2535 นั้น สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งมาจากการที่นายบรรหาร “บิดพลิ้วระบดสัตย์” ไม่ยอมรับมติข้อตกลงที่หัวหน้าพรรคการเมืองต่างๆ ได้มาประชุมตกลงกันแล้ว ตามคำเชิญของนายอาทิตย์ ในฐานะประธานสภาผู้แทนราษฎร ในเรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญ แต่แล้ว นายมนตรี พงษ์พานิช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งก็มีส่วนร่วมอยู่ในเหตุการณ์ด้วย กลับอภิปรายได้ตอบว่า นายอาทิตย์เองเป็นคนที่ทำให้เหตุการณ์สับสน เพราะอยากได้หน้า อยากมีบทบาท ด้วยการเรียกประชุมหัวหน้าพรรคการเมืองต่างๆ ก่อนกำหนด ที่บรรดาหัวหน้าพรรคทั้งหลายได้นัดหมายกันล่วงหน้าไว้แล้วว่าจะแก้ไขรัฐธรรมนูญ ยกเว้นประเด็นว่า นายกรัฐมนตรีต้องมาจากการเลือกตั้ง ซึ่งต้องรอพิจารณาเรื่องบทเฉพาะกาลเสียก่อน ทำให้ไม่มีหัวหน้าพรรคการเมืองมาประชุมอย่างพร้อมเพรียง จนเกิดภาพว่าพรรคร่วมรัฐบาลในขณะนั้น ไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ตามคำเรียกร้องของผู้ประท้วงเรียกร้องประชาธิปไตย และในที่สุดเหตุการณ์จึงบานปลายออกไปเป็นการนองเลือด ทั้งนี้เป็นเพราะนายอาทิตย์ผิดหวังที่ไม่ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ หรืออาจเพราะมีความไม่พอใจนักการเมืองบางคนในขณะนั้นเป็นการส่วนตัว โดยในการอภิปรายครั้งนั้น นายมนตรีได้นำเอาหลักฐานเอกสารลายมือพร้อมลายเซ็นของนายอาทิตย์มาประกอบด้วย โดยกล่าวไว้ตอนหนึ่งถึงเหตุผลในการอภิปรายในเรื่องนี้ว่า “เพื่ออยากจะชี้แจงให้ท่านผู้แทนราษฎรที่เพิ่งอาจจะเข้ามาใหม่ หรือพี่น้องประชาชนทั่วประเทศ จะได้ทราบกันเสียที่ว่า จุดพลุที่พลุขึ้นมาจริงๆ เพราะใคร”³⁶⁷ ต่อข้อกล่าวหาที่ถูกโต้กลับมานายอาทิตย์ได้ปฏิเสธว่าตนไม่ได้ทำอะไรไปโดยพลการ แต่ได้ทำไปหลังจากที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องด้วยแล้ว แต่ในเรื่องนี้ นายสมิคร สุนทรวาท ซึ่งอยู่ในเหตุการณ์ด้วย ได้ออกมายืนยัน “ความจริง” ของสิ่งที่นายมนตรีได้อภิปรายไป โดยมีนายสุวิทย์ คุณกิตติ สนับสนุน จนในที่สุด นายปิยนัฐ วัชรภรณ์ ก็เปิดประเด็นใหม่ทางประวัติศาสตร์ ช้อนขึ้นมาอีกว่า หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬแล้ว นายอาทิตย์ ในฐานะประธานสภาผู้แทนราษฎร ได้เจตนา “หลอกหลวง” ให้หัวหน้าพรรคการเมืองทั้งหลายที่เกี่ยวข้องในขณะนั้น หลงเชื่อจนวินาทีสุดท้ายว่าจะเสนอชื่อ พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ เป็นนายก

รัฐมนตรีอย่างแน่นอน แต่กลับพลิกเสนอให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี แล้วพยายามพูดให้เข้าใจกันว่า "มีการเปลี่ยนแปลงจากทางในวัง" ทั้งๆ ที่ตามความเป็นจริงแล้ว นายอาทิตย์ ได้ทาบทามนายอานันท์ ก่อนวันเสนอชื่อ สองสามวันมาแล้ว ดังคำอภิปรายของนายปิยะณัฐ ตอนนั้นว่า

ท่านประธานสภาขณะนั้นคือหัวหน้าพรรคเสรีธรรมขณะนี้ได้ยืนยันว่า ในนาทีสุดท้ายจะเสนอ ชื่อพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ แต่ว่าเมื่อรายชื่อนายกรัฐมนตรีออกมาแล้วปรากฏว่าเป็นคุณอานันท์ ปันยารชุน ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎรขณะนั้น คือหัวหน้าพรรคเสรีธรรมขณะนี้ ได้พยายามทำให้สาธารณชนได้เข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นมาจากบุคคลอื่น แต่ภายหลังต่อมาผมได้ยินคำพูดด้วยหูของผมเอง จากคำพูดของท่านอานันท์ ปันยารชุน ผมจำไม่ได้ว่าท่านพูดในสภาแห่งนี้ หรือพูดในเวทีไหน แต่จำได้ ชัดเจน ท่านบอกว่า ก่อนท่านจะรับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ดอกเตอร์อาทิตย์ อุไรรัตน์ ได้ทาบทามท่านมาล่วงหน้าแล้ว 2-3 วัน ซึ่งท่านก็ยังไม่ได้รับปากรับคำ เพราะฉะนั้น แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงว่า แท้ที่จริงแล้ว การเปลี่ยนแปลง หาได้เกิดจากบุคคลอื่นไม่ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าได้มีการทาบทามคุณอานันท์ ปันยารชุนเอาไว้ก่อน³⁶⁸

ในเรื่องนี้ นายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฐ์ ได้สรุปว่า

กระผมขออนุญาตพูดในประเด็นเมื่อสักครู่นี้สั้นๆ เท่านั้น ท่านประธาน . . . เป็นเรื่องของการแก้ไขรัฐธรรมนูญที่ท่านรองนายก 2 ท่านได้ลุกขึ้นอภิปรายต่อสภา . . . ที่จำเป็นที่จะต้องลุกขึ้นเพราะว่าต้องการให้ประวัติศาสตร์ การบันทึกในสภานั้นครบถ้วนตามควรแก่กรณี เมื่อสักครู่ท่านรองนายก 2 ท่านได้ยืนยันตรงกันในขณะนั้น เรื่องการแก้ไขรัฐธรรมนูญว่า 5 พรรคร่วมรัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งมีท่านพลเอกสุจินดา คราประยูรเป็นนายกรัฐมนตรีนั้น ดำริจะให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ 5 ประเด็น . . . เรื่องเกิดขึ้นคือว่าเมื่อมีหลายฝ่ายร่วมกันเรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญขณะนั้น ปรากฏการณ์ต่อมา ก็คือว่ารัฐบาลในขณะนั้น . . . ไม่ยินยอมในครั้งแรก แต่ต่อมาทนกระแสการเรียกร้องไม่ไหว จึงต้องจำยอม . . . แต่ยังคงเกี่ยว ในเรื่องบทเฉพาะกาล . . . ที่ต้องให้มีบทเฉพาะกาลเพราะว่ากลัวว่าพลเอกสุจินดาจะพ้นจากตำแหน่งในทันทีที่แก้ไขรัฐธรรมนูญเสร็จ ยังต้องการให้พลเอกสุจินดาอยู่ในตำแหน่งต่อไป จนในที่สุดจึงนำมาซึ่งเหตุการณ์นองเลือดในเดือนพฤษภาคมปีซึ่งผู้คนล้มตาย ซึ่งเมื่อสักครู่ ท่านรองนายกฯบอกว่า ไม่ได้เกิดจาก 5 พรรค ไม่ได้เกิดจากรัฐบาลพลเอกสุจินดา กระผมไม่วินิจฉัยตรงนี้ ท่านประธาน ประชาชนทราบประวัติศาสตร์ดีว่า ในช่วงนั้นเกิดจากการตั้งต้นของใคร ผมกราบเรียนมาทั้งหมด เพื่อต้องการให้ประวัติศาสตร์เต็ม³⁶⁹

ปัญหาอยู่ที่ว่าประชาชนผู้ฟังการอภิปรายไม่ไว้วางใจ “รู้” ประวัติศาสตร์ในช่วงพฤษภาทมิฬ ดีพอที่จะบอกได้จริงหรือไม่ว่า “ความจริง” ทางประวัติศาสตร์ที่นักการเมืองผลักดันขึ้นมาพูดโจมตีผู้อื่นหรือยกย่องบทบาทของตนเองนั้น ของใครเป็นเรื่อง “จริง” จริงๆ อย่างในกรณีเดียวกันนี้ ปรากฏว่าในการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ระหว่างวันที่ 24-26 กันยายน 2540 ก็ได้เกิดกรณีที่นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ อภิปรายโจมตีการทำงานของรัฐบาล และพาดพิงไปถึงเรื่องวิสัยทัศน์ของนายเสนาะ เทียนทอง เกี่ยวกับเรื่องพิกัดน้ำหนักรถบรรทุก ที่จะเสนอให้เปลี่ยนจาก 21 ตัน เป็น 28 ตัน เรื่องนี้ทำให้นายเสนาะ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ลุกขึ้นมาตอบโต้ด้วยความกลับไปถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ อีกครั้ง โดยนายเสนาะได้พูดไว้ในทำนองเดียวกันกับที่นายมนตรี พงษ์พานิชเคยกล่าวไว้ก่อนหน้านี้ว่า “สิ่งที่สำคัญที่สุด ท่านพูดถึงพฤษภาทมิฬ อะไรต่างๆ มันเกิดจากใครละครับ พฤษภาทมิฬ ก็อยากจะเรียนกับท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติ ผู้แทนราษฎรใหม่ๆ เข้ามา หรือว่าพี่น้องประชาชนที่กำลังฟังอยู่”³⁷⁰ โดยนายเสนาะกล่าวหาว่านายอาทิตย์ ขณะเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรได้เรียกร้อยเงินจำนวน 200 ล้านบาทจากพลเอกสมบุญ ระหงษ์ เพื่อแลกกับการเสนอชื่อเป็นนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อไม่ได้ จึงหันไปหาคนอื่น ในที่สุด จึงปรากฏว่า มีการนำชื่อคนอื่นใส่พานขึ้นทูลเกล้าเสนอเป็นนายกรัฐมนตรี นายเสนาะย้ำว่า เพราะพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ ไม่ยอมจ่ายเงินให้ 200 ล้านบาท นายอาทิตย์เลยไปรับมาจากใครไม่รู้ ในที่สุดคนคนนั้นก็ลอยมาเป็นนายกรัฐมนตรี ปลอมให้พลอากาศเอกสมบุญใส่ชุดขาวรอเก้อที่บ้าน และเมื่อคนคนนั้นได้เป็นนายกฯจากการเสียเงิน ก็เลยถอนทุนคืนโดยการขายโรงกลั่น เขาโรงกลั่นเข้าตลาดหุ้นในสมัยที่นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อข้อกล่าวหานี้ นายอาทิตย์ได้ชี้แจงว่า

เมื่อที่ท่านพูดประเด็นอะไร ซึ่งผมเกิดมา ยังไม่ได้ยินเลย ท่านบอกว่าผมได้ไปเรียกร้อย 200 ล้าน เพื่อจะเสนอชื่อพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ เป็นความเท็จครับ เท็จอย่างชนิดที่เรียกว่า ผมไม่เชื่อ ไม่นึกเลยว่า ท่านเสนาบดี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทย มท.1 ของรัฐบาลท่านพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จะพูดจาย่างนี้ กระผมรู้อย่างหนึ่งว่า ท่านโกธรมผม เป็นศัตรูถาวร เพราะผมไม่เสนอชื่อพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ ผมเสนอชื่อ คุณอานันท์ ปันยารชุน มันจะผิด มันจะถูกอย่างไร ขอให้พี่น้องประชาชนทั่วประเทศ เป็นผู้ตัดสินครับ ผมได้ทำไปแล้ว เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทย³⁷¹

จะเห็นได้ว่า ในขณะที่ประชาชนอาจตัดสินได้ว่า การเลือกเสนอนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น นายอาทิตย์ตัดสินใจ ถูก หรือ ผิด อย่างไร เพราะนี่เป็นเรื่องของความเห็น ว่าประเทศไทยได้ประโยชน์หรือไม่ แต่ในเรื่องของข้อเท็จจริง ว่ามีการเรียกร้อยเงินกันจริงหรือไม่ (ตามข้อกล่าวหาของนายเสนาะ เทียนทอง) มีการจงใจหลอกลวงหัวหน้าพรรคการเมืองอื่นๆ ว่า

จะเสนอชื่อพลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ เป็นนายกรัฐมนตรีมาโดยตลอดหรือไม่ (ตามข้อกล่าวหาของนายปิยะณัฐ วัชรภรณ์) และนายอาทิตย์เองเป็นคนที่ทำให้เหตุการณ์ลี้บสนจนในที่สุดทำให้เหตุการณ์บานปลายออกไป (ตามข้อกล่าวหาของนายมนตรี พงษ์พานิช) จริงหรือไม่ นั่น คงเป็นเรื่องยากที่จะให้ประชาชนตัดสินในเรื่องที่ตนมิได้อยู่ร่วมเหตุการณ์ด้วย เพราะถ้าจะว่าไปแล้ว น่าจะต้องมีนักการเมืองคนใดคนหนึ่งพูดเท็จ หรือพูดความจริงไม่ครบเกี่ยวกับเหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งอย่างแน่นอน³⁷² เพราะฉะนั้น แม้ในส่วนที่ดูเหมือนว่าจะจะเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ที่ไม่น่าจะเข้าใจได้ยากนัก ก็ยังมีปัญหาเกิดขึ้นว่า คำอธิบายชี้แจงที่ขัดกันของนักการเมืองนั้น ของใครจะ "จริง" ยิ่งกว่ากัน ยิ่งถ้าเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เช่น เรื่องสาเหตุและวิธีแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ หรือเป็นเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม อย่างเช่นข้อกล่าวหาว่าผู้นำชาติ "วิสัยทัศน์" ด้วยแล้ว ก็ยิ่งน่ากลัวว่าการที่นักการเมืองนิยมพูดว่า ให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสิน "ความจริง" นั้น จริงๆ แล้ว หมายความว่าอย่างไรกันแน่

อย่างไรก็ตาม นอกจากกลวิธีอันหลากหลายของนักการเมืองในการจัดการกับ "ความจริง" ที่ยากต่อการที่สาธารณชนจะจับได้ไล่ทัน แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่ดูเหมือนว่าสาธารณชนจะไม่ตั้งข้อสงสัยมากนักแล้ว ปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งที่ดูเหมือนว่าจะทำให้เป็นเรื่องยากยิ่งขึ้นสำหรับสาธารณชนที่จะเข้าใจกลไกการจัดการกับ "ความจริง" ที่นักการเมืองนำเสนอ ยังอยู่ที่การที่ตัวนักการเมืองเองอาจจะมีความเข้าใจ "ความเป็นจริง" ของสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ตรงกับที่สื่อมวลชน หรือสาธารณชนโดยทั่วไป เข้าใจอีกด้วย นี่เป็นเรื่องของความยากลำบากในการเข้าใจกลวิธีการจัดการกับ "ความจริง" ของนักการเมืองอีกระดับหนึ่ง ตัวอย่างที่ดีที่สุดของกรณี ที่ว่านี้ น่าจะได้แก่คำปราศรัยของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ที่กล่าวแก่ประชาชนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 18 เมษายน 2538 เพราะในขณะนั้นหนังสือพิมพ์พิมพ์ว่า นั่นเป็นการ "ปลุกระดม" หรือ "ปลุกม็อบ"³⁷³ แต่ในเรื่องเดียวกันนี้ นายสุเทพได้กล่าวปฏิเสธ ระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจนายบรรหาร ศิลปอาชา ระหว่างวันที่ 18-20 กันยายน 2539 ว่า "ผมไม่ได้เป็นตัวการไปปลุกระดมประชาชน"

"ความจริง" ในเรื่องนี้เป็นอย่างไร อาจพิจารณาได้จาก การเปรียบเทียบคำปราศรัยของนายสุเทพเอง กับสิ่งที่นายสุเทพกล่าวในภายหลัง ดังต่อไปนี้

แต่พี่น้องทั้งหลายครับ ถ้าพวกเราไม่เริ่มลงมือต่อสู้ตั้งแต่วันนี้ พี่น้องจะไปหวังว่า พรรคการเมือง นักการเมือง จะสู้อย่างเต็มที่เพื่อให้พี่น้องได้รับเอกสารสิทธิ อย่าหวัง ไม่มีความหวังแล้ว เพราะผมตายเป็นตัวอย่างให้นักการเมืองอื่นเขาเห็นเสียแล้ว (มีเสียงตบมือ)
พวกมันรวมกันฆ่าผมทางการเมืองแล้ว มันจะมีนักการเมืองหน้าไหนกล้าตายอีก
อนาคตใคร ใครก็รักทั้งนั้น เป็นผู้แทนก็อยากเป็นรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีก็อยากเป็น
นายกฯ ให้กูมาตายเพื่อประชาชน กูไม่เอา นี่คือสัจธรรม วันนี้ผมเป็นศพเดินตาม

ถนนอยู่ในกรุงเทพฯ เดินไปตรงไหนมันชี้ให้คนดู ว่านั่นแหละไอ้เทพเทือก นี่แหละเขาว่าคนที่ปล้นแผ่นดิน ผมเดินพบคนแบบนี้ทุกวัน พี่น้อง ไม่มีนักการเมืองหน้าไหนกล้าแล้ว อย่างดีก็ทำลอยตัว แบบๆ เรื่องนี้ผมไม่รู้ ไม่มีความเห็น ไม่มีแล้ว พี่น้องทั้งหลายเล่นตามกระแสกันหมดแล้ว เพราะฉะนั้น วันนี้ เวลานี้ เป็นหน้าที่ของพี่น้องทั้งหลายที่จะต้องลุกขึ้นมาสู้ด้วยตัวเอง ผมเสียใจ ที่ต้องพูดคำนี้ ผมเป็นนักการเมืองตามวิถีทางรัฐสภา ผมควรจะเชื่อมั่นต่อการต่อสู้ในแนวทางรัฐสภา ผมควรจะไว้ใจเพื่อนผู้แทนด้วยกัน หรือไว้ใจพรรคการเมืองด้วยกัน แต่เมื่อความจริงมันปรากฏออกมาอย่างนี้ ผมจะต้องกล้าบอกพี่น้องว่า ลุกขึ้นครับ พี่น้อง พ่อลุง แม่ป้า พ่อเฒ่า แม่เฒ่าทั้งหลาย ถ้าคุณอยากให้ที่ดินนี้ คุณได้เป็นเจ้าของ อยากให้ลูกหลานของคุณมีโอกาสมีชื่ออยู่ในสารบัญชทะเบียนที่ดิน ในฐานะเจ้าของแผ่นดินไทย ลุกขึ้นครับ ต้องไปสู้เอง เขา กำลังก่อขบวนการอยู่ จะเดินมาชุมนุมที่กรุงเทพฯ เพื่อพิสูจน์ว่าเรื่อง ส.ป.ก. 4-01 ที่ผมทำ ที่รัฐบาลทำ ผิดทั้งนั้น พยายามที่จะผลักดันเอาผมขึ้นศาล พยายามที่จะให้ผมต้องมาคุกเขา สารภาพผิด ถึงชาติหน้า ผมก็ไม่ทำ พยายามที่จะให้นายกฯ ชวนผิดให้บัดสี ให้ลาออก ซึ่งผมก็ไม่เห็นด้วย ที่นายกฯ ชวน จะต้องถูกไล่ออก เพราะพวกก๊วยชั่งถนพวกนั้น พี่น้องทั้งหลายครับ แต่ว่าเราไม่มีทางสู้กับพลังนอกสภาได้ คนอย่างผม ลุกขึ้นอภิปรายในสภา ผมไม่เคยกลัวใคร แต่ว่าที่กรุงเทพฯ ผมไม่มีญาติพี่น้อง ผมไม่มีเพื่อนในกรุงเทพฯ ผมไม่มีเพื่อนที่จะช่วยชุมนุมเดินขบวน ผมไม่เคยสร้างกระแสอย่างนี้ พวกเราทั้งหลาย ไม่ว่าจะอยู่ในจังหวัดไหน อำเภอไหน ตำบลไหน ถึงเวลา ที่พี่น้องต้องรับผิดชอบต่อสื่อนัดหมาย ไม่ว่าลูกจะเรียนที่ ว.ค. รามคำแหง จุฬาฯ ธรรมศาสตร์ บอกกันว่าวันนี้ พ่อแม่มีเดือดร้อนแล้ว ไล่ไข่มุ้ยเสีย พ่อแม่มีจะถูกปล้นแล้ว แผ่นดินที่พยายามจะสร้างมา เพื่อให้พวกมีง มาวันนี้ เขาตัดสินใจแล้ว เพราะกูขายน้ำชาด้วย ทำสวนด้วย เขาไม่ถือว่ากูเป็นเกษตรกร เขาไม่ให้เสียแล้ว เพราะกูต้องซ่อมมอเตอร์ไซด์ เพื่อเอาเงินมาจ้างเขาทำสวน แต่วันนี้เขาไม่ให้ กูเป็นครูเกษียณอายุ อุดส่าห์กู้เงิน สหกรณ์ ถอนสวนพองลุด กฤษฎีกาก็ตีความว่า กูไม่ใช่เกษตรกรเสียแล้ว พี่น้องทั้งหลายครับ บอกกับลูกหลานทั้งหลายว่า อย่าไปหลงเพลินกับกระแส กลับมาหาพ่อแม่ได้แล้ว ผมบอกกับพี่น้องจริงๆ ผมไม่อยากอ้อมค้อม ไม่บัดสี ผมชวนพี่น้องเข้ากรุงเทพฯ ผมชวนพี่น้องทั้งหลายไปกรุงเทพฯ เราอย่าไปแค่นึกคน ไปเป็นแสน ยึดถนนราชดำเนิน ยึดพระบรมรูปทรงม้าทั้งลาน แล้วขึ้นเวทีพูด อย่างที่เราพูดกันวันนี้ พี่น้องพูดอยู่ตรงนี้ ไม่มีใครอยู่ที่ กทม. ได้ยิน อ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐก็ไม่เห็น ทิวช่อง 5 ช่อง 3 ช่อง 9 ช่อง 11 เผลอๆ ก็ออกแค่นิดเดียว บอกว่าพวกเรามาแค่ 500 หรือ 200 คน ถ้าอยากชนะต้องไปกรุงเทพฯ ไปเป็นแสนคนเป็นอย่างน้อย ถ้าไปอย่างนี้ถึงจะชนะ และต้องไปเอง อย่าให้ใครเขาต้องเอารถไปรับ เอาหม้อ เอาข้าวสารไปหุงกินกันเองตามข้างถนน

เตรียมการให้พร้อม ตำบลนี้ใครเป็นคนจัดการเรื่องอาหาร ตำบลนี้ใครเป็นคนดูแล เรื่อง น้ำท่า ธรน้ำยมเขาไปจากนี้ ไปกันอย่างไรเลย ถ้าไปกันอย่างไรถึงจะชนะ ถ้า ฟืน้องไม่ไป ไม่มีทางที่จะได้ สปก. ไม่มีหน้าไหนกล้าพอแล้ว กลัวทั้งนั้น กลัวกระแส กลัวถูก ต่ำ ไม่อยากตายแบบที่สุเทพตาย ถ้าฟืน้องไม่ไป เผลออๆ นายกขวนฯ ของฟืน้องต้อง หลุดไปด้วย เพราะพวกมันไม่รู้พูดอะไร ใ้บ่ารุง หมอเหวง หมอสันต์ มันก้อมือบแล้ว ทั้ง ส.ศิวรักษ์ ฉลาดนั้นไม่ต้องพูดถึง มันเชี่ยวชาญวันอยู่แล้ว ผมตัดสินใจแล้วว่าผมทำไม่ ผิด ถ้าผมจะต้องชวนฟืน้องที่อยู่ในเขตป่าสงวนเข้ากรุงเทพฯ เพราะพวกมันก็ชวน คนมาไล่ขายกะเหมือนกัน เราจะเอานายกะ ไปไว้ที่ไหน คุณป้าคนหนึ่งที่นั่งอยู่ข้าง ผมบอกว่าแกจะชวน พวกเราหามฉลาดไปไว้ในกรงเสือที่เขาดิน ก็ตามใจ ผมว่าไม่ได้ ฟืน้องอย่าไปหวังกับ ส.ส. คุณรู้ไหมผมขึ้นเวทีวันนี้ มันไปเขียนว่าผมฉิบหายหมดเลย เมาแล้ว แต่ว่าผมไม่มีอะไรสูญเสียมากกว่านี้ เพราะตลอดเวลาที่ทำกับผมมา 5-6 เดือน มัน ทำกับผมมากที่สุดแล้ว (คำปราศรัยของนายสุเทพ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี **สยามโพสท์** 19 เมษายน 2538)

อีกประมาณหนึ่งเดือนให้หลัง นายสุเทพจะกล่าวถึงคำปราศรัยของตนในครั้งนั้นต่อ สภาผู้แทนราษฎรว่า

กระผมกราบเรียนว่า สำหรับฟืน้องประชาชนหลายคนในกรุงเทพฯ ที่เป็นห่วงเป็นใยว่า ผมจะเป็นตัวการชักชวนมือบมาชนกับมือบอะไรอย่างที่ไม่ประโคนข้าว ไม่เป็นความจริง ผมไม่ต้องการให้เกิดความยุ่งยากในบ้านเมือง เขาจะชุมนุมกัน เป็นสิทธิ ของประชาชน เขาทำได้ มีประโยคเดียวที่ผมพูดจากับประชาชน คือเขาบอกว่าเขาอยากจะแสดงให้ คนทั้งหลาย ได้รู้สึกว่าเขาเดือดร้อน ข้อเท็จจริงคือ เขาที่ได้รับผลพวงจากเรื่องนี้มี จำนวนมากมาย แต่ทำไมไม่เห็นใจบ้าง ผมบอกว่าถ้าคุณแสดงกันแค่เป็นร้อยเป็น พัน คนไม่เห็นหรอก ต้องเป็นแสนคนถึงจะได้รู้สึกว่าเป็นเรื่องใหญ่ นี่พูดตามความเป็นจริง (คำอภิปรายของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ ในสภาผู้แทนราษฎร 17 พ.ค. 2538)

จะเห็นได้ว่า ในทางปฏิบัตินั้น ย่อมเป็นไปได้ยาก หรือเกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะมีใคร (แม้แต่สื่อมวลชน) นำเอาตัวเนื้อคำอภิปรายแท้ๆ ของนายสุเทพเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2538 กับ สิ่งที่นายสุเทพอภิปรายในสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2538 มาเปรียบเทียบกัน เพื่อ วิเคราะห์ว่า คำอภิปรายของนายสุเทพในสภา มีความเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน อันที่จริงแล้ว คงมี แต่นายสุเทพเท่านั้นที่รู้ดีที่สุดว่าคำปราศรัยของตนที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นการ "ปลุกระดม" หรือไม่ ในกรณีนี้ ถ้านายสุเทพเชื่อด้วยความสัตย์จริงว่าคำปราศรัยของตนไม่ใช่การปลุกระดม ก็เท่ากับ ว่ามาตรฐานของนายสุเทพว่าคำพูดอย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นการปลุกระดม แตกต่างจากความเข้าใจ ของสื่อมวลชนและสาธารณชนโดยทั่วไปอยู่ค่อนข้างจะมาก เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะกลวิธีในการจัดการ

“ความจริง” ของนักการเมืองจะเป็นอย่างไร จะเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถมองเห็นทะลุปรุโปร่งเข้าไปถึงความตั้งใจของนักการเมืองในกรณีเฉพาะนั้นๆ หรือไม่ อย่างไร ก็ยังอาจมีปัญหาคืบต่อไปได้อีกว่า สุดท้ายแล้ว การตีความว่า “ความจริง” ของสถานการณ์เฉพาะระหว่างนักการเมืองและสาธารณชน ก็ยังอาจไม่ตรงกันได้อีกด้วย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ว่า สุดท้ายแล้ว ความเป็นจริงทางการเมืองจะยังคงเป็นเรื่องที่ไม่มีความจริงเพียงหนึ่งเดียวต่อไป เพราะมันจะยังคงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอยู่กับอัตวิสัยของแต่ละคน คือขึ้นอยู่กับว่าจะเลือกเชื่ออย่างไร และจะเป็นเรื่องที่ทำได้อย่างมากที่สุดก็แค่การเทียบเคียงกันเท่านั้น

บทที่ 6

สรุป

โดยสรุป คงจะเป็นการไม่เกินไปนัก ถ้าจะกล่าวว่า สภาพความเป็นจริงของสังคมไทยโดยรวมมีส่วนอย่างมากในการทำให้อกสวิธในการจัดการกับข้อกล่าวหาต่างๆ ของนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอื้อฉาวนอกสภาหรือในกรณีการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภานั้น เป็นกลวิธีที่หลากหลายที่นักการเมืองทั้งหลายยึดปฏิบัติเหมือนกัน และน่าจะอยู่เหนือวิสัยของประชาชนพลเมืองธรรมดาทั่วๆ ไปที่จะจับได้ไล่ทันว่า “ความจริง” ในเรื่องนี้นักการเมืองทั้งหลายนำมาพูดกันนั้น เป็น “ความจริง” แบบไหนและอยู่ที่ไหนกันแน่ ยิ่งนักการเมืองจำนวนมากได้เรียนรู้และถือเป็นกลวิธีหลักที่จะพูดเสริมคำแก้ตัว หรือคำอธิบายให้เหตุผลของนักการเมืองด้วยกัน อย่างเหนียวแน่นด้วยแล้ว ก็เป็นเรื่องยากที่จะคาดหวังว่า ผู้คนโดยปกติจะตระหนักว่า “ความจริง” มีอยู่หลายชุดหรือใส่ใจเรื่องของการเมืองจนถึงขนาดพยายามสอดส่องหาว่า “ความจริง” แต่ละชุดที่นักการเมืองนำเสนอ นั้น มีความเป็นจริงมากน้อยแค่ไหน ในเรื่องนี้ บางทีอาจมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกฎกติกา หรือระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาขึ้นเสียใหม่ เพื่อให้การอภิปรายในสภาเป็นไปเพื่อการเข้าถึง หรือการเปิดเผย “ความจริง” ยิ่งกว่าที่จะเป็นไปเพื่อการรักษาความสงบเรียบร้อยของการประชุมเพียงอย่างเดียว เพราะอย่างที่ได้เห็นมาแล้ว คำถามเรื่องข้อกล่าวหาที่มากจนเกินไปโดยฝ่ายค้าน และโอกาสที่จะมีการขัดจังหวะอย่างไม่สมควร โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของทั้งสองฝ่าย ได้กลายเป็นแบบปฏิบัติที่ปกติธรรมดาของการประชุมสภาไปเสียแล้ว ยิ่งการบังคับใช้กฎข้อบังคับแทบจะไม่มีผลในทางปฏิบัติ กล่าวคือผู้ทำหน้าที่เป็นประธานของที่ประชุม ไม่สามารถควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามข้อบังคับได้แล้ว ก็ยิ่งทำให้บรรยากาศโดยรวมของการอภิปรายไม่ไว้วางใจ นอกจากจะรกรุงรังไปด้วยการอภิปรายและการขัดจังหวะที่ไร้ประโยชน์แล้ว ยังเป็นแค่การ “ปราศรัยหาเสียง” ที่ไม่คำนึงถึงเป้าหมายของการหาความจริงให้ปรากฏอีกด้วย และที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่ง น่าจะได้แก่ความจริงที่ว่า แบบปฏิบัติที่ให้ความสำคัญน้อยมากกับการแสวงหา “ความจริง” เช่นว่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่นักการเมืองทุกระดับนำมาประพฤติปฏิบัติเหมือนกันหมด ไม่ว่าจะเป็น ส.ส. สมัยแรก หรือ ส.ส. หลายสมัย นักการเมืองระดับเลขาธิการพรรคเก่าแก่ หรือแม้แต่คนระดับหัวหน้าพรรค หรือคนระดับนายกรัฐมนตรี

จริงอยู่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ทำให้ยากขึ้นที่จะเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจตัวนายกรัฐมนตรี เช่นการกำหนดให้ต้องให้เสียง ส.ส. ไม่น้อยกว่าสองในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด รวมทั้งต้องเสนอชื่อผู้สมควรเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไปด้วยพร้อมกันตลอดจนข้อกำหนดไม่ให้ ส.ส. ฝ่ายค้านเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรี

ได้อีกตลอดสมัยประชุม หากฝ่ายค้านแพ้เสียงในญัตติดังกล่าว สิ่งเหล่านี้อาจทำให้การอภิปรายไม่ไว้วางใจในอนาคต เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นบ้าง แต่ถ้าความสำเร็จของระบบประชาธิปไตยส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพและธรรมชาติของการถกเถียงโต้แย้งที่เกิดขึ้นระหว่างนักการเมืองด้วยกัน ระหว่างกลุ่มหรือบุคคลต่างๆ ภายในระบบการเมืองเดียวกันแล้ว ย่อมหมายความว่า คุณภาพของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการตรวจสอบความรับผิดชอบ ของนักการเมืองจะต้องเข้มแข็งกว่าที่เป็นอยู่อีกมาก แม้แต่คุณภาพของบรรดาผู้ซึ่งออกมาเรียกร้องให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น โดยหวังว่าจะทำให้ภาพรวม ของการเมืองดีขึ้นเอง ก็คงต้องมีการปรับปรุงคุณภาพตัวเองตามไปด้วย เพราะนอกจากความไม่ไว้วางใจนักการเมืองโดยรวมแล้ว พวกเขาเหล่านั้นก็ดูไม่ต่างอะไรจากภาคประชาชนส่วนใหญ่ นั่นเอง ที่ไม่สามารถจับได้ไล่ทันนักการเมืองในเรื่อง “ความจริง” และความรับผิดชอบต่อที่จะเป็นของนักการเมืองได้

อันที่จริงแล้ว บทบาทของสื่อมวลชนที่เป็นแหล่งสำคัญที่สุดในการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองแก่ประชาชนก็ต้องเข้มข้นในการตรวจสอบติดตามนักการเมืองมากกว่าที่เป็นอยู่อีกเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม ที่สอง ที่สาม ที่สี่ ฯลฯ ให้เหมาะสมสอดคล้องแก่กาลเทศะ ในกรณีที่เป็นเรื่องข้อหาเช่นเมื่อนักการเมืองไม่ตอบคำถามที่หนึ่ง หรือตอบไม่ตรงคำถาม หรือเลี่ยงหรือเปลี่ยนคำถาม ฯลฯ รวมไปถึงการตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ขัดแย้งกันในการนำเสนอของนักการเมือง ตลอดจนการประเมินมาตรฐาน “ความจริง” ของนักการเมืองที่จะแตกต่างออกไปจากของสาธารณชน โดยทั่วไปในกรณีของการอภิปรายไม่ไว้วางใจในสภาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อที่จะทำให้สังคมไทยตระหนักว่า สิ่งที่ควรจะปรากฏในการอภิปรายในสภา น่าจะเป็นการเสนอข้อโต้แย้งที่เป็นเหตุเป็นผล โดยฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ของการเปรียบเทียบหาจุดอ่อนจุดแข็งในเชิงนโยบายของ “ความจริง” อย่างน้อย 2 ชุดขึ้นไป มากกว่าที่จะเป็นแค่ลีลาและการเล่าเรื่องของตัวบุคคลต่างๆ เพราะยิ่งการอภิปรายในสภา มีแนวโน้มที่จะเป็นการ “ปราศรัยหาเสียง” ของนักการเมืองมากยิ่งขึ้นเท่าไร ก็ดูจะยิ่งทำให้ลีลาการจัดการกับ “ความจริง” มีความสำคัญ และมากกว่าตัวเนื้อหาสาระของ “ความจริง” มากยิ่งขึ้นเท่านั้น เพราะในการปราศรัยหาเสียงนั้น ผู้พูดมุ่งที่จะพูดในสิ่งที่ผู้ฟังอยากฟัง มากกว่าที่จะเป็นสิ่งที่ผู้ฟังควรจะรับรู้อยู่แล้ว “ความจริง” ของเรื่องที่สภาต้องมาอภิปรายกัน ซึ่งน่าจะเป็นเป้าประสงค์หลักของการประชุม จึงต้องถูกบิดบังไปโดยกลวิธีการเลียงที่จะไม่ตอบคำถาม หรือการตอบที่ไม่เข้าเป้า ไม่ตรงประเด็นอย่างที่ปรากฏ

อย่างไรก็ตาม จากกรณีข้อพิพาทระหว่างนักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับกรณีข้อหาเรื่อง ส.ป.ก. 4-01 กับหนังสือพิมพ์ “ยักษ์ใหญ่” ของประเทศ ในประเด็นที่ว่า ใครกันแน่ที่แสวงหา